

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI

**PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİ VE AKILLI
TELEFON BAĞIMLILIĞI BELİRTİLERİNİN EBEVEYN
ÇOCUK İLETİŞİMİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:
Sevim DOĞAN

İstanbul, 2019

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI

**PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİ VE AKILLI
TELEFON BAĞIMLILIĞI BELİRTİLERİNİN EBEVEYN
ÇOCUK İLETİŞİMİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:
Sevim DOĞAN

Öğrenci No:
130790019

Danışman:
Dr. Öğr. Üyesi Süleyman KAHRAMAN

İstanbul, 2019

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Problem Çözme Becerileri ve Akıllı Telefon Bağımlılığı Belirtilerinin Ebeveyn Çocuk İletişimi Üzerindeki Etkisi**” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 28.11.2019

Sevim DOĞAN

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

28 / 11 / 2019

Enstitümüz *Psikoloji* Anabilim Dalı *Klinik Psikoloji* Programı yüksek lisans öğrencilerinden **130790019** numaralı **Sevim DOĞAN**’ın “*Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim – Öğretim Yönetmeliği*”nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği “*Problem Çözme Becerileri ve Akıllı Telefon Bağımlılığı Belirtilerinin Ebeveyn Çocuk İletişimi Üzerindeki Etkisi*” konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 19/11/2019 tarih ve 2019/06 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin 29. maddesinin 3. fıkrası gereğince (45) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında *oyçokluğu/oybirliği* ile *Kabul/Red veya Düzeltme* kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü’ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Süleyman KAHRAMAN
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE

Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin EBADİ
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE

Dr. Öğr. Üyesi Özlem ŞENER
(İstanbul Aydın Üniversitesi)

Adı ve Soyadı : Sevim DOĞAN
Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Süleyman KAHRAMAN
Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans, 2019
Alanı : Klinik Psikoloji
Anahtar Kelimeler : Akıllı telefon kullanımı, problem çözme, ebeveyn çocuk iletişimi, anne-çocuk.

ÖZ

PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİ VE AKILLI TELEFON BAĞIMLILIĞI BELİRTİLERİNİN EBEVEYN ÇOCUK İLETİŞİMİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Bu çalışmadaki hedef, problem çözme becerileri ve akıllı telefon bağımlılığının belirtilerinin çocuk ve ebeveyn arasındaki iletişime etkisinin belirlenmesidir. Bu amaçla İstanbul ili Esenyurt ilçesinde ikamet eden ebeveynler araştırmaya dâhil edilmiştir. Bu evrenden rastgele örneklem yöntemiyle toplamda 300 ebeveyne anket uygulanmıştır. Araştırmada genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmada üç farklı ölçek kullanılmıştır. Bu ölçekler; Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği- Kısa Form, Problem Çözme Becerileri Algısı Ölçeği ve Ebeveynin Çocuğu İle İletişimi Ölçeği'dir.

Araştırmada toplanan veriler, SPSS 25.0 paket programına işlenmiş ve analiz edilmiştir. Bu kapsamda araştırmadaki katılımcıların demografik özelliklerinin dağılımına bakmak için frekans analizi yapılmıştır. Sonrasında ölçeklerin ve verilerin güvenilirliğini test etmek adına güvenirlilik analizi yapılmıştır. Bu analizlerden sonra demografik değerler ile ölçek verilerinin ilişkisini ölçmek adına Bağımsız t-Testi, Anova Testi ve Korelasyon Analizi yapılmıştır. Son olarak ölçekler arasındaki regresyon değerlerini test etmek adına Regresyon Analizi yapılmıştır.

Gerçekleştirilen araştırmanın sonucunda bazı ebeveynlerin iletişim becerilerinin ve problem çözme becerilerinin daha gelişmiş olduğu görülmüştür. Ebeveynlerin akıllı telefon kullanma süresinin problem çözme becerileri ve çocukları ile iletişimde olumsuzluklara neden olabildiği belirlenmiştir. Gerçekleştirilen çalışmaya katılım genel olarak anneler tarafından sağlanmıştır. Ayrıca araştırmada

kendi için destek alan kişilerin kendini daha rahat ifade ettiği belirlenmiştir. Bireyler aldıkları destek sonucunda kendini analiz ve ifade edebilmektedir. Bu araştırmada yapılan analizler sonucunda ebeveynlerin çocuk sayısı arttıkça problem çözme becerilerinin arttığı görölmektedir. Bireyler akıllı telefon yerine tuşlu telefon kullandıklarında, karşılarındaki kişiyi daha iyi dinlemekte ve problem çözmede daha başarılı olmaktadır.

Name and Surname : Sevim DOĞAN
Supervisor : Asst. Prof. Süleyman KAHRAMAN
Degree and Date : Masters, 2019
Major : Clinical Psychology
Keywords : Smartphone use, problem solving, parent child communication, mother-child.

ABSTRACT

THE EFFECT OF PROBLEM SOLVING SKILLS AND SMART PHONE ADDICTION SYMPTOMS ON PARENT CHILD COMMUNICATION

The aim of this study is to determine the effect of problem solving skills and symptoms of smartphone addiction on communication between child and parent. For this purpose, parents living in Esenyurt district of Istanbul province were included in the study. A total of 300 parents were surveyed by random sampling method. In the research, correlational survey model, which is one of the general survey models, was used. Three different scales were used in the study. These scales are Smart Phone Addiction Scale - Short Form, Problem Solving Skills Perception Scale and Parent Communication with Child.

The data collected in the study were processed into SPSS 25.0 package program and analyzed. In this context, frequency analysis was performed to look at the distribution of demographic characteristics of the participants. Then, the reliability analysis was performed to test the reliability of the scales and data. After these analyzes, Independent *t*-Test, Anova Test and Correlation Analysis were performed to measure the relationship between demographic values and data of scale. Finally, Regression Analysis was performed to test the regression values between the scales.

As a result of the research, it was determined that the communication skills and problem solving skills of some parents were more developed. It was determined that the smart phone usage time of the parents may cause negativeness in their problem solving skills and communication with their children. Participation in the

studies was generally provided by mothers. In addition, it was determined that those who received support for themselves expressed themselves more easily.

Individuals can express and analyze themselves as a result of the support they receive. As a result of the analyzes conducted in this study, it is seen that the problem solving skills of the parents increase as the number of children increases. When individuals use touch phones instead of smart phones, they listen to the other person better and can be more successful in problem solving.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖZ.....	i
ABSTRACT.....	iii
TABLolar LİSTESİ	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ	viii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

LİTERATÜR TARAMASI

1.1. Problem Çözme Becerileri	5
1.1.1.Problem Kavramı.....	5
1.1.3.Problem Çözme Yaklaşımları.....	9
1.1.4.Problem Çözme Aşamaları.....	14
1.1.5.Problem Çözmenin Önemi	15
1.1.6.Problem Çözme Ve Aile İlişkisi.....	16
1.2. Ebeveyn ve Çocuk Arasındaki İletişim.....	17
1.2.1.İletişim Kavramı	17
1.2.2.İletişimde Sosyal Beceriler.....	20
1.2.3.İletişim Modelleri	21
1.2.5.Anne- Baba- Çocuk İletişimi.....	28
1.2.6.Çocuklarla Konuşma Yöntemleri	30
1.2.7.Aile Çocuk İlişkileri	31
1.2.8.İletişim Türleri.....	32
1.2.9. Anne ve Baba Tutumları	35
1.3. Akıllı Telefon Bağımlılığı.....	38
1.3.1. Akıllı Telefonun Kullanım Nedenleri	38
1.3.2.Akıllı Telefon ve Cep Telefon Arasındaki Farklılıklar	39
1.3.3.Akıllı Telefon Kullanım İle Ortaya Çıkan Başlıca Fiziksel Ve Psikolojik Rahatsızlıklar.....	40
1.3.4.Cep Telefonlarının Özellikleri.....	44
1.3.5.Akıllı Telefon Kavramı ve Akıllı Telefon Kullanımı.....	45

1.3.6.Dünyada Akıllı Telefon Kullanımı ve Türkiye’de Akıllı Telefon Kullanımı	46
1.3.7.Akıllı Telefon Bağımlılığının Tanı Kriterleri	48
1.3.8.Akıllı Telefon Bağımlılığıyla İlişkili Etmenler	51

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1.Araştırmanın Modeli	54
2.2. Çalışma Grubu	54
2.3. Veri Toplama Araçları	54
2.3.1. Sosyo-demografik Bilgi Formu	55
2.3.2. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Form	55
2.3.3. “Problem Çözme Envanteri” Ölçeği	55
2.3.4. Ebeveyn-Çocuk İletişimi Ölçeği	56
2.4. Veri Girişi ve Analizi	56

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR.....	57
----------------------	-----------

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA.....	70
SONUÇ	74
ÖNERİLER.....	75
KAYNAKÇA.....	76
EKLER	90
Ek-1: Etik Kurul Onayı	90
Ek-2 Sosyo Demografik Bilgi Formu	93
Ek-3 Akıllı Telefon Bağımlılığı ölçeği	94
Ek-4 Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği	95
Ek-5 Problem Çözme Becerileri Algısı Ölçeği	96

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerinin Dağılımı	59
Tablo 2. Ölçeklerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	59
Tablo 3. Cinsiyete İlişkin T Testi Tablosu	60
Tablo 4. Çocuğu İçin Destek Alma T Testi Tablosu	60
Tablo 5. Kendi İçin Destek Alma T Testi Tablosu	61
Tablo 6. Kullanılan Telefon Türüne Göre T Testi Tablosu	62
Tablo 7. Yaşa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Tablosu	62
Tablo 8. Eğitim Durumuna İlişkin Kruskal-Wallis H Testi Tablosu	63
Tablo 9. Medeni Duruma İlişkin Anova Testi Tablosu	63
Tablo 10. Medeni Duruma İlişkin Post-Hoc Analizi Tablosu	64
Tablo 11. Gelir Durumuna İlişkin Kruskal-Wallis HTesti Tablosu.....	65
Tablo 12. Çocuk Sayısına İlişkin Anova Testi Tablosu.....	65
Tablo 13. Çocuk Sayısına İlişkin Post-Hoc Analizi Tablosu.....	66
Tablo 14. Günlük Telefon Kullanımına İlişkin Kruskal-Wallis H Testi Tablosu.....	69
Tablo 15. Günlük Telefon Kullanımına İlişkin Pairwise Comparison Tablosu.....	69
Tablo 16. Araştırmanın Korelasyon Tablosu	68
Tablo 17. Problem Çözme ve Akıllı Telefon Bağımlılığı Puanlarının Ebeveyn-Çocuk İletişimi Üzerindeki Etkisine İlişkin Regresyon Analizi	69

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 1. NewComb (ABX) Modeli	25
-------------------------------------	----

GİRİŞ

Doğduğu günden itibaren tüm çocukların, yaşayabilmek için ebeveynlerinin desteğine ihtiyaç duymaktadır. Çocuğun kendi ayakları üzerinde durabilmesi, özgüvenin gelişmesi, kendisi ve çevresiyle barışık halinde olabilmesi, kendisini düzgün ve doğru şekilde ifade edebilmesi için ailenin vereceği eğitime ve iletişime bağlıdır. Eğitim ailede başlar, okul ve sosyal çevrede gelişir.

İletişim; Bilinen genel tanımıyla birileri veya başkaları tarafından söylenen bir sözle harekete geçme anıyla başlayan bir süreçtir. Yani; iletişim karşındakini dinleyerek, anlayarak ve anladığına karşın tepki vererek kurulan bir anlaşma yoludur.

Başka bir deyişle de birbirini dinleme ve karşılıklı konuşma sanatıdır. Çocuğun hayatında iletişime girdiği kişiler ilk olarak kendi anne-babasıdır. Çocuğun kişiliğinin oluşumunda anne-baba modelleri çok önemlidir. Çocuk, anne-babasını model alır ve taklit eder. Bu süreçte çocuk sevgi, saygı ve güven duygusuna ihtiyaç duyar. Bu duygular çocuğun ömür boyu sürecek yaşamsal değerlerini, kişilik özelliklerini ve karakterini belirleyecektir.

Günümüzde ebeveynlerin çocuklarına ne kadar sıklıkla oyuncak alırlarsa, ne kadar iyi okullara gönderirlerse ve çocuğun her isteklerini yerine getirmekle o kadar çok iyi iletişim kurduklarını zannederler. İletişim bu denli değil de çocuğun her türlü sorununu dinlemek ve sorunlarını çözümü ile gerçekleşir. Çocuğun yaşı kaç olursa olsun onu dinlemek gerekir. İletişimde etkin dinlemenin taşıdığı öneme karşın, başkalarının çeşitli kişisel ve çevresel sorunlara bağlı olarak dinlemedikleri veya yüzeysel dinledikleri ve buna bağlı olarak kişiler arasında sağlıklı olmayan kopuk bir iletişim gerçekleşir (Gürüz ve Eğin, 2005, ss.133). Çocukla iletişim kurmanın yolu onu, gerçekten, yürekten, can kulağıyla dinlemek, onu anlamaya çalışmak ve ona dinlendiğini hissettirmektir. Genellikle çocuklarla iletişimde yaptığımız davranış, daha çocuk sözünü bitirmeden konuşmaya başlamamız oluyor. Kendini ifade edememek çocuğu kızdırır ve hırçınlaştırır. İletişimsizlik çocuğunuzun kendisini size ifade edebilmesine engel olduğu gibi, ileri yaşlarda birçok sorunu beraberinde getirir.

Gelişen teknolojinin ürünü olarak hayatımızda son derece öneme sahip olan akıllı telefonlar günümüzde pek çok işimizi kolaylaştıran iletişim araçlarıdır. Başlangıçta iletişim kolaylığı sağlamasına rağmen doğru kullanılmadığı zaman kötü sonuçlar ortaya çıkmaktadır.

Akıllı telefon insanlar üzerinde bağımlılık etkisi yaratır. Akıllı telefon bağımlılığı çoğunlukla telefondan uzak durmama, sıklıkla telefonu kontrol etme, aşırı telefon kullanımı sebebiyle insanlar arasında iletişimsizlik veya iletişim kopukluğu gibi belirtiler ortaya çıkmaktadır (Kuyucu, 2017, ss.335).

Problem insan açısından sorun teşkil eden, insan ihtiyacını karşılamasını zorlaştıran en büyük engeldir. Henry Ford ‘‘ çoğu insan problemleri çözmek yerine onların etrafında dolaşarak daha fazla zaman ve çaba harcamaktadır’’ demektedir. Bazıları problemleri fırsat olarak değerlendirirken bazıları da endişe olarak değerlendirmektedir (Güven, 2016, ss. 171). Problem çözme öğrenilmesi ve sürekli olarak geliştirilmesi gereken yetenektir. Problem çözme işlemi zaman, çaba, enerji ve alıştırma isteyen zekayı, duyguları kendinde birleştiren bir iştir (Özdil, 2008, ss. 13). Bu araştırmada problem çözme becerilerini ve akıllı telefon bağımlılığı belirtilerinin ebeveyn çocuk iletişim üzerindeki etkisini bulmak için, ebeveynlerin çocukları ile nasıl bir iletişim kurduklarını ve kurulan bu iletişimde zaman süresini ayırabildiklerini görmelerini sağlamak. Bu zaman zarfı içinde ailelerin günümüz teknolojisi olan akıllı telefon kullanımının bir teknoloji bağımlısı olarak kullandıklarında çocuklarıyla iletişimlerinin engellemelerine sebep olup, çocuklarının sorunlarına adaptasyon olmayarak iyi bir iletişim kurmalarını ve problemlerini çözmelerinde yetersiz olur. Ebeveynlerin çocuklarına daha kaliteli zaman ayırmalarını ve teknoloji bağımlısı olamayarak karşılarına gelen sorunları çözüm yöntemleri çoğalmalıdır.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı ebeveynlerin problem çözme becerilerinin ve akıllı telefon bağımlılığı belirtilerinin çocuklarıyla iletişimleri üzerindeki etkisini incelemektir.

Araştırmanın Önemi

Bazı ebeveynlerin diğer ebeveynlere göre iletişim kurma becerisi ve problem çözme becerisi açısından daha gelişmesi beklenmektedir. Çünkü problem çözme kişiden kişiye farklılık göstermektedir. Ebeveynlerin akıllı telefon kullanım süresindeki risk faktörünün çocuklarıyla iletişim kurmada ve problem çözme becerisinde olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Bu nedenle ebeveynlerin akıllı telefon kullanırken çocuklarına daha az zaman ayırmada, çocukların gelişim geriliğine ve aile içinde iletişim kopukluğu gibi olumsuz sonuçlara neden olmaktadır. Yapılan bu araştırma ile akıllı telefon bağımlılığının iletişim üzerinde yarattığı olumsuz etkiyi fark etmenin önemi vurgulanmış olup bu açıdan özgünlüğünden bahsederek literatüre katkıda bulunması beklenmektedir. Bu çalışmanın anne-babalar ve sonraki araştırmalar için problem çözme becerileri, akıllı telefon bağımlılığı ve ebeveyn-çocuk iletişimi arasındaki ilişkilerin incelenmesi ve bir sonraki araştırmacılara yön verip aydınlatılması mümkün olacağı düşünülmektedir.

Problem ve Araştırma Soruları

Bu araştırma demografik değişkenler ile birlikte ebeveynlerin çocuklarıyla iletişimi, problem çözme becerileri ve akıllı telefon bağımlılığı belirtileri arasındaki ilişkiyi değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Araştırma amaçları doğrultusunda oluşturulan araştırmanın alt problemleri (araştırma soruları) aşağıdaki gibidir;

Araştırma Sorusu 1: Ebeveynlerin akıllı telefon bağımlılığı belirtileri ile çocuklarıyla iletişim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Araştırma Sorusu 2: Ebeveynlerin Problem çözme becerileri ile çocuklarıyla iletişim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Araştırma Sorusu 3: Problem çözme becerileri ve akıllı telefon bağımlılığı belirtileri, ebeveynin çocuğuyla iletişimini etkiler mi?

Araştırma Sorusu 4: Cinsiyet değişkenine göre ebeveynlerin problem çözme becerileri, akıllı telefon bağımlılığı ve ebeveyn-çocuk iletişimi puanlarında anlamlı farklılık var mıdır?

Araştırma Sorusu 5: Yaş grubuna göre ebeveynlerin problem çözme becerileri, akıllı telefon bağımlılığı ve ebeveyn-çocuk iletişimi puanlarında anlamlı farklılık var mıdır?

Araştırma Sorusu 6: Eğitim değişkenine göre ebeveynlerin problem çözme becerileri, akıllı telefon bağımlılığı ve ebeveyn-çocuk iletişimi puanlarında anlamlı farklılık var mıdır?

Araştırma Sorusu 7: Çocuk sayısına göre ebeveynlerin problem çözme becerileri, akıllı telefon bağımlılığı ve ebeveyn-çocuk iletişimi puanlarında anlamlı farklılık var mıdır?

Araştırma Sorusu 8: Gelir değişkenine göre ebeveynlerin problem çözme becerileri, akıllı telefon bağımlılığı ve ebeveyn-çocuk iletişimi puanlarında anlamlı farklılık var mıdır?

Araştırma Sorusu 9: Telefon türüne göre ebeveynlerin problem çözme becerileri, akıllı telefon bağımlılığı ve ebeveyn-çocuk iletişimi puanlarında anlamlı farklılık var mıdır?

Sınırlılıklar

Bu araştırma İstanbul ilinin Esenyurt ilçesinde ulaşılan 18-25, 26-33, 34-40, 41 ve üstü yaş grupları arasında 300 katılımcı ile sınırlıdır. Araştırmanın verileri “Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Form”, “Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği”, “Problem Çözme Becerileri Algısı Ölçeği- Problem Çözme Envanteri” ve “Sosyo-demografik Bilgi Formu” ölçeklerinden toplanan verilerle sağlanmaktadır.

Sayıtlar

Katılımcıların her 3 ölçek için yer alan sorulara ilişkin bilgisi olduğu varsayılmıştır. Katılımcıların ölçeklerde yer alan soruları anladıkları ve içtenlikle cevap verdikleri kabul edilir. Araştırmacı ve katılımcıların tarafsız bir şekilde ve etki altında kalmadan araştırmanın yürütüldüğü varsayılmış olup ve bu alanda özgün bir çalışma elde edileceği düşünülmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

LİTERATÜR TARAMASI

1.1. Problem Çözme Becerileri

1.1.1.Problem Kavramı

Geçmişten bu yana insanlar içlerinde yer aldıkları çevreyi tanımlama, anlamlandırma çabalarını devam ettirerek bugünkü gelişmiş toplumun temellerini atmışlardır. İnsanlar merakları veya gereksinimleri sonucunda yaşadıkları veya karşılaştıkları olayları neden-sonuç çerçevesinde çözümlemeye çalışmışlardır. Elde bulunan bilgiler tamamlayıcı ve birikimli bir biçimde sürdürülerek daha çok bilgi üretilmiştir. Moseley (2010, ss. 21) de kişilerin doğumlarından itibaren tecrübe ettiği olaylar ve karşılaştıkları arasında bağ kurarak dünyayı anlamaya çalıştığını belirtmektedir. Bu yolla fikir dünyalarını geliştirerek karşı karşıya kaldıkları güçlükleri ve engelleri aşabilmeleri için tecrübe kazanmalarını sağlamaktadır. Bu durum da kişiler için problemleri çözmenin ilk aşamasını oluşturmaktadır.

Problem kavramı deneysel yollar veya düşünsel süreçler ile araştırılması gereken konu, şeklinde tanımlanmaktadır. Belli bir konunun problem şeklinde nitelendirilebilmesi için bilinen yasa ve kuramlara dayandırılması ve bilgi sınırlarını aşmaması gerekmektedir. Herhangi bir engel veya güçlük durumunun altı çizilerek çözüm yoluna gereksinim duyulması gerekmektedir (İslamoğlu ve Alnıaçık, 2013, ss. 82).

Problem kavramının kökeni Latince'ye dayanmaktadır. Fransızcada “probleme”, İngilizcede “problem” olan kavram “problema” kavramından türetilmiştir. Bu kavramın kökeni de “Proballo (öne çıkan engel)” kavramından türetilmiştir. Türkiye’de ise sor kavramından türetilmiş olan sorun kavramı kullanılmaktadır. Problem kavramı insanların belli hedeflerine ulaşabilmek için karşılaştığı sıkıntılı durumları veya engelleri belirtmektedir (Güçlü, 2003, ss. 272).

TDK (2017) problem kavramını “kurallar ya da teoremlerin yardımıyla çözülmesi talep edilen sorun, mesele, soru” şeklinde açıklamıştır. Problem kavramı

insanlar için hem fiziksel hem de zihinsel bir durumun yerine kullanılabilir. Kişinin bu problemlerden kurulabilmek için çözüm yolu arayışına girmektedir. Problem ister psikolojik ister fiziksel olsun kişi uygulayacağı çözüm tekniği için zihinsel bir süreç uygulayacak ve bu yolla çözüme ulaşacaktır (Gelbal, 1991).

Konuyla ilgili alan yazına bakıldığında problem kavramıyla alakalı pek çok tanım olduğu görülmektedir. Bunlardan bazıları aşağıda sunulmuştur;

- Kişinin belli amaçlara ulaşmak için ne yapması gerektiği konusunda bir fikri bulunmaması durumu “problem” olarak nitelendirilmektedir. Kişinin problemin çözümü hususunda yeterli bilgi sahibi olması durumunda sorun veya problem ortadan kalkacaktır (Pesen, 2006, ss. 65).
- Problem olması gereken ve olan arasındaki farklılık (Nacar, 2010, ss. 25).
- Problem; insanın aklını bulandıran, özgüvenini kıran ve zorluklar oluşturan her şey şeklinde tanımlanmıştır (Gelbal, 1991).
- Kavram daha farklı bir açıdan ele alındığında ortadan kaldırılması istenen güçlüklerin hepsi problem olarak nitelendirilmektedir. Söz konusu güçlüklerin bireyin gündelik hayatında kendisini psikolojik veya fiziksel olarak rahatsız etmesi ve kişinin çözüme ulaşmasını zorlaştırması şeklinde belirtilmektedir (Karasar, 2012, ss. 54).
- Problem kavramı, kişilerin hedeflerine ulaşabilmek için mevcut güçleri ile savaştıkları engeller şeklinde tanımlanmıştır (Bingham, 1998, ss. 14).
- Kişilerin hedeflerine ulaşma çalışmalarında engellerle karşı karşıya kaldıklarında yaşadıkları çatışmalar (Morgan, 1999, ss. 149).

Konuyla ilgili alan yazında bulunan tanımlamalara bakıldığında, kişi açısından bir durumun problem olarak değerlendirilebilmesi için kendi bilgilerini aşan, kişinin aklını bulandıran ve önceden tecrübe etmediği bir durum ile karşı karşıya olması gerekmektedir. Karşı karşıya durumla ilgili tüm tecrübe ve bilgiye sahip olarak içinden çıkabileceği bir durum arz ediyor ise ve kendi bakımından herhangi bir belirsizlik, zorluk özetle rahatsızlık oluşturmuyor ise bir problemden bahsetmek mümkün değildir.

1.1.2.Problem Çözme Kavramı

Problem çözme bireyin bir problem olduğunu hissetmesinden, problemi çözümlendirenedek geçirdiği düşüncedir. Problem çözmenin “belirli bir hedefe ulaşabilmek için karşı karşıya kalınan zorlukları kaldırmaya yönelik çabalar” içerdiği belirtilmektedir. Bununla birlikte içinde yer alınan koşullara uyum sağlamak, engelleri ortadan kaldırmak ve sonunda organizmayı iç dengeye ulaştırmak gibi uygulamaların tamamının bu sürecin bir parçası olduğu belirtilmektedir (Gelbal, 1991, ss. 167).

Problem çözme kavramı farklı açılardan ele alındığında bir zorluğun üstesinden gelme veya duruma tek bir yönden bakmaktan kaçınma, analiz, mantık, boşluğu kapatma, yapı, güçlüklerin üstesinden gelme, gereksinimi giderme şeklinde tanımlanabilmektedir. Bilim insanlarına göre problem çözme kavramı; soruları yanıtlama, belirsizlikleri yok etme, önceden anlaşılmamış olayları açıklama ve olması istenen ve olan arasındaki farkları giderme olarak algılanmaktadır. Belirtilen yaklaşımlardan yola çıkılarak problem çözme kavramını zor bir duruma karşılık çözümleyici ve tatmin edici bir karşılık sunma, bir soruya cevap vermeyi planlama, bir olanak tavsiye etme veya ilgi göstermek olarak tanımlamak mümkündür (Ülger, 2003, ss. 21).

Problem çözme “hedefe ulaşmayı engelleyen durumları yok etmektir”(Cüceloğlu, 1997, ss. 219).

Yukarıda belirtilen tanımlamalardan yola çıkılarak problem çözme; engel yaratan durumlar karşısında engelleri yok etme, alternatif yollar ve yeni bir çıkış üretme, özetle yaratıcı düşünme esasında ulaşılması hedeflenen eylemi ifade etme şeklidir.

1.1.2.1.D’zurilla Ya Göre

D’zurilla problem kavramını “bireyin işlevselliğini devam ettirebilmek için tepki veya yanıt vermesi gerekli olan durum ya da birbirleri ile alakalı durumlar bütünü” şeklinde tanımlamaktadır. Probleme yönelme, bireyin önceden karşılaştığı problemlere yönelik olarak geliştirdiği inanç, tutum, duygusal tepki, duygusal-

bilişsel şemalarının bütününe içeren bir süreç olarak belirtilmektedir (D'Zurilla, Nezu, Maydeu-Olivares, 2004, ss. 12).

D'Zurilla ve Goldfried (1971) problem çözme aşamasında problem odaklı olmak yerine çözüme odaklanmıştır. Bu noktada esas problem sorun değil, meydana gelen durumda ne çeşit bir çözüm üretileceğidir.

D'Zurilla ve Goldfield (1971) problemleri iyi bir şekilde çözebilen kişilerin, problemlerin temelini iyi bir şekilde anlayabilen kişiler olduğunu belirtmektedirler. Kişinin problemler ile alakalı bilgi düzeyi ne kadar yüksek ise problemi çözmek o düzeyde kolaylaşmaktadır. Danışma psikolojisi ve klinik psikolojisine ait literatürde “problem” kavramı hayatta meydana gelen zorlukları ifade ederken kullanılmaktadır. Kişilerarası problem çözme, sosyal problem çözme, kişilerarası bilişsel problem çözme ve uygulamalı problem çözme bu hususta kullanılan diğer terimlerdir (D'Zurilla, 1988).

1.1.2.2.Binghama Göre

Bingham (2004) problem kavramını, kişinin amacına ulaşmasında biriktirdiği mevcut güçlerin karşısına çıkan engeller olarak tanımlamaktadır. Problem çözme kavramını ise belli bir amaca ulaşabilmek için karşı karşıya kalınan zorlukların üstesinden gelmeye yönelik çabaları içeren süreç, şeklinde belirtmektedir (Bingham, 2004).

Problem çözme, amaca ulaşma sürecinde karşılaşılan zorlukların aşılması sürecidir. Söz konusu süreçte koşullara uyum göstererek ya da engelleri azaltarak organizmayı iç dengeye ulaştırma ve gerginlikten kurtulma yolları aranır. Bingham problem çözmeyi elde edilmesi ve öğrenilmesi gereken bir yetenek olarak değerlendirmektedir. Bu yeteneğin sürekli geliştirilmesi önemlidir. Alıştırma, enerji, çaba ve vakit gerektiren bir durumdur. Çok yönlü olması dolayısıyla yaratıcı düşünceyle beraber aynı anda eylemi, duyguları ve zekâyı kendi içerisinde barındırır. Ayrıca Bingham tutum, alışkanlık, beceri, inanç, değer ve maksadın problem çözme becerisi ile ilişkili olduğunu belirtmiştir (Bingham, 1998, ss. 25).

1.1.2.3.Morgan’a Göre

Morgan (1999) problem çözme kavramını “kişinin karşısına çıkan engelleri aşmanın en doğru yolunu bulması” şeklinde tanımlamıştır. Morgan’ın tanımlamasını yapılmış olan diğer tanımlamalardan ayıran noktası problem çözme eyleminin yalnızca en iyi çözüm yolu tespit edildiğinde gerçekleşeceğini belirtmesidir.

Yapılan tanımlamalara bakıldığında hepsinin problem çözmenin bir süreç olduğu konusunda hemfikir olduğunu görmekteyiz. Bu durum problem çözme eyleminin sadece bir sonuçtan oluşmadığını göstermektedir, bu noktada problem çözmenin belli aşamaları bulunduğunu söylemek mümkündür.

1.1.3.Problem Çözme Yaklaşımları

Araştırmaların birçoğunda problem çözme davranışının zamana ve duruma göre farklılık gösterdiği görülmektedir. Ayrıca insanların yaklaşımlarının ve izledikleri tekniklerin problemden probleme değişmesi de olanaklıdır.

Aşağıdaki başlıklarda çeşitli araştırmacıların geliştirmiş olduğu yaklaşımlar açıklanacaktır.

1.1.3.1.Sosyal Problem Çözme Modelinin 5 Boyutlu Yaklaşımı

Mountrose’ un 2000 yılındaki çalışmasına göre problem çözme sürecinde beş adımdan meydana gelen bir problem çözme modeli öngörmekte ve bu model ile ilişkin duyguların önemi üzerinde yoğunlaşmaktadır. Mountrose yetişkin bireylerin sorun çözmede kullandıkları klasik yöntem olan, “onu yapma bunu yap” şeklinde bir yöntem geliştirdikleri ve bunu uygulamakta olduklarını belirtmiştir. Bu tekniğin bir davranış değiştirme ve düzenleme tekniği olarak çeşitli durumlarda işe yaraması ve faydasının görüldüğünün bilinmesine rağmen, Mountrose’ a göre bu davranış biçiminin temelinde yatan duyguya inilmemesi ve bu düşüncenin değerlendirilmemesinden dolayı gelişim ve değişimin kendini çok yavaş gerçekleştirebileceğini öne sürmektedir. Bu sebepler ile Mountrose daha iyi iletişim kurmayı da bünyesinde barındıran beş adımlı bir problem çözme modeli oluşturmakta ve modelin adımları şu şekilde tanımlanmaktadır (Akt: Öğülmüş, 2006, ss. 55-56);

- Sorunu tanımlayın: Bu aşamada çocukların problemlerini tanımlama ve anlattıklarını dikkatle dinleyerek, sakin ve sabırlı biçimde sorunun ne olduğunun sorulması gerekliliği olarak belirlenmiştir.
- Duyguları ifade etme: Sorun hakkında çocukların ne hissettiğinin bilinmesi ve öğrenilmesi gerekmektedir.
- Olumsuz inancı bulma: Bu adımda çocuğun içinde bulunduğu sorun durumuna yönelik problemin nedenini ve bunun temelinde yatan düşünce ve inancın tespiti bu düşüncelerinin sürecinin keşfinden ibarettir. Bu düşünceler veya inançlar son bulmadığı sürece davranışlarında değişmesi beklenmemektedir.
- Olumlu inancı bulma: Değişim, sonuçlar ve doğruluk ilkelerinden yararlanmak sureti ile olumsuz düşünceleri olumlu düşüncelere dönüştürme uğraşına başvurulmalıdır.
- Geleceği Zihinde Canlandırmak: Çocuğa kazandırılan yeni olumu düşünceler sistemi ile sorunu tekrar incelemesini ve geleceğe yönelik olabilmesi mümkün olan durumları zihninde canlandırmasının teşvikine verilen isim aynı zamanda da Mountrose'un beş boyutlu adımının sonuncusunu oluşturmaktadır.

1.1.3.2.İlişkisel Problem Çözme Modeli

Bu yaklaşım modelinin ana özellikleri incelendiğinde Lazarus' un "İlişkisel Stres" kuramına dayandırılmaktadır. Lazarus kişilerin aktifliğini savunmakta ve onların içinde bulunduğu çevresel faktörleri değiştirme uğraşı verdiklerini belirtmektedir. İlişkisel modele göre stresin oluşumu yalnızca çevresel faktörler ya da kişisel etmenler sebebiyle gerçekleşmemektedir. Stresin oluşumunda yukarda bahsi geçen bu iki faktörün birbiri ile iletişimleri ve etkileşimleri dolayısı ile oluşum söz konusudur. Stres durumu oluştuğunda ise kişiler bununla başa çıkma yolları aramaya başlamaktadırlar. Bu durumun problem çözme modeline göre iki bilişsel değerlendirme olduğundan söz edilmektedir. Bu bilişse değerlendirmelerin ilki bireyin kendi değerlendirmelerini sosyal, fiziksel veya psikolojik açıdan iyi olma hali olarak tanımlanmaktadır. İkincisi değerlendirme ise bireylerin öz başa çıkma

kaynakları olarak gerçekleştirilmesidir (D'Zurilla ve Nezu, 2007). Bahsi geçen bu her iki değerlendirme şeklinde stresin niteliği ve yoğunluğu etkilemektedir. Ayrıca her iki aşamada da kendi bünyelerinde olumsuz ve olumlu bilişsel değerlendirme olarak türleri bulunmaktadır.

Olumsuz bilişsel değerlendirmeler sorun çözümünü zorlaştırır ve stresi artırırken, olumlu bilişsel değerlendirme ise stresi azaltır aynı zamanda soruna yönelik farklı bakış açıları geliştirir (D'Zurilla ve Nezu, 2007, ss. 107).

1.1.3.3.AlexOsborn Problem Çözme Kuramı

Günümüzde beyin fırtınası olarak adlandırılan problem çözme tekniği AlexOsborn tarafından geliştirilmiştir. Bu teknik bazı aşamalar içermektedir bunlar; sorunun tespiti, sorun çözme süreci, çözüm odaklı fikirler üretme, ve son basamakta ise çözümü bulma aşamalarından meydana gelmektedir.

Çözüm sürecinin ilk basamağı olan sorunun tespiti ve tanımı bölümünde, gerekli bilgileri toplama ve problemin tanımlanması gerçekleştirilip çözümleme işlemleri gerçekleştirilmektedir. Fikir üretme aşamasında ise çözüm ve sonuç odaklı düşünceler üretme ve fikir geliştirme çalışmaları gerçekleştirilmektedir. Tekniğin hedefi bu adımda mümkün olan azami fikri ortaya koymak, birbirinden farklı düşünceler meydana getirmek anlamına gelmektedir. Bu adımda yine düşünce geliştirme ve meydana gelen düşünceleri birbirlerine ekleyerek aynı zamanda fikirleri yeniden işleme sokarak olabilecek en geçerli sonuç seçilmeye çalışılmaktadır ve bu yolla düşünceler geliştirilmektedir. Son adım olan çözüm bulma aşamasında ise sahip olunan yeni düşünceler değerlendirilir, incelenir ve aralarından en uygun olanı seçilmeye çalışılmaktadır (Sungur, 1997, ss. 32).

Bu tekniğin faydası ise geliştirme ve eğitim hedefiyle bilinen belirlenen bir sorun farklı yönlerden incelenerek farklı sonuç ve çözümler elde etmeyi sağlamasıdır. Sorunun çözümünde tekniği kullanan grup üyeleri sorun ile ilişik çeşitli öneriler getirir. Bu sayede konu ile alakalı farklı ve olabildiğince çok sayıda düşünce meydana gelmektedir. Tekniği en büyük faydası ise, topluluk üyelerinin öz saygılarının ve öz güveninin geliştirilmesine yaptığı katkılardır. Düşüncelerine ve

fikirlerine önem verilen katılımcılar topluluk üyelerinin isteklendirme ve morallerini de sonuca yönelik inanç ve bağlılıklarını da pozitif şekilde etkilemektedir. Beyin fırtınası tekniğinin başarısında topluluğun liderinin yol göstericiliği de büyük önem taşımaktadır (Tınaz, 2000, ss. 93).

1.1.3.4.Bandura'nın Problem Çözme ve Kendine Yeterlilik Modeli

Sosyal öğrenme kuramı kurucularından Albert Bandura insanların problem çözme yeteneğini, çevrelerinde bulunan kişilerin davranışlarını taklit ederek öğrendiklerini belirtmiştir. Problem çözme bakımındansa Bandura tarafından öne sürülen modelde öz-yeterlilik kavramı dikkat çekmekte, insanların problemlerle başa çıkma becerilerinin, problem çözümünde harcayacakları eforu ve kararlılığı etkileyeceği belirtilmektedir. Bandura'nın Problem Çözme ve Kendine Yeterlilik Modeli'nde kişinin beklentilerinin, davranışlarının oluşmasında ve istikrar oluşturma hususlarında etkili olduğu ve bu hususlarda kendini güçlü bulan bireylerin problemlerle başa çıkma konusunda daha cesur davrandığı belirtilmektedir. Öğrenme aşamasında sergilenen davranışa karşı gözlemlenen tepki ve sonuçlara göre kişi bu davranışa devam edecek veya son verecektir. Söz konusu süreçte uygun olduğu düşünülen davranış, benzer örneklerden yola çıkarak değil, birey tarafından sergilenen davranışlarının sonuçlarının gözlemlenmesi ile şekillendirilmektedir (Taylan, 1990, ss. 54).

Bandura bireyin problemlerinin açık olduğu durumda çözümünü rahatça bulabildiğini, belirsiz olduğunda genelleme yapma yoluna gittiğini ifade etmektedir (Taylan, 1990, ss. 55).

1.1.3.5.Gerçek Yaşam Problemlerini Çözmede Bilgi İşlem Modeli

Bilgi İşlem modeli 1987 senesinde Heppner ve Krauskopf tarafından oluşturulmuştur (Heppner ve Krauskopf, 1987, ss. 371). Bu modelde kişilerin problem çözerken ilk olarak karşı karşıya kaldıkları problemle alakalı bilgileri aldıklarını ve elde ettikleri bilgiyle problemlerin çözümüne dair hareket planları oluşturdukları ve son aşamadaysa planlarını uyguladıkları süreçten meydana gelmektedir.

Heppner ve Krauskopf (1987) kişilerin problemleri çözerken bir süreci takip ettiğini belirtmişlerdir. Bu süreçleri şu şekilde belirtmek mümkündür;

- **Kodlama:** Kişinin problemi algılaması şeklinde ifade edilmektedir. Bu basamakta kişi problemi kendine göre yorumlamaktadır. Kişi problemle karşı karşıya kaldığında kişinin problem çözme becerisi, problemi algılama şekli ve bununla baş etme becerisi gibi değişkenler önem arz etmektedir.
- **Amaç Belirleme:** Bu aşamada kişi problemi ortadan kaldırmasını sağlayacak bir amaç oluşturmakta ve o amaca ulaşmak için çaba harcamaktadır. Bu aşamaya gelmek için önceki aşamanın düzgün bir şekilde geçilmesi gereklidir. Amacın iyi oluşturulabilmesi için problemin doğru kodlanması gerekmektedir.
- **Planlama ve Örüntü Eşleştirmesi:** Bu aşamada kişi bir problemle karşı karşıya kaldığında daha önceki zamanlarda bu tarz bir problem ile karşı karşıya kalıp kalmadığı düşünmektedir. Eğer karşılaşmışsa şimdi ne yapacağını ve bunun sonuçlarını düşünerek “zihninde bir eleme ve eşleşme” gerçekleştirir. Kişilerin tamamının her problemde bu aşamayı başarıyla geçmesi mümkün değildir.

1.1.3.6.Dokuz Basamaklı Problem Çözme Modeli

Dokuz Basamaklı Problem Çözme Modeli Threlfall, Sherba ve Black tarafından üretilmiştir. Söz konusu modelde problem çözme dokuz basamakta gerçekleşmektedir. Bu model “değerlendirme ve otomatik süreç” şeklinde iki süreçten meydana gelmektedir (Akt: Çekici, 2009);

- **Otomatik Süreç;** Kişinin önceden problem çözerken kullandığı başarılı yöntemlerin kullanılmasına dayanmaktadır.
- **Değerlendirme Süreci;** Kişilerin problemle karşı karşıya kaldığında otomatik süreci kullanmasının sonucunda net bir sonuç veya başarılı sonuç bulamadığı hallerde kullanılan formel bir tekniktir.

1.1.4.Problem Çözme Aşamaları

Problem çözme işleminin kısaca tanımından yapacak olursak, bir hedefe ulaşmada karşımıza çıkan güçlüklerin üstesinden gelme süreci olarak yapabilmemiz mümkündür. Problemin çözümü, problemin ortaya koyduğu gibi ne yapılması gerektiği bilinmeyen durumlarda ne yapılması gerektiğini çözmeye çalışmaktır. Sonuç olarak, problem çözme süreci, amaçlanan ancak henüz elde edilmemiş bir hedefe ulaşmak için kontrollü faaliyetlerle araştırma yapılmasını içerir (Altun, 2000, ss. 14). Bu süreç, koşulları gözlemleyerek veya engelleri azaltarak stresi azaltmayı ve kişinin iç dengesini geri kazanmayı amaçlar. Problem çözme, öğrenilmesi, edinilmesi ve sürekli geliştirilmesi gereken bir beceridir (Bingham, 1998, ss. 23). Sorun çözme süreci de dahil olmak üzere bilişsel, duyuşsal ve psikomotor aktivite, bu becerilere bireysellik kazandırmanıza olanak sağlar (Kalaycı, 2001, ss. 32). Davranış problemlerini çözme bir süreç olarak görülmelidir. Bir problem durumunun tespit edilmesinden sonuçların değerlendirilmesine kadar her faaliyet türü bu süreçte dikkate alınmalıdır (Yıldırım, 1999, ss. 101). Karmaşık bir yapıya sahip problem çözme süreci, karmaşık bir problem çözme, dikkat, çalışma, enerji ve disiplin süreci gerektirir. Bir problemi tespit etmek, mevcut bilgileri düzene sokmak, yeni bilgiler edinmek ve bu bilgiler ışığında olası çözümleri belirlemek, en uygun çözümleri bulmak, bir problemin çözümünde ana adımlardır (Morgan, 1998, ss. 149).

Kesin ve oldukça yaygın görünen bazı temel ve genel problem çözme adımları vardır. Problem çözmede uygulanacak bu adımları şu şekilde sıralamak mümkündür (Bingham, 2004, ss. 27);

- Problemi tanımak ve onu çözme gereksinimi hissetmek,
- Problemi kavrama, tanımlama, açıklama, özelliklerine belirleme ve alt problemlerini kavrama,
- Problem ile alakalı verileri toplama,
- Toplanan bu veriler ve bilgilerden problemi çözme yolunda en uygun olanlarını seçme ve düzenleme,
- Elde edilen bu veri ve bilgiler doğrultusunda olası çözüm yolları üretme,

- Üzerinde ortak bir karara varılan çözüm yolları arasında en doğru ve faydalı olanın belirlenmesi
- Bunlar arasından seçilen çözüm yolunu doğru şekilde uygulamak,
- Uygulanan bu yolun yöntemini değerlendirmek.

1.1.5.Problem Çözmenin Önemi

Problem sözcüğü sıkıntılı ve karmaşık bir durumu belirtmektedir. Problemler toplumsal, kurumsal ve bireysel olabileceği gibi teknolojik, politik, sosyolojik ve ekonomik olabilmektedir. Problemin çözüm sürecini yaşam düzeni ve topluma uyum gösterme süreci olarak tanımlamak mümkündür (Evans, 1991, ss. 11).

Problem ve çözüm tekniklerinin bir adet olmayışı, çözüm ve çözüm sürecinin sürekli bir değişim içinde olmasına neden olmaktadır. Bu durumu karşılayabilmek için merak sahibi, farklı fikirler üretebilen ve üretken insanların yetiştirilmesi gerekmektedir. Problem çözme becerisinin, Türk eğitim sistemi kapsamında öğretilmesi bu konudaki gereksinimin giderilmesi bakımından oldukça önemlidir. Bireyi problem çözme aşamasında kendine ait bir yol çizmesi gerekmektedir. Problemi bulunan kişi ilk olarak sorunun kaynağını anlamalı ve soruna uygun çözüm yolları izleyerek sonuca ulaşmalıdır. Bireyin bir problem karşısında başka bir kişiye ait problem çözme yöntemini kullanması yanlıştır. Çünkü kişi, kendine ait problemleri çözdükçe tecrübe sahibi olacak ve gelecek zamanlarda karşılaşılabileceği problemleri çözerken nasıl bir yol izlemesi gerektiğini öğrenmiş olacaktır. Problem çözme becerisi bu yanılla bireylerin iş yaşamlarında kendini geliştirmesi ve uyum göstermesi için de mühim bir özelliktir. Problem çözmenin bireye sağladığı yararlar şunlardır (Keenan, 1997, ss. 61);

- Muhtemel sorunların tahmin edilebilmesini sağlar,
- Problemleri aşabilmeyi öğretir,
- Bir problem oluştuğu anlaşıldığı anda, yaratıcı düşüncelerin geliştirilmesine yardımcı olur,
- Çözüm bulma sürecinin daha başarılı olmasını sağlar,
- Bireyin karar alırken kendine daha güvenli olmasını sağlar,
- Bireyin tartışmak yerine harekete geçmesine destek olur.

Problem çözme ve kendi başına karar alma becerileri, bireyin muhtemel problemlere hazır olmasını ve dinamik olmasını sağlar. Problem çözme aşamasında izlenilecek basamaklar, kişi üzerinde motivasyon oluşturmaktadır (Keenan, 1997, ss. 62). Ancak bu durum tüm şartlarda geçerli değildir. İnsanların birçoğu problemler karşısında arayışa girmenin yerine endişe hissine kapılmakta ve problemleri göz ardı edebilmektedir. Bilhassa avukatlık, öğretmenlik ve doktorluk gibi mesleklere sahip olan bireylerin üst düzey problem çözme becerisine sahip olduğu düşünülmektedir (Allison ve Allison, 1993, ss. 302).

Problem çözme ve karar alma birbiri ile ilişkili süreçlerdir. Her ikisi de bilimsel temellere dayanmaktadır. Arasındaki küçük farklılıklar dışında neredeyse aynı süreçlerdir (Başaran , 1996, ss. 30). Problem çözme sürecine ait aşamaların şu şekilde özetlenmesi mümkündür (Erdoğan, 2003, ss. 45);

- Problemin varlığının kabulü ve çözüm için harekete geçme kararı alınması,
- Problemin tanımlanması,
- Muhtemel çözüm teknikleriyle ilgili araştırma yapılması ve geliştirilmesi,
- Farklı çözüm seçenekleri arasında tercih yapılması,
- Tercih edilen yöntemin uygulanması,
- Değerlendirme.

1.1.6.Problem Çözme Ve Aile İlişkisi

Ailelerin madde kullanımı hakkındaki tavırları, gençlerin tutum ve davranışlarının belirlenmesinde büyük önem taşımaktadır. Bir ailenin çeşitli ilaç veya alkol kullanım alışkanlıkları, problemler ile başı çıkma yöntemleri, gençlerin tutum ve davranışlarının şekillenmesinde önemli katkı sağlamaktadır (Barnow vd. 2002). Aile içi kronik münakaşaların görülmesi, bu tartışmalar sonucunda olumsuz hislerin taraflar arasında bildirilmesi de aile içindeki ilişkilerin kalitesini belirlemektedir (Wood ve ark, 2004, Clark, 2004).

Genellikle olumsuz duyguların gençlere yansıtıldığı, sözlü ödüllendirmenin zayıf olduğu ailelerde yetişen çocuklarda madde kullanımı konusunda öz güvensiz tutumlar nedeniyle hayır demekte zorlandıkları aynı zamanda kendilerine güvensiz

bireyler halinde büyüdükleri gözlemlenmiştir. Gençler ve aileleri arasındaki iletişimin kalitesi, onların topluma uyumu ve başarısını belirlemektedir. Çocuk gelişiminde ailelerin davranış biçimleri destekleyici, besleyici e denetleyici olması çocukların gelecekteki tutum ve davranışları üzerindeki en belirleyici etmenlerden olmaktadır. Ailelerin tutum ve davranışlarına güzel bir örnek verilecek olursak çocukların kapasitelerine uygun hedefler koyması, kuralların belirlenmesi, aile desteği ve disiplin yöntemlerinin belirlenmesi şeklinde bir örnekleme yapılabilir (Velleman, Mistral ve Sanderling, 1997, ss. 123). Bu sayede gençlerin nitelikli ve işlevsel yaşam standartlarına sahip bireyler olarak büyümesi mümkün olmaktadır.

1.2. Ebeveyn ve Çocuk Arasındaki İletişim

1.2.1.İletişim Kavramı

İletişim gönderilen bilginin hem alıcı hem de gönderici tarafından algılandığı bir alanda bilginin göndericiden alıcıya iletilme sürecidir. İletişim sözcüğü Türkçeye Latineden geçmiştir. Temelinde “communis” ortak, “communi-care” ortak bir paylaşım yapmak; bir maddeyi iki gruba pay etmek anlamı taşımaktadır (Telman ve Ünsal, 2005, ss. 19). İnsanların doğmasından ölene kadar geçen süreçte sürekli olarak var olan iletişim, çok boyutlu ve karmaşık bir süreç özelliği göstermektedir. Biyolojik bir varlık olmanın beraberinde kültürel ve toplumsal bir varlık olan insanların sağlıklı iletişim süreçleri yürütmesi elde edilen tecrübelerin nesilden nesile aktarılmasının bir gerekliliğidir (Güler, 1990, ss. 479-487).

Dünden bugüne iletişim kavramı ile ilgili birçok tanımlama yapılmıştır. Bunlardan bazıları aşağıda verilmiştir;

- Erdoğan (2002, ss. 13) iletişim kavramının “...e görelilere” bağımlı bir şekilde şekillendiğinin altını çizmiştir. Bilimin tüm alanları iletişim kavramını farklı şekillerde tanımlamışlardır. Sosyal psikolojik ve sosyolojik yaklaşımlarda iletişim kavramı “transmission model” şeklinde isimlendirilen “taşıma, gönderme, iletme” modelidir. Bu tanımlama ilerleyen süreçlerde referans çerçevesi, sonradan geri besleme, grup etkisi vb. başlıklar ile genişletilmiştir. Ancak temelde, iletişimin bireyler arasındaki mesaj iletişimi olduğu görüşü hakimdir (Erdoğan, 2002, ss. 23-25).

- Dökmen (2004) iletişim kavramını “bilgiyi yaratma, iletme ve anlamlandırma süreci” şeklinde açıklamıştır.
- Tutarel ve Kışlak (1999, ss. 35) iletişim kavramını “canlılar arasında iletilerin yardımı ile toplumsal ve bireysel etkileşimi oluşturan ve dinamik bir süreç olan iletişim; karşılıklı his, düşünce, duygu ve enformasyonların değiştirilmesidir” şeklinde tanımlamışlardır.
- Konuyla ilgili çalışmacılardan bir diğeri olan Bıçakçı (2000) iletişim kavramını “birbirlerini ortamlarında bulunan olgular, olaylar ve nesnelerle alakalı bilgilendiren, bunlara dair bilgileri birbirine ileten, aynı nesneler, olgular ve problemler karşısında benzer hayat tecrübelerinden kaynaklı benzer hislere kapılıp bunları birbirlerine belirten insanlar tarafından oluşturulan toplum yaşamı veya topluluk içerisinde gerçekleştirilen duygu, düşünce, yargı ve tutum bildirişimleridir” şeklinde tanımlamıştır.
- Demirel (1999, ss. 24) iletişim kavramını “genellikle toplumlar ve kümeler arasında el-kol hareketleri, görüntü, yazı, söz vb. simgelerle duyguların, dileklerin ve düşüncelerin karşılıklı bir şekilde aktarılmasını sağlayan bir süreç” şeklinde açıklamıştır.

İletişimin gerçekleşmesi genel manada iki sistem ile gerçekleşmektedir. Söz konusu sistemler iki hayvan, iki insan, iki makine veya bir haydan ile bir insan, bir makine ile bir insan olabilir. Bu tarz örneklerin arttırılması mümkündür. Özellikleri ne olursa olsun iki sistem arasında gerçekleştirilen bilgi alışverişi “iletişim” olarak kabul edilmektedir (Dökmen, 2002, ss. 19).

Bireyler arasındaki iletişim duygu, düşünce ve bilgilerin bir kişiden diğerine aktarılması sürecidir. Söz konusu sürecin meydana gelebilmesi için mutlaka bireylerarası bir ilişki oluşturulması gerekmektedir. Böyle bir durumda iletişim, insanların sosyal bir grup olarak ahenk ve denge içinde anlaşmasını sağlayan, onları birbirine bağlayan bir etkileşimdir. İletişim, bireylerin hedefsiz etkileşimleri olmaktan çok, davranış sebebi olmaya ve bir etki yaratmaya yarayan duygu, düşünce ve bilginin aktarılmasıdır (Eroğlu, 2004, ss. 235).

1. **Amaç:** İletişimin başlamasını sağlar. İletişimin sağlayacağı etki amaca ulaşıp ulaşılmaması ile ilgilidir.
2. **Verici (Kaynak):** İletişim sürecinde hedeflenen grup veya kişide davranış değişikliği yaratmak için süreci başlatan kişidir. Fakat geribildirim durumunda verici, alıcı konumuna geçmektedir.

Kişiler arasındaki iletişimde vericinin tutum ve tavırları, sosyal rolleri, becerileri, benlik kavramı, sosyal statüsü, karşısındaki kişiye dair algıları ve konuyla alakalı bilgi seviyesi gibi etkenler iletilen oluşturulma ve aktarılma sürecinde önemli etkiye sahiptir (Cüceloğlu, 1997, ss. 14).

Schmuck ve Schmuck (1988) sağlıklı bir iletişimin oluşturulabilmesi için vericinin aşağıda belirtilen gönderim kabiliyetlerine sahip olması gerektiğini belirtmiştir (Akt: Tomul, 2005, ss. 147);

- Net Açıklamalarda Bulunmak; Bir insana ileti aktarmadaki en mühim beceridir. Bir açıklamanın alıcının kendisi tarafından özetlenmesi onun özelliğini göstermektedir.
- Kendi Tavırlarını Betimleme; Vericinin bir durum altında ne şekilde davranacağını açıklamak için kullanılır. İlk amacı kendiyle alakalı bilgi sunmak, ikinci amacıysa diğer insanlar ile duygudaşlık yapmaktır.
- Duyguları Tanımlama: En nadir kullanılan iletişim becerisidir. Duyuşsal iletilerin aktarılması ile alakalıdır.

3. **Mesaj (İleti):** İletişim birimleri tarafından birbirine aktarılan her türlü düşünce ve duygular mesaj olarak adlandırılmaktadır. Örneğin diyalog halindeki iki bireyin birbirlerine kullandıkları kelimeler, duruş ve oturuş şekilleri, el-kol hareketlerinin hepsi bir iletidir. İletilerin bu bağlamda sözlü olabileceği gibi sözsüz de olabileceğini söylemek mümkündür (Dönmezer, 1999, ss. 79).

4. **Kanal:** Mesajların tümü kanallar aracılığı ile iletilirler. Bu bağlamda kanal, mesajın iletildiği yola verilen isimdir. Kanal olmadan bir mesajı düşünmek mümkün değildir. Verici kanalı belirler, Verici kanal yoluyla aktarmak istediği mesajın hangi yolla ve nasıl iletileceğini seçer. Fakat vericinin,

alıcıya uygun bir kanalı tercih etmesi gerekmektedir. Alıcı ile uyumsuz bir kanal, başarısız bir iletişime sebebiyet verir (Kırmızı, 2005, ss. 16).

Titreşim yaratan hava, elektro-manyetik dalga, kablo gibi, mesajları canlıların niteliklerine göre farklı şekillerde ileten ve bu canlıların duyu organlarına etki eden araçlar “haberleşme kanalı” olarak nitelendirilmektedir (Evliyaoğlu, 1987, ss. 134).

5. **Alıcı:** Kanal tarafından iletilen mesajları alan ve merkeze ileten elemandır (Cüceloğlu, 1993, ss. 73). Etkili ve başarılı bir iletişimin en mühim gerekliliklerinden birisi de verici tarafından formüle edilerek iletilen mesajın, alıcının tarafından doğru şekilde anlaşılmasıdır. Bu bağlamda, alınan mesajın alıcı tarafından algılanmasının ve çözümlenmesinin sonucunda oluşan bilgiler, kanatlar, olaylar, duygular ve fikirler, verici tarafından aktarılacak istenen ile aynı ise etkili bir iletişimin varlığından söz edilebilir (Eroğlu, 2004, ss. 256).
6. **Eylem:** İletişim sürecinde eylem, verici tarafından beklenen tepkinin alıcı tarafından gösterilmesi şeklinde açıklanabilmektedir.
7. **Geribildirim (Dönüt):** Vericiden gönderilen bilgiye karşılık olarak alıcı tarafından aktarılan ileti “geribildirim” olarak adlandırılmaktadır. İletişim süreci içerisinde herhangi bir geribildirim mevcut değilse iletişimin tek yönlü olarak oluştuğunu söylemek mümkündür. Bu bağlamda tek yönlü ileti alışverişi “iletim”, çift yönlü ileti alışverişi ise “iletişim” olarak nitelendirilmektedir (Dönmezer, 1999, ss. 80).

1.2.2.İletişimde Sosyal Beceriler

Sosyal beceri kavramı oldukça geniş bir kapsama sahiptir. Farklı araştırmacılar bu kavramı farklı şekillerde açıklamışlardır. Bu açıklamalardan bazıları şunlardır;

- Sosyal beceri, sosyal alanda gerçekleştirilmesi gereken ve kişilerarası etkileşimin gelişmesini sağlayan becerilerdir (Kaf, 2000, ss. 173).
- Sosyal beceriler “başka kişilerden pozitif tepkiler gelmesini sağlayıp, olumsuz tepkilere engel olarak, diğer insanlarla iletişimi mümkün hale

getiren, çevrede pozitif bir etki yaratan, amaca yönelik, duruma göre ve sosyal içeriklere göre farklılaşabilen hem gözlenemeyen hem de gözlenebilen duyuşsal ve bilişsel öğeler barındıran davranışlardır (Yüksel, 1999, ss. 37).

- Sosyal beceriler “sosyal çevreye uyum gösterebilme ve uygun yöntemlerle iletişim oluşturarak, meydana gelebilecek problemlerle başa çıkma becerisidir (Matson, Rivet ve Matson, 2007, ss. 682).
- Sosyal beceriler, “Bireyin diğerleri ile daha sağlıklı bir iletişim oluşturması ve sosyal bakımdan kabul edilmeyen tepkilerle karşılaşmamasını sağlayan sosyal kabul edilen öğrenilmiş tavırlardır”(Gresham ve Nagle, 1980, ss. 718).

Yukarıda tanımlanmış olan sosyal beceri kavramı, genelinde altı unsurdan oluşmaktadır. Bunları şu şekilde belirtmek mümkündür (Hargie, 1986, ss. 21);

- Mutlak surette içinde bulunulan duruma uygun olan davranışlar,
- Amaçlı davranışlar,
- Bilişsel davranışlar,
- Öğrenilebilen davranışlar,
- Bireysel halleri belirten tanımlanabilen davranışlar,
- Amaca ulaşmak için eş zamanlı olarak gerçekleştirilen, birbirleri ile ilişki içerisinde davranışlar.

Özetle sosyal becerilerin genellikle amaçlı olarak yapıldığı söylenebilir. Daima içerisinde yer alınan durumu uygun, amaca ulaşmak için beraber aynı zamanda yapılan davranışları barındırmakta, kişisel durumları öğrenebilmekte, ifade edebilmekte ve bilişsel kontrol çerçevesinde yapabilmektedir. Bu kapsamda sosyal becerilerin kişilerin toplumca kabulüne etki eden ve hayatın mühim bir parçasını oluşturan, bir kişinin diğer kişilerin duygu, düşünce ve gereksinimlerini anlamasına ve uygun davranmasına yardım eden becerilerdir.

1.2.3.İletişim Modelleri

İletişim modelleri doğrusal olmayan ve doğrusal olarak iki grupta ele alınmaktadır.

1.2.3.1. Doğrusal İletişim

Doğrusal iletişim modelleri süreç içerisinde geri bildirimi göz ardı eden modellerdir. Bu modeller, iletişim sürecinin belirli bir yerden bir başka yere doğru mesafe kat ettiğini iddia ederek, iletişimi kaynağından başlayıp alıcının tepkisine varan bir süreç olarak tek yönlü olarak tanımlamaktadır. Genellikle en çok bilinen doğrusal modeller; Aristo, Laswell, Shannon ve Berlo ile Weaver modelleridir.

Aristo Modeli'nde: üç temel unsurdan söz etmek mümkündür bunlar ise; konuşmacı mesaj ve dinleyicidir. Kişiler arası iletişimi Aristo bu üç temel unsur üzerinden anlatmaktadır. Aristo modelindeki gönderici, mesajını karşı tarafın anlamlandıracağı bir şekilde kodlar ve onu karşı tarafa gönderir. Aristo'nun doğrusal iletişim modeline göre, inandırıcılık ve ikna kabiliyeti önemlidir. Burada konuşmacının mesajlarını, hedeflerindeki istenilen dönüştü yaratacak biçimde düzenlenme yeteneği üzerinde durulmaktadır. Fakat bu model günümüz öğretim süreçlerinde ve günümüz iletişimde tam olarak açıklayamamakta ve yetersiz kalmaktadır. Ancak Aristo'nun bu modeli iletişim model çalışmalarının kökenlerine inilmesi ve tarihinin ne kadar eskiye dayandığının üzerinde durulması açısından önemlidir (Stacks, Hickson ve Hill, 1991, ss. 103, akt: Argenti, 2003, ss. 22, akt: Yılmaz ve Tutar, 2005, ss. 117-118, akt: Demiray, 2008, ss. 52, akt: Grotewell ve Burton, 2008, ss. 190).

Laswell Modeli'nde ise bazı sorular sorarak modeli ve amacı tanımlamak mümkündür. İletişim modeli ile ilgili çalışmada kim, neyi, hangi kanalla, kime ve hangi etki ile söylediği ile alakalı olarak sorular sormuş ve tek yönlü iletişim süreci vurgulanarak doğrusal bir şekilde gerçekleştirilmektedir. Laswell' in modelinde geri bildirim ile alakalı herhangi bir şey bulunmamaktadır. İletinin hedefi etkilemek üzerine söylendiği en başından kabul görmektedir. Buradan çıkartılan sonuç ise iletişimin genel hatlarıyla ikna sanatına yönelik bir şey olduğu ortaya çıkmaktadır. Her bir gönderinin alıcı üzerinde bir etkisi olduğu var sayılmaktadır. Bu modelde açık bir biçimde eleştiri konusu olan şey geri bildirim ile alakalı belirtilen bir bildirinin olmamasıdır. Ancak Braddock, iletilerin koşulları ve amaçları ile alakalı konular açısından eklemeleri ile Laswell' in iletişim modeline katkıda bulunmuştur

(Severin ve Tankard, 1992, ss. 38, akt: Crowley ve Mitchell, 1995, ss. 289, akt: McQuail ve Windahl, 1997, ss. 24, akt: Bıçakçı, 2002, ss. 48).

Weaver Ve Shannon Modeli'nde iletişimin tanımlanması çizgisel tek yönlü ve düz olarak tanımlanmaktadır. Modelde iletişimin geliştirilmesinde dikkat çeken beş adımlı işlevin yanı sıra iletişimin aksamalarının tanımlanmasında geçen “gürültü” ögesi de dikkat çekmektedir. Bu modelde daha çok iletilerin gönderimi sırasında meydana gelen problemler ile sinyal iletiminde hangi kanalın en çok mesajı ileteceği üzerinde durulmaktadır. Aynı zamanda ise iletilen bu mesajların ne kadarı gürültü ögesi tarafından zarar görmekte olduğu incelenmektedir. Weaver ve Shannon modeli de aynı şekilde çizgisel, düz ve geri bildirim unsurlarından yoksun olduğundan sıkça eleştirilmiştir (Stacks, Hickson ve Hill, 1991, ss. 129, akt: Severin ve Tankard, 1992, ss. 38, akt: Crowley ve Mitchell, 1995, ss. 129-130, akt: Bıçakçı, 2002, ss. 49, akt: Demiray, 2008, ss. 53). Shannon ve Weaver tarafından gürültü ögesi, genellikle fiziksel ve teknik olarak ele alınmış ancak De Fleur tarafından gürültünün iletinin kaynağından ve alıcısı tarafından da üretilebileceğini ileri sürmüş ve buna da duygusal gürültü adını vermiştir (McQuail ve Windahl, 1997, ss. 26-28, akt: Yılmaz ve Tutar, 2005, ss. 115, akt: Holmes, 2007, ss. 119, akt: Demiray, 2008, ss. 53, akt: Mutlu, 2008, ss. 206).

Berlo tarafından geliştirilmiş olan iletişim modelinde, süreç kaynak, mesaj, kanal ve hedeflenen alıcı şeklinde temel unsurlara dayandırılmıştır. Geri bildirim unsuru bu iletişim modelinde açık bir şekilde kendisine yer bulmaktadır. Bu modelde mesaj, kaynaktan gelen uyarımla ilgili alakalıdır. Ayrıca mimik ve vücut hareketleri gibi sözsüz öğeler sanat, resim, müzik gibi dalların içerisinde bulundurduğu semboller de mesaj olabilme özelliği taşımaktadır. Berlo' nun bu modelinde kaynak kadar hedefinde önemli olduğundan bahsedilmektedir. İletişim becerileri, sosyo-kültürel ortam açısından, hedefin önemine değinilmektedir. Bu benzerliği su üstüne çıkmasındaki unsur ise geri bildirimdir. Fakat bu iletişim modelinde de geri bildirim ögesinin net ve açık olarak yer almadığından iletilerin tamamının algılanamadığından dolayı sıklıkla eleştirilmektedir bu durumda Berlo modelinin zayıf yanı olarak kabul edilmektedir (akt: Demiray, 2008, ss. 56, akt: Mutlu, 2008, ss. 206).

Genel olarak iletişim modellerinde çift yönlü olan mesajların gerçek etkilerini yansıtan modeller, bitişi ve başlangıcı bilinen doğrusal modellere oranla tercih edilme oranları daha yüksektir.

1.2.3.2. Doğrusal Olmayan İletişim

Spiral veya dairesel olarak da nitelendirilen doğrusal olmayan modeller, doğrusal iletişim modelinin tam zıttı olarak, iletişimdeki en önemli unsurun geri bildirim olduğunu belirten ve diğer iletişim süreci elemanlarını da barındıran modellerdir. Bu modellerden bazıları aşağıda açıklanacaktır.

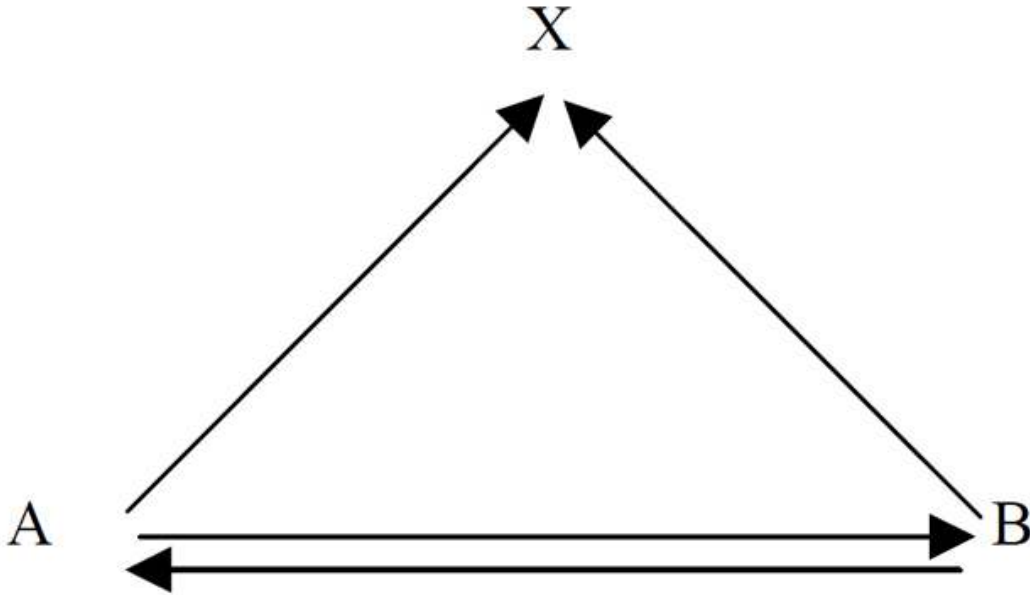
Osgood ve Schramm Modeli: Söz konusu modelde alıcı ve iletilen konumundaki ögeler eşittir. Ögeler iletişimde bulunan açıklama, kodlama ve yorumlama işlevlerini gerçekleştirmektedir. Bu tanımlamada, iletişim klasik tek yönlü tanımından farklılaşmaktadır. Modelin eleştiri aldığı husus, iletişimde eşitlik fikrinin altını çizmesi olarak belirtilmektedir. Bilhassa iletişim için harcanan güç ve zaman, iletişim kaynakları söz konusuysa iletişimin tersine dengesiz bir hal almaktadır (Severin ve Tankard, 1992, ss. 30-31, akt: Crowley ve Mitchell, 1995, ss. 289, akt: Mcquail ve Wingahl 1997, ss. 30-31, akt: Redmond ve Mifflin, 2000, ss. 91, akt: Bıçakçı, 2002, ss. 47).

Dance Modeli: Dance'nin geliştirmiş olduğu model, iletişimde kabul edilen dairesel yaklaşımın yetersizliklerini ortaya koymaktadır. Sarmal iletişim modeli olarak da isimlendirilen modele göre sarmal, dairenin tek başına yetersiz kalabildiği bazı hallerin açıklanmasını sağlamaktadır ve iletişim sürecinin ileri yönde hareket ettiğini, o süreçte gönderilen mesajın sonraki iletişim içeriğini ve yapısını etkileyeceğini göz önüne koymaktadır. İletişim süreçleri bütün toplumsal süreçlerde olduğu gibi sürekli farklılaşan ögeler, çevreler ve ilişkiler içermektedir. Söz konusu modelin özelliği, iletişime ait dinamik doğanın altını çizmesidir. Modelden çıkarılabilecek sonuç insanların iletişim esnasında bilgi edebilir, yaratıcı ve aktif olması gerektiğidir (akt: Mcquail ve Wingahl 1997, ss. 30-31, akt: Demiray, 2008, ss. 58, akt: Mutlu, 2008, ss. 69).

Gerbner Modeli: Gerbnerin geliştirdiği modeldeki amaç geniş uygulama alanına sahip bir model oluşturmaktır. Modelin mühim bir özelliği açıkladığı iletişim durumuna göre farklı şekillere girebilmesidir. Böylece basit iletişim süreçlerinin beraberinde karmaşık süreçleri de bu model ile açıklama olanağı elde edilmektedir. Söz konusu modele göre bir birey, olayı anlayıp tepki gösterdiğinde, bir ortamdaki araçların bazıları kanalıyla kullanılabilecek malzeme hazırlamaktadır, bunun bir bağlamı ve şekli mevcuttur, içeriği aktararak içerik iletmektedir bu da bazı sonuçlar doğurmaktadır (Severin ve Tankard, 1992, ss. 50, akt: Mcquail ve Wingahl 1997, ss. 34-36, Tutar ve akt: Yılmaz, 2005, ss. 118, akt: Demiray, 2008, ss. 59).

NewComb (ABX) Modeli: NewComb oluşturmuş olduğu modelde iki birey arasındaki bir obje veya üçüncü kişiye karşı mevcut olabilecek tutarsızlık ya da tutarlılık düzeyi ile alakadar olmuştur. Model aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

şekil 1. NewComb (ABX) Modeli

Kaynak:(oban, 2011)

Görüldüğü üzere model üçgendir. Noktalar iki kişiyi, A-B'yi ve ortak vrelerindeki objeyi X'i belirtmektedir. İki birey de hem birbirlerine hem de X'e dönüktür. A ve B'nin X'e yönelimlerinde gözlemlenen farklılıklar iletişimi zorunlu

kılmaktadır. Newcomb iletişim yalnızca bazı şartlarda hareket haline geçebileceğini belirterek önceki önermelerine bazı özellikler ilave etmiştir. Buna göre iletişim bireyler arasında güçlü bir çekim bulunduğunda, objenin katılımcı kişilerden minimum biri için önem arz ettiği durumda ve objenin her iki kişi için ortak bir uygunluk gösterdiği durumlarda ortaya çıkabilecektir (Severin ve Tankard, 1992, ss. 50-51, akt: Bıçakçı, 2002, Tutar ve akt: Yılmaz, 2005, ss. 121-122, akt: Demiray, 2008, ss. 61).

Riley-Riley Modeli: Oluşturulan ilk modeller iletişimin çevresel faktörlerden etkilendiğini belirtmişlerdir. Riley-Riley bu görüşe karşı çıkmış, iletişim süreçlerinde alıcı ve gönderici konumundaki bireylerin toplum içerisindeki varlıklar olduğunu ve bu kişilerin birinci seviyeden akrabalarıyla aralarında toplumsal, kalıtsal ve geleneksel bir bağ bulunduğunu söylemiş ve bunların birincil gruplar olduğunu vurgulamıştır. Diğer taraftan, bu kişilerin içinde yer aldıkları toplumda daima etkileşim ve ilişki içerisinde oldukları iş, okul ve arkadaş çevresi gibi ikincil grup ismi verilen toplumsal örgütlerin var olduğunu söylemişlerdir. Bu bağlamda iletişim sürecinde alınan veya iletilen gönderilerin değerlendirilmesinde, ikincil ve birincil grupların dikkate alınmasının mühim olduğunu belirtmişlerdir (Tutar ve akt: Yılmaz, 2005, ss. 102, akt: Demiray, 2008, ss. 65).

1.2.4.İletişim Becerileri

İletişim toplum ve insan hayatında oldukça mühim bir yere sahiptir. Etkili ve sağlıklı bir iletişim toplumların kalkınmasındaki en önemli etkenlerden biridir. Etkili iletişimin sağlanması belli faktörlere bağlıdır. Bunları şu şekilde sıralamak mümkündür (Gürgen, 1997, ss. 7);

- Toplumsal Faktörler,
- Kültürel Faktörler,
- İletişim konusu ile alakalı bilgi,
- Tecrübe,
- Kişilerin tutum ve davranışları,
- İletişim becerisi.

Etkili bir iletişim kurulmasında iletişim becerisine ihtiyaç duyulmaktadır. Etkili iletişim, kişilerin iletişim esnasında kendini ifade etmesi, karşısındaki kişiyi dinlemesi ve buna göre tepki göstermesi şeklinde ifade edilmektedir. İyi iletişim becerilerine sahip ve etkili iletişim kurabilen kişi şu özelliklere sahiptir (Cihangir, 2004, ss. 7);

- Temel amacı anlamaya ve ortak çözüm üretmeye odaklanır.
- Karşısındaki kişinin duygu ve düşüncelerini önemser.
- Sözsüz iletişim ile saygı duyduğunu ve önemsendiğini ifade eder.
- Problemin çözümü ile beraber hareket eder.
- Karşısındaki kişiye konuşma imkanı verir.
- Karşısındaki kişinin düşünce ve duygularını önemser.
- Karşısındaki kişiye güven duyar.
- Yerinde ve uygun sorular yöneltir.
- Önemser,
- Anlamaya çabalar,
- Kabul eder,
- Destekler,
- Saygı duyar.

Özetle iletişim becerilerine sahip ve etkili iletişim kurabilen bir kişi, iletişim esnasındaki karşısındaki kişiyi anlamak için çabalamakta ve onun düşünce ve duygularına önem vererek, bu kişiye saygı duymaktadır. Kişilerarası iletişimdeki etkili iletişim becerilerini şu şekilde sıralamak mümkündür (Ceyhan, 2006, ss. 367);

- Girişken davranışlar sergileme,
- Çatışmaları yönetebilme özelliğiyle problemleri çözümleme,
- Girişken tavırlar sergileme,
- Eleştirileri olumlu karşılama,
- İletilere “ben” sözcüğünü katma,
- Empati kurabilme,
- Kendini açma,
- Dinleme isteğini gösterme,

- Göz teması kurma,
- Anlamaya  alışma,
- Yönlendirici olmayan açık uçlu sorular yöneltme,
- Beden dilini tanımlayabilme,
- Karşındaki kişinin duygu ve düşüncelerini anladığı yönünde bilgi iletme,
- Konuşma sırasında cevap verme.

Bununla beraber etkili iletişimde karşındaki kişiyi anladığını ifade etmek için mesajın kişi tarafından anlaşıp anlaşılmadığını kontrol etme, konuşanın davranış, duygu ve sözlerini tanımlama ve yansıtmaya, iletiyi farklı şekillerde dillendirme ve geri bildirimde bulunma da mühim iletişim becerileri arasındadır (Korkut, 2004, ss. 8).

Etkili bir ilişki kurabilmek için bunlarla birlikte motivasyon, bilgi ve tecrübe şartlarının da sağlanması önemlidir (Knapp ve Vangelisti, 2008, ss. 423). Bilgi birikimine sahip kişiler, iletişimi başlatıp devam ettirerek tecrübe kazanmakta, bu tecrübeleriyle iletişim kurmanın ve sağlıklı iletişimin sağladığı tutum sonucunda motivasyon elde etmektedir. İletişim becerilerine sahip kişiler genel olarak içinde yer aldığı durumları doğru bir şekilde algılamakta ve daha yüksek toplumsal becerilere sahip olmaktadır (Hartley, 2010, ss. 103).

1.2.5. Anne- Baba-  ocuk İletişimi

Aile, bireyin hayata gözlerini açmasıyla birlikte kendini içinde bulduğu sosyal kurumdur. Ailenin ayakta durmasını sağlayan, aile bireylerinin arasındaki sevgi, sağlıklı iletişim, saygı, ortak amaçlar ve bu amaçlara ulaşımda harcanan  abalarlardır. Aile içerisinde sevginin hakim olması ailenin diğer sosyal ilişkilerden ayrılmasını sağlayan en mühim faktör. Bir aile kurulurken erkek ve kadının beklentileri bu ortamda bir sevgi elde etmek, özetle evlenmeden evvel yaşıdığı sevgi ve aşkı ailenin güvenli sınırları içinde korumaktır ( nder, 2003, ss. 24).

Kişilik gelişimi esnasında aile ve aile içerisinde kurulan iletişim büyük öneme sahiptir.  ocuğuna değer veren, ona karşılıksız sevgi sunan, aile içi ilişkilerinde

saygı bulunan ailelerde yetişen çocukların, sağlıklı kişiliklere sahip bireyler olduğu gözlemlenmiştir (Kırkinciöğlu, 1999, ss. 26).

1.2.5.1. Anne-Çocuk İletişimi

Çocuğu dünyaya getiren birey anne olduğu için çocuğun iletişim kurduğu ilk kişi de annedir. Anne ve çocuğun iletişimi daha çocuk dünyaya gelmeden, hamilelik döneminde başlamaktadır. Çocuklar annenin ruh halinde öfkeli, üzgün, sevinçli olmasından olumsuz veya olumlu olarak etkilenmektedir. Kadının planlamadan, istemeden veya anne olabilecek olgunluğa ulaşmadan çocuk sahibi olması, çocuk ve anne arasında bulunan iletişimin olumsuz veya olumlu, sağlıklı veya sağlıklı olmasına neden olan en mühim konudur. Planlı olarak, isteyerek sahip olunan bir çocuk ve annesi arasında koparılması zor bir bağ oluşacaktır (Dökmen, 2002, ss. 87).

Çocukların içinde yer aldıkları dünyayı yorumlamada ve toplumu temsil etmede kendilerine ilk olarak annelerini örnek almaktadırlar. Annenin çocuğa gösterdiği ilk ilişki şekli çocuğun olaylar ve eşyalar ile kurduğu ilişkileri şekillendirmektedir. Çocukların bazı şeylerin anlamını keşfedişi annesinin denetimi ve gözetiminde gerçekleştirilir. Çocuklar annelerini gözlemleyerek nasıl yaşanacağı konusunda bilgi sahibi olur. Çocuklar dünyayı annelerinin gözünden görür ve algılarlar (Dönmezer, 1999, ss. 30-31).

1.2.5.2. Baba-Çocuk İletişimi

Çocuğun dünyaya gelmesinde anne kadar etkili bir diğer aktör de babadır. Bu nedenle annenin sorumluluğu altındaki konulardan en az anne kadar baba da sorumlu olmaktadır. Babanın doğum sonrasında çocuk ile sağlıklı bir iletişim kurabilmesi için oyun ve beslenme etkinliklerine katılması gerekmektedir. Babanın söz konusu etkinliklere aktif bir şekilde katılımının çocukların zeka gelişimlerine olumlu etki edeceği psikologlar tarafından belirtilmektedir (Elmacıoğlu, 1998, ss. 68).

Babalar genellikle erkek çocukları için rol model oluşturmaktadır. Erkek çocukları kendilerini babaları ile özdeşleştirmektedirler. Erkek çocuklarının pozitif bir cinsel kimliğe sahip olması için babaları ile özdeşim gerçekleştirmesi oldukça

önemlidir. Kız çocukları ise erkek cinsini babalarını gözlemleyerek tanımaktadırlar (Ekşi, 1990, ss. 35).

1.2.6.Çocuklarla Konuşma Yöntemleri

Çocuklarıyla etkili iletişim kurmak isteyen ebeveynlerin bazı temel becerileri vardır. Bu beceriler; Dinleme becerileri, Sen-ben dilinin ve beden dilinin etkili kullanımı olarak ifade edilebilir. Dinleme becerileri; Etkili dinleme, başarılı işbirliği ve iki yönlü iletişim yolunda ilk adımdır. Etkili dinlemenin amacı, kişiden daha fazla bilgi toplamak ve bu süreçte kendisini önemli ve anlaşılabilir hissetmesini sağlamaktır. İletişim sürecinde etkili dinleme, başka bir kişinin daha fazla güvende hissetmesini, daha fazla açılmasını ve duygu ve düşünceleri hakkında daha fazla konuşmasını sağlar (Cüceoğlu, 2003).

Sürekli olarak çalan modern cep telefonları, ebeveynlerin çocuklarının söylediklerine odaklanmalarını engelleyebilir. Ayrıca, din olarak hareket etmek, iletişimi kazan-kazan tartışması olarak algılamak, kendi bakış açısına odaklanmak, tartışmayı kazanmak onlara katılmak, etkili bir mesajı engelleyen, genel bir mesaj yerine satırlara odaklanan, diğer tarafın ne söylediğine veya söyleyeceklerine odaklanan, dinlemeyi etkisiz hale getiren unsurlardır.

İletişimde açık ve gerilmemiş beden dili mesajları çocuğu rahat ve anlayışlı hissettirir. Dinlerken hafifçe öne eğilmek ve bazen kafa hareketlerini onaylamak etkili dinlemenin önemli göstergeleridir. Dinleme sırasında yoğunlaşmayı kolaylaştıran ilk davranış, başka biriyle göz temasıdır. Göz teması sadece diğer tarafın söylediklerine odaklanmamıza izin vermekle kalmaz, diğer tarafa da bir mesaj verir ya da sizi gerçekten dinliyorum ve ne dediğinizi merak ediyorum mesajı verir (Eroğlu, 2004, ss. 74).

Aktif dinleme, dinleyicinin, diğer taraftan bilgi toplamakla ilgilendiğini göstermesini sağlar. Bu süreç genellikle empatik yorumlar, ilgili soruları ortaya koyma ve konuşmacının sözlerini yeniden ifade etme, dikkat etme ve anlamalarını onaylama biçimini alır. Aktif dinleme sırasında, başka bir kişinin sözlerini

tekrarlayarak veya açıkça ifade etmediği duygularını ifade ederek bir insanı açabilir ve anlaşılabilir hissedebiliriz.

1.2.7.Aile Çocuk İlişkileri

Aile çocuğun dünyaya gelmesinden sonraki süreçte ilk etkileşim kurduğu kişileri içermesi ve ilk gelişim aşamalarının bu kurumda yer alması dolayısıyla oldukça mühim bir aracı role sahiptir (Le Compte, Le Compte ve Özer, 1978, ss. 4). Ailenin en mühim görevi çocuğun eğitim ve gelişimine destek olmaktır (Ömeroğlu, 1994, ss. 68).

Son senelerde aile çocuk arasındaki ilişkiler, ebeveynen çocuğa doğru tek yanlı bir etkilemeden çok, ebeveynin ve çocuğun karşılıklı etkileşim içerisinde olduğu çift yönlü bir çerçevede değerlendirilmektedir. Ancak bilhassa ebeveynlerin, küçük yaştaki çocuklarının günlük yaşantılarını kontrol ettikleri ve daha yapılanmış düşünce ve olgun kişiliklere sahip oldukları ve çocukluk dönemininse esneklik ve hızlı öğrenme dönemi olduğu dikkate alınırsa, anne-babaların çocuklarındaki etkisinin fazla olması şaşırtıcı değildir (Maccoby, 2002, ss. 22).

Çocukların bilişsel gelişimlerinden cinsel gelişimlerine dek bütün alanlar bakımından sağlıklı ve düzgün bir birey olmasında ailenin etkisini inkar etmek mümkün değildir. Olumlu aile içi ilişkilere sahip olunması, ebeveyn davranışları, bilhassa güven hissi bakımından anneyle kurulan ilişkiler ve ailenin diğer bireylerinin sahip olduğu özellikler çocukların psikolojik gelişimlerine etki etmektedir. Ebeveynlerin çocuklarıyla kurduğu ilişkiler dünyayı ya yaşamaya değer ve güvenli ya da güvensiz ve korkulacak bir yer olarak algılamalarına sebebiyet vermektedir (Yörükoğlu, 2000, ss. 87).

Çocuğun toplumsal yaşama uyum sağlamasına yardımcı olacak ilk davranışların örnekleri aile içerisinde kazanılmaktadır. Aile bu bağlamda yaşamın ilk senelerinde çocuğun eğitimi ve bakımından sorumlu başlıca kurum şeklinde nitelendirilmektedir (Oktay, 2002, ss. 4).

1.2.8.İletişim Türleri

İletişim farklı özelliklere göre belli başlıklar altında sınıflandırılmıştır. Bu başlıkta “kullanılan kodlara göre” gerçekleştirilen sınıflandırma açıklanacaktır (Zıllıoğlu, 2010, ss. 33). Kullanılan kodlara göre iletişim sözsüz, sözlü ve yazılı olmak üzere üç başlıkta incelenecektir.

1.2.8.1. Sözlü İletişim

Sözlü iletişim, İnternet üzerinden, yüz yüze veya telefonla gerçekleştirilen bir iletişim türüdür. Konuşmacılar sözlü iletişimi sağlamak için ortak bir dil kullanmalıdırlar. Dilin tanımı TDK tarafından “insanların duyduklarını ve düşündüklerini belirtmek için işaretler ya da kelimeler ile gerçekleştirdikleri anlaşma” şeklinde yapılmaktadır (TDK <http://tdkterim.gov.tr/bts/> Erişim Tarihi: 10/06/2019).

Dil başka insanlarla konuşmamıza, onlara uyum göstermemize veya onları anlamamıza; geçmişini hatırlamamıza, planlar yapmamıza, tecrübe ve nesneleri tanımlamamıza, gelecekle ilgili hayal kurmamıza ve değerlendirme yapmamıza olanak sağlamaktadır (Kaypakoğlu, 2010, ss. 79).

Sözlü iletişim “dil ötesi” ve “dil” olmak üzere iki sınıftan oluşmaktadır. İnsanlar tarafından gerçekleştirilen karşılıklı konuşmalar dil ile iletişimin kapsamındadır. Dil ile iletişimde bireyler bilgilerini ve üretimlerini birbirlerine ileterek anlamlandırmaktadırlar. Dil ötesi iletişimse sesin özelliği ile alakalı; sesin hızı, tonu, şiddeti, kelimelerin hangilerinin vurgulandığı, duraksamalar vb. niteliklerdir. Dil ile iletişim bireyin “ne söylediği ile”, dil ötesi iletişim “nasıl söylediği ile” ilgilenmektedir (Polat, 2009, ss. 35).

Sözlü iletişimin gerçekleştirilmesinde temel iki beceriden olan dinleme ve konuşma önemli role sahiptir (Telman ve Ünsal, 2005, ss. 77). Konuşma eylemi ülke vatandaşlarınca belirlenmiş olan dil ile gerçekleşmektedir. Konuşma sırasında birey doğru kelimeler kullanarak düşüncelerini ve duygularını doğru ve eksiksiz bir şekilde aktarmalıdır. Fakat iletişimin amaçlanan biçimde gerçekleşmesi için yalnızca konuşmanın eksiksiz bir şekilde yapılması yeterli gelmemekte, bununla beraber

alıcının, verici tarafından iletilen mesajları doğru anlamlandırması gereklidir. Dinleme sırasında alıcının konuşmaya odaklanması, önyargısız ve dikkatli bir biçimde dinlemesi büyük önem arz etmektedir.

1.2.8.2. Sözsüz İletişim

Sözsüz iletişim, bir insanın duygularını, düşüncelerini ve isteklerini diğer tarafa jest, yüz ifadeleri, ses tonu gibi sözlü olmayan işaretlerle ilettiği bir iletişim şeklidir. Sözsüz iletişim, sözlü iletişimden daha sık kullanılır. Her ne kadar insanlar oturdukları çevrede hiç konuşmazlarsa da, kalkarken, izlerken vb. Çeşitli davranış ve eylemleriyle mesajı daima diğer tarafa iletir. İletilen mesajların bazıları, bir kişi tarafından farkına varmadan gönderilen mesajlardan oluşur. Sözsüz iletişimin sahip olduğu özelliklerden biri de aracı gerektirmemesidir. Kaynak, anlık heyecanını ifade etmektedir. İleti yalnızca yayınlandığı esnada anlam ifade etmektedir. Sözsüz iletişim temelinde iki kanala dayanmaktadır (Polat, 2009, ss. 67);

- Yarı dilsel kanal (ses hızı, şiddeti, tonu vb.),
- Görülebilir Kanal (mimikler, jestler, beden duruşu, yüz ifadeleri, özetle beden dili).

Mimik, yüzdeki kasların mesaj iletme amacıyla kullanılmasıdır. Jest ise bacak, ayak, kol, el, baş ve bedenin kullanımıdır. Bireylerin düşünce ve duygularını karşısındaki insanlara aktarmak için yüzlerinde yaptıkları hareketlerin tümü mimik olarak adlandırılır. Bir mesajı daha etkin bir şekilde aktarmak için baş, kol veya elleri ile yaptıkları irade dışı veya iradeli hareketler jest olarak nitelendirilmektedir (Mısırlı, 2004, ss. 54-55).

Bireyler ile yüz yüze ilişki esnasında beden dili kullanımı oldukça büyük öneme sahiptir. Bu ilişkilerde belirtilmese de bedenler de konuşur; şüphesiz bu durum yalnızca algılayabilenler için geçerlidir. Yüz yüze iletişimin kurulmasında ortalama %30 ses tonunun, %10 sözcüklerin, %60 da jest ve mimiklerin etkisi olduğu belirlenmiştir (Zıllıoğlu, 2010, ss. 167).

Sözsüz iletişimde aktif rol oynayan bir diğer faktör sestir. Konuşma esnasında kullanılan vurgu ve tonlamalar anlamın değişmesine neden olabilmektedir. Örneğin

bir bireye verilen hediyein ardından yöneltilen “Beğendin mi?” sorusuna verilen “Beğendim” yanıtı söylenme şekline bağlı olarak iki farklı anlam ifade edebilmektedir. Sıcak bir ifadeyle verilen yanıt kişinin beğendiğini ifade etmektedir; kısık ses ile belirtilen “beğendim” yanıtı, bireyin elbiseyi aslında beğenmediğini göstermektedir.

1.2.8.3. Yazılı İletişim

Yazı, insani iletişimde ve ilişkilerde hem güvenlik sağlayıcı hem de bağlayıcı görevler üstlenmektedir. Söz yazılı bir şekilde ifade edilir, diğer insanlara iletildiğinde gör ardı edilemez bir gerçeklik elde etmektedir. Diğer yandan yazılı sözün yorumlanmasında ve değerlendirilmesinde özgür olunması, sözlü iletişim alanındaki mekan ve zaman boyutlarının ortadan kalkmasına ve daha derin bir iletişim oluşmasına etki sağlamaktadır (Zıllıoğlu, 2010, ss. 152).

Yazılı iletişimin amacı muhataba, hedefe veya alıcıya aktarmak ve anlatmak istenenlerin yazı ile en iyi biçimde aktarılmasıdır. Yazılı iletişim hayatın tüm alanlarında yaygın bir şekilde kullanılmasına rağmen devlet işlerinde ve iş hayatında daha yoğun bir şekilde tercih edilmektedir. Bu durumun sebeplerini şu şekilde sıralamak mümkündür (Mısırlı, 2004, ss. 75);

- Meydana gelebilecek anlaşmazlıkları önceden belirleyerek karar altında tutmak,
- Bir mesajı birçok gruba ya da kişiye iletme isteği,
- Aktarılan mesajların kanaldan geçerken olumsuzluklarla karşılaşma olasılığını minimuma çekmek,
- Bilgileri kaydetmek ve kalıcı kılmak,
- Mesajın herhangi bir eksik olmadan aktarılmasını sağlayarak, doğru bir üretim gerçekleştirilmesidir.

Yazılı iletişim insanların mekan ve zamandaki iletişim sınırlarının genişletilmesindeki en etkili iletişim şeklidir (Zıllıoğlu, 2010, ss. 154). En çok kullanılan iletişim şekillerinden birisidir. Broşür, sözleşme, genelge, rapor, dilekçe, başvuru formu, iş mektubu, resmi yazı gibi belgeler yazılı iletişim ile

oluşturulmaktadır. Söz konusu belgeler birbirinden farklı görünseler de herhangi bir hususta bilgilendirmek, işi başarmak ya da izlenim bırakmak gibi bir amaca, mesaja ve etkilemeyi amaçladıkları bir alıcıya sahiplerdir (Polat, 2009, ss. 101).

Yazılı iletişim, sözlüye oranla alıcıların okuması, yorumlaması ve yanıtlaması sebebiyle daha uzun bir sürece sahiptir. Yazılı iletişimin tekrardan düzenlenmesi ve korunması mümkündür. Görüşmeler sırasında sözlü iletişimle beraber, yazılı iletişimin de gerçekleştirilmesine özen gösterilmektedir. Alıcı belirtilenleri tekrardan okuyarak, duyduğu bilgiler ile ilgili şüphelerini gidermeye çalışır. Yazma işlemi belli bir vakit alsa da, sözlü iletişimdeki problemler yazılı iletişimde görülmemektedir (Tutar, Yılmaz ve Erdönmez, 2004, ss. 43).

İnsanların son senelerde ağırlıklı olarak yazılı iletişimi kullandığı görülmektedir. Yazılı iletişim kullanımının artışına neden olan en mühim ve etkili unsur “internet”tir. Bilgisayar teknolojilerindeki gelişmeler ve internetin ortaya çıkışı, yazılı iletişimin kağıt, kalem gibi araçlardan uzaklaşmasına neden olmuş ve bu iletişim türünü farklı bir ortama taşımıştır. Bugün internete cep telefonları, tabletler, bilgisayarlar yolu ile bağlanılabilmektedir. İnternet kapsamında, iletişim kurulabilecek sınırsız site olması insanların bu ortama yönelmesine neden olmaktadır. İletişim kurmada internete başvuran insanlar bu alanda genellikle ihtiyaçlarını yazılı iletişim yoluyla karşılamaktadırlar (Zıllıoğlu, 2010).

1.2.9. Anne ve Baba Tutumları

1.2.9.1 Demokratik Anne Baba Tutumu

Çocukların kişilik gelişimlerine en elverişli tutumun demokratik ebeveyn tutumu olduğundan söz etmek mümkündür. Genel olarak demokratik ortamlarda büyüyen çocuklarda görülen ortak özelliklerden söz edilecek olursa bunlar; otoriteye ve kurallara saygı gösteren, sosyal, mutlu, özgüveni yüksek, yetişkin otoritesinden korkmayan gibi özelliklere sahip oldukları gözlemlenmiştir (Kulaksızoğlu, 2011).

Demokratik tavır benimsemiş anne ve babalarda yaygın olarak görülen özellikler ise çocuklarına karşı hoşgörölü, sabırlı, onların fikirlerine saygı gösteren ve anlayışlı olmalarıdır. Demokratik tavırla hareket eden ebeveynler, kendi

beklentilerini çocuklara dayatmaksızın, onlara karşı her zaman samimi ve sıcak davranmaktadırlar. Demokratik tutuma sahip anneler ve babalar aile ile ilgili kararlar verirken sürece çocuklarını da dahil ederek onların özgüveninin gelişmesinde yardımcı olmaktadır. Demokratik tutuma sahip anne baba çocuklarına ödüllendirmelerde bulunarak onların başarısını her zaman takdir etmekte ve memnuniyetlerini sergilemektedir. Aile içerisinde yapılan eleştiriler yapıcı özellikler taşımakla birlikte çocukların yaptığı yanlış davranışlardan bir sonuç ve ders çıkartmaları beklenmektedir. Bu sayede ise çocuklar doğru yolu kendileri bulurken yanlışlarından da ders çıkarmaktadır (Çağdaş, 2002, Yıldırım, 2018).

1.2.9.2 Otoriter Anne Baba Tutumu

Otoriter anne ve baba tutumuna sahip bireylerde yaygın olarak görülen davranışlar arasında yoğun, aşırı kuralcı davranışlarla karşılaşmaktadır. Ebeveynlerin kendileri için belirledikleri kurallara çocuklarının da sıkı bir biçimde uymalarını beklemeleri olarak ta tanımlanabilir. Anne ve baba çocukların bu kuralları sorgusuz sualsiz sıkı bir biçimde takip etmelerini beklemektedirler. Otoriter Anne ve Baba tutumuna sahip ebeveynler kurallara uyulmaması halinde çocuklarını cezalandırma yoluna başvurmaktadırlar. Çocuklar kurallara uydukları sürece ödüllendirilmekte ve sevgi görmektedirler (Çağdaş, 2002). Otoriter tavra sahip ebeveynlerde samimiyet ve sıcaklıktan çok söz hakkı ve hakimiyet olgularının yoğun olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum ise aileler ile çocukları arasında sınırlı iletişime sebep olmaktadır. Bu tutum ile yetişen çocukların özgüven seviyeleri düşük ve kendilerini ifade etmekte zorluk çeken bireyler oldukları görülmektedir (Özgür, 2016).

Otoriter tutuma sahip ebeveynler sürekli olarak çocuklarını kontrol etmektedir. Bunun sebebi olarak ise kendilerinin aşırı kuralcı tavırları kaynak olarak gösterilebilir. Çocukların aktif olacağı alanların sınırlarını çizdikleri için onların varlık gösterebileceği alanların çok sınırlı olduklarına inanmaktadırlar. Daima baskı altında büyüyen çocuklarda görülen ortak özellikler ise yaygın olarak kendilerini ifade etmekte zorlanan ve içine kapanık bireyler olmaları şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca evde ailelerinden sürekli baskı gören çocuklarda görülen diğer olumsuz özellikler ise öfkeli ve agresif tavırlar göstermeleridir. Otoriter tavra sahip

anne-babalar çocuklarını birey olarak kabullenemediğinden onları kendilerinin belirlediği bir kalıp içerisine sokmaya çalışıp kendilerini kafeste hissetmelerine sebep olmaktadır (Yavuzer, 2004, Yıldırım 2018).

1.2.9.3 İzin Verici/ İhmalkar Anne Baba Tutumu

İhmalkar bir diğer deyişle ise izin verici ihmalkar tavrı benimsemiş anne-babalarda görülen özelliklerden söz edilecek olursa, çocuklarının ihtiyaçlarına duyarsız kalan, onlara yeteri kadar ilgi alaka gösteremeyen, manevi ve maddi ihtiyaçların karşılanmasında yeterli olamayan ebeveynler oldukları görülmektedir. Genellikle çocuklarını kendi hallerine bırakan ve onları hiçbir şekilde sınırlandırmayan ebeveynlerdir. Bu tutumu benimsemiş anne-babalar disiplin olarak serbest, tutarlı olmayan ve kontrol kurmayan bir tavır içerisinden bulunmaktadır. Bu ortamda büyüyen çocuklar ise ilgi ve sevgiden mahrum olarak büyümektedir. Çocuklarda kişilik bozukluğu ve gelişimine en çok zarar veren tutumun ihmalkar-izin verici tutum olduğundan söz etmek mümkündür. Bunun sebebi ise bu tutumun onların kişilik gelişimini olumsuz etkilemesi ve olumsuz etkilere yol açmasıdır (Kaya, 1997).

İhmalkar ebeveyn tavrı benimseyen anne-babaların çocuklarında diğerlerinden farklı olarak duygusal tatminsizlik, özgüven düşüklüğü, davranış bozuklukları görülmektedir (Baumrind, 1991, Yıldırım 2018).

1.2.9.4 İzin Verici/ Hoşgörülü Anne Baba Tutumu

Hoşgörü çocuk gelişiminde olumlu faktörlerden biridir. Hoşgörülü ve izin verici tutuma sahip ebeveynlerde kontrol düşük, sınırlamalarda esnek bir yol izlenmekte ancak çocuklara karşı ilgi, sevgi gösteren, sıcak ve hoşgörülü bir tavır sergilenmektedir. Hoşgörülü ve izin verici ebeveyn olmanın ölçütü ise çocuklarını denetleme ve üstüne hakimiyet kurma konusunda ortalamanın altında, onları kabullenme ilgi ve sevgi gösterme konusunda ise ortalamanın üstünde puan alan anne-babalar oldukları şeklinde tanımlama yapılabilir (Yılmaz, 2000). Çocuklara gösterilen ilgi ve hoşgörünün üst düzeyde olmasından, çocuklara hiçbir şekilde sınırlama getirilmediğinden özgürlük ve kısıtlama arasında başarılı bir denge

kurulamaktadır. Hoşgörölü ebeveynlerin yetiştirdiği çocuklarda dürtüsel olma eğilimi hatta ergenlerde uyuşturucu madde kullanımı gibi davranışlara yönelim görölmektedir. Bu tutumla yetişen çocuklarda, kendi davranışlarını kontrol etmede problem görölebilir (Stassen-Berger, 2011, Erkan, 2019)

1.3. Akıllı Telefon Bağımlılığı

1.3.1. Akıllı Telefonun Kullanım Nedenleri

Günümüz kitle iletişim araçlarının en önde gelenlerinden biri olarak akıllı telefonun varlığından söz etmek mümkündür. İnsan yaşamının bir parçası olarak mobil telefonlar hızla gelişmekte ve kendilerini güncellemektedirler bu durum onların insan hayatındaki rolünün sürekli artmasında neden olmaktadır. Mobil cihazlar çok kısa bir süre içerisinde birçok işlevsel özellik kazanarak günlük yaşamımızda yerini sağlamlaştırmaktadır. Ayrıca mobil iletişim cihazlar iletişim rolünün yanı sıra aynı zamanda dijital bir kimlik belirleyici halini almışlardır. Özel, sosyal ve iş yaşamımızda sıklıkla kullandığımız bu telefonlar bilişim teknolojilerinin de hızlı gelişimiyle Smartphone “Akıllı Telefon” adıyla ürün hayatını sürdürmektedir. Günümüz akıllı telefonları işlevsellikleri ve hayatı kolaylaştıran özellikleri dışında artık birer bilgisayar özelliği de taşımaktadırlar. Bu da bu cihazların kullanım oranlarını giderek arttırmaktadır (Bolle, 2013, ss. 17).

Tanımlaması mobil cihaz olarak gerçekleştirilen taşına bilen akıllı cihazlar arasında tabletler, dizüstü bilgisayarlar, PDA’lar (personal digital assistant) da bulunmaktadır. Bahsi geçen internet ağı kullanımı gerçekleştiren bu cihazların hemen hepsi dokunmatik ekrana sahiptirler. Günümüz akıllı telefonları ise askıda kalmış ve çok bilinmeyen bir terim olan PDA yani kişisel dijital yardımcı ailesinin bir üyesi olmaktadır. Bu cihazların birçok farklı türü bulunmaktadır ayrıca mobil cihazlar yani akıllı telefonlar şuan en yaygın olarak kullanılan PDA olmakta gerek taşıma kolaylığı gerek ise işlevselliği ile günümüzde tablet ve dizüstü bilgisayar rakımlarının çok üstünde bulunmaktadır. Bu sebep ile günümüzde hemen her kesimden insanın kendisine ait bir akıllı telefonu bulunmaktadır. Ayrıca akıllı telefonlar için oluşturulan binlerce farklı uygulama sayesinde yeni bir deneyim yaratmakta ve kullanıcılar ve cihazları arasında özelleştirme sağlanmaktadır. Akıllı

telefonlar birçok farklı lokasyona taşınabilme özelliğine sahip olduğundan insanlar için vazgeçilmez bir konumda bulunmakta hatta günümüz dünyasında insanların bir uzvu olduğundan söz edilebilmektedir (Nielsen & Fjuk, 2010, ss. 233). Akıllı telefonların internet ortamına erişimi sayesinde mekan ve zaman esnekliği sağlanmakta herhangi bir yerden veya zaman diliminden bilgiye, medyaya yararlanmak veya paylaşmak amacı ile fark etmeksizin ulaşım sağlanabilmektedir. Bu ise küreselleşmenin yaygınlaşmasında akıllı cihazların faydaları arasında olduğundan söz etmemize yol açmaktadır (Morikazu & Shintaro, 2009, ss. 794).

Bu yapay zekaya sahip günümüz iletişim cihazları insan yaşamının bir parçası olmak ile birlikte aynı zamanda onların bir uzvu gibi olmuştur özellikleri sahip oldukları farklı büyüklükleri ile sahipleri tarafından yedi gün yirmi dört saat kullanımlarını desteklemekte ayrıca aplikasyon adı verilen çeşitli güncellenebilir uygulamalar sayesinde çevrimiçi olma ihtiyacını doğurmaktadırlar (Morikazu & Shintaro, 2009, s. 794). Uygulamalar ise gündem, telefon bağlantısı, kamera, gibi telefon özellikleri ile ilgili olup aynı zamanda internet içerisindeki sosyal medya kanalları gibi birçok alan ile alakalı olabilmektedirler. Günümüzde akıllı telefonlar olamadan yaşamak, birçok çevrede pek mümkün görünmemek ile birlikte, birçok insan açısından da düşünülmez bir şeydir. Bu sebeplerden dolayı ise akıllı telefon kullanımı hızla yaygınlaşmakta ve insanları için yeni bir bağımlılık oluşturmaktadır (Bolle, 2013, ss. 17).

1.3.2.Akıllı Telefon ve Cep Telefon Arasındaki Farklılıklar

Sosyal yaşam için iletişim teknolojisinin en net örneği olan cep telefonları, 1990'lı yıllardaki tanıtımlarından bu yana dünya çapında 3 milyardan fazla aboneye sahip en hızlı büyüyen sektörlerden biri olmuştur (Kalba, 2008, ss. 631). 1994'te cep telefonu kullanmaya başlayan ülkemizde bugün neredeyse nüfusun %95'e yakını cep telefonu kullanmaktadır (TÜİK 2014). Avrupa'daki en genç nüfusa sahip olan Türkiye'nin cep telefonu kullanımında sahip olduğu bu büyük seviye, Türkiye'yi en genç cep telefonu kullanıcısı tabanına sahip 6. Ülke yapmıştır (Bayraktar, et al. , 2012, ss. 99).

Akıllı telefon kullanmak genellikle cep telefonu kullanmak olarak görülür. Bu nedenle, bir cep telefonu kavramını basit bir cep telefonu ve akıllı telefon olarak ayırmak faydalıdır. Türkiye'de yapılan “Deloitte Global Survey Mobile Consumer” adlı araştırmanın bir parçası olarak yapılan “Türkiye’de Mobil Tüketici Anketi”nin sonuçlarına göre akıllı cep telefonunun kullanımı %67 düzeyindedir (Deloitte, 2013, Erişim Tarihi: 14/09/2019).

Basit cep telefonları genellikle sesli iletişim için kullanılsa da, kısa mesaj servisleri ve web taraması sınırlı olmasına rağmen; Sosyalleşme aracı olan akıllı telefonlar, multimedya dijital altyapısını kullanarak kişisel ve sosyal bilgileri toplamak ve değiştirmek için kullanılır (Rice ve Katz, 2008, ss. 455).

Diğer bir yaklaşıma göre telefonun iPhone, Windows Mobile, Google Android, Symbian OS ya da Linux gibi sistemlere sahip olup olmamasına göre akıllı telefonlar ve basit cep telefonları birbirinden ayrılabilirler (Sanne, 2009, Erişim Tarihi: 17/09/2019). Bununla beraber akıllı telefonlar basit cep telefonları ile karşılaştırıldığı zaman daha yenilikçi olduklarından ileri düzey bağlantı ve programlama gücü sunmaktadırlar (May ve Hearn, 2005, ss. 195).

Akıllı telefonlar doküman hazırlanması ve saklanması, internete erişim, konum bildirmeden yararlanılması ve benzer pek çok uygulamanın kullanılabilmesi gibi işlevlerin listelenmesi sonucunda oluşmaktadır. Bununla birlikte akıllı telefonların ne kadar akıllı olursa olsun bazı durumlarda beklenen etkinlik ve yararı gösteremediği görülmektedir (Agarwal ve Prasad, 1999, ss. 362).

1.3.3.Akıllı Telefon Kullanım İle Ortaya Çıkan Başlıca Fiziksel Ve Psikolojik Rahatsızlıklar

Akıllı telefonların hayatımızın önemli bir parçası olarak bağlanmasının kolaylığı ve rahatlığına rağmen, bunun da bazı olumsuz sonuçları vardır. Birçok akıllı telefon bağımlılık yarattığında, bir kişiyi fiziksel, psikolojik, finansal ve sosyal olarak etkileyebilir. Mesajları sık sık kontrol etme alışkanlığı ve bir akıllı telefonun sıkça kullanılması, akıllı telefon bağımlılığına yol açacak zorlayıcı davranışlara yol açabilir (Süler, 2016, ss. 25, akt: Şata, Ertürk, Çelik, & Taş, 2016, ss. 159). Sosyal

ilişkiler bağlamında akıllı telefon bağımlılığı negatif etkilere sahiptir. Bunlar kişilerin sosyal yaşantısına arkadaşları, öğretmenleri, ailelerini ile ilişkilerine zarar verebileceği gibi aynı zamanda iş ve eğitim hayatlarında da başarısızlıkla yüzleşmelerine sebebiyet vermektedir. Telefon bağımlılığından kaynaklı olumsuz sonuçlardan bazılarını sıralayacak olursak şu şekilde yapabiliriz (Chóliz, Villanueva, & Chóliz, 2009, ss. 76, akt: Miraz & Bozkurt, 2017, ss. 270):

- Gün içerisinde yoğun olarak ekrana bakmadan kaynaklı göz bozukluğu, uyku problemleri, baş ve boyun ağrısı gibi sağlık problemlerinin ortaya çıkması,
- İnsanların internet üzerinden sosyal medya kanalı ile haberleşmesi sosyal hayattaki iletişim kopukluklarına bu da asosyalleşme olarak insanların karşısına çıkmaktadır.
- Sürekli mobil cihazın kontrolü gereksinimi insanlarda konsantrasyon ve odaklanma problemlerine yol açmaktadır.
- Akıllı telefonların sağladığı iletişim kolaylığı insanların herkes ile iletişimini kolaylaştırmakta bu da yanlış insanlar ile iletişim sağlanması ve yasal olmayan ortamların insana yaklaşmasına olanak tanımaktadır.
- İnsanların birbirlerini takip ihtiyacı anksiyete ve kaygı bozukluğuna yol açmakta diğer insanların hayatını hakkında bilgi sahibi olmak bir takıntı ve bağımlılık sebebi olmaktadır.
- Cep telefonlarının dikkat çekici özelliği sayesinde insanlar üzerinden dikkat dağıtıcı ve konsantrasyon bozucu bir etkiye sahip olduğundan trafikte, evde ve ya işyerlerinde kazalara sebebiyet vermesi.

Cep telefonları yanlış ve aşırı kullanımda psikolojik ve fiziksel yeni sağlık sorunlarıyla karşı karşıya kalmamıza yol açmaktadır. Akıllı telefon ve mobil cihazların bağımlılık derecesi arttıkça ruh sağlığı bozuklukları, tolerans azalması, moral motivasyon düşüklüğü, isteksizlik, sosyal ilişkilerin bozulması, kontrol kaybı gibi sorunlara sebebiyet vermektedir (Kwon, Lee, Won, Park, Min & Hahn, 2013).

Tekin' in 2012 senesinde gerçekleştirdiği çalışmasında akıllı telefonların öğrenciler üzerindeki olumsuz etkileri şu şekilde sıralanmaktadır (Tekin, 2012 ss. 17); Öğrencilerin %1,5'inde kekemelik, %5,5' inde depresyon, %6,8' inde dengesiz

beslenme, %7,1'inde refleks kaybı, %11,3' ünde huzursuzluk, %12,6'sında sosyal ilişkilerde bozukluk, %16,6'sında uyku problemleri, %16,8'inde gözlerde bozukluk ve yanma, %18,2' sinde iş verimliliğinde düşüş, %21,8'inde unutkanlık, %22,4'ünde bitkinlik, %23,7' sinde kulaklarda uğultu, %31,3'ünde baş ağrısı %49,7'sinde ise zaman kaybını yol açmaktadır. Ancak öğrencilerin %28,9'unda ise hiçbir şikayete rastlanmadığı rapor edilmiştir.

Gerçekleştirilen başka bir çalışmada ise Aylaz ve Aslan 2014 yılında akıllı telefon bağımlılığından kaynaklı fiziksel problemler incelemiş ve bulguları şu şekilde sıralamıştır (Aslan & Aylaz, 2014, ss. 14):

- Gözlerde yorgunluk,
- Uyku vakitlerinde düşüş,
- Baş ve boyun kaslarında tutulma ve ağrı,
- El bilek sendromu,
- Duruş bozuklukları şeklinde sıralamıştır.

Literatürde akıllı telefon bağımlılığı hakkında birçok psikolojik etkiye rastlanılabilir. Aynı zamanda çeşitli kişilik özellikleri ile akıllı telefon bağımlılığı davranışı arasında bir doğru orantı olduğu saptanmıştır (Bianchi & Phillips, 2005, ss. 39, akt: Butt ve Phillips, 2008, akt: Ehrenberg, Juckes, White ve Walsh, 2008).

Takao'nun 2014 senesinde gerçekleştirdiği çalışmasında aşırı akıllı telefon kullanımı ve dışa dönüklük arasında doğru orantı olduğu gözlemlenmiş ve bu raporlarında açıkça belirtilmiştir. Bahsi geçen bu çalışmada deneyime kapalı olan bireylerin problemli biçimde akıllı telefon kullandıkları görülmektedir. Takao bunu sebebinin problemli akıllı telefon kullanıcısının kendini dış dünyadan soyutlaması, kaybetmiş ve depresyon hissi gibi negatif hislerden kaçınma çabası ile mobil cihazına sarılma ihtiyacı olduğu şeklinde bir tanımlama yapmaktadır (Takao, 2014 ss. 111).

Öğrenciler üzerinde gerçekleştirilen çalışmalarda hiperaktivite bulgusu taşıyan öğrencilerin %8'inde mobil cihaz bağımlılığı tehlikesi riski saptanmıştır. Ancak akıllı telefon bağımlılığının öğrenci hiperaktivitesini ve konsantrasyonunu

olumsuz etkilediği saptanmıştır (Akt: Şata, Ertürk, Çelik, & Taş, 2016). Haverlag' a göre akıllı telefona ulaşamadığında panik atak gibi nörolojik sorunlarla yüzleşme tehlikesi bulunmaktadır. Gerçekleşen araştırmasında dışa dönük bireylerde bağımlılık riskinin içe dönük bireylerden daha fazla olduğu saptanmıştır.

Kişilik özellikleri ile telefon bağımlılığı arasındaki benzerlikler arasında “Nervotik” kişilik özelliklerine sahip insanlardaki risk oranı yüksekliği belirgindir. Akıllı telefon bağımlılığı ile narsistik kişilik arasında bir bağlantı saptanmakta, bu kişilerin sosyal medya sitelerini olması gerekenden fazla kullanan kişiler oldukları saptanmıştır. Mobil cihazların kullanım alanlarının genişlemesi, oranlarının artması ve işlevlerinin sıklaşması ile günümüz kullanımı kaçınılmaz olmak ile birlikte, kullanımın önüne geçilmemesi halinde oluşan bağımlılık sonucunda ortaya stres, kaygı bozuklukları ve depresyon da artış gözlemlenmektedir (Karaaziz & Keskindağ, 2015, ss. 78). Akıllı telefonu aşırı kullanan kişilerde öz saygı kaybı düşüklüğü ve bu kişilerin kendilerine duydukları saygıyı arttırmak için çözüm yolu olarak yine akıllı telefonlarını kullanmakta oldukları gözlemlenmiştir (Phillips, Ogeil, & Blaszcztanski, 2011, ss. 33).

Karpinski, Leep ve Barkley 2014 senesinde gerçekleştirdikleri çalışmada problemlili mobil cihaz kullanımı ile akademik performans, yaşam doyumu, anksiyete ve kaygı bozuklukları arasındaki ilişkiyi incelemiş ve araştırma sonuçlarına göre akademik performans ve yoğun telefon kullanımı arasında negatif, anksiyete ve kaygı bozuklukları ile arasında pozitif ilişki olduğunu saptamışlardır (Lepp, Barkley, & Karpinski, 2014, ss. 343).

David, Kim ve Seolo tarafından 2015 Yılında gerçekleşen çalışmada ise depresyon ile yanlış akıllı telefon kullanımı arasındaki ilişki incelenmiştir. Gerçekleşen çalışmada depresif ruh haline sahip kişilerin negatif duygulardan kaçmak amacı ile akıllı telefon kullanımı ile iletişimi arttırdıkları bu da kişinin problemlili akıllı telefon kullanımının olumsuz yönde etkilediğini konusunda karara varmışlardır (Kim, Seob, & David, 2015, ss. 440).

Cheever ve arkadaşlarının 2014 senesinde gerçekleştirdiği çalışmalarda üniversite öğrencilerinde akıllı telefonlardan ayrılmaları endişe semptomlarına neden olmaktadır. Bir akıllı telefondan ayrı kalmanın, ayrılma semptomuna eşdeğer olduğu bulundu (Cheever, Larry, & Alex, 2014, ss. 64).

Doğan ve Tosun tarafından 2016 senesinde gerçekleştirdiği çalışmalarında akıllı telefon bağımlılığı hakkında çeşitli bulgular elde etmişlerdir. Bahsi geçen bu çalışma Ülkemiz Muğla ili Anadolu Liselerinde 9, 10, 11 ve 12. Sınıf öğrencilerinden 344 katılımcıdan faydalanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın amacı ise lise seviyesindeki öğrencilerin sosyal medya siteleri ile problemli akıllı telefon kullanımları arasındaki ilişki incelenmektedir. Araştırma bulgularına göre lise öğrencilerinin sosyal kaygı düzeyleri ve problemli akıllı telefon kullanımında cinsiyetler arasında farklılıklar olduğu buna göre lise öğrencisi kızların erkeklere göre daha yoğun sosyal kaygı yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin sosyal kaygı düzeylerindeki artışla paralel olarak sosyal medya ve akıllı telefon kullanımı üzerindeki oranın yükseldiği görülmüştür. Öğrencilerin kaygı düzeyleri ve akıllı telefon kullanım oranları üzerinde bir doğru orantı olduğu saptanmıştır (Doğan & Tosun, 2016, ss. 99).

1.3.4.Cep Telefonlarının Özellikleri

Cep telefonu hem toplumsal hem de teknik sebeplerden dolayı diğer kitle iletişim araçlarından farklılıklar göstermektedir. Telefonun ilk kez 1876 senesinde ortaya çıktığı bilinmektedir. Fakat ilk senelerde telefon hatlarının yetersiz olması nedeniyle iletişim dengesi üzerinde herhangi bir etki yaratamamıştır. 1930’lu senelerde otomatik telefon santrallerinde artış olmasıyla yüzbinlerce insan tarafından kullanılmaya başlamıştır. İşlemlerin tutarlı olması, malzemelerin uygun olması ve global bir numaralama sistemine sahip olması telefonun evrensel bir şebekeye dönüşmesine neden olmuştur. Türk Dil Kurumu’nda cep telefonu; “bireyin yanında taşıdığı mobil telefon, kablosuz telefon” olarak tanımlanmaktadır (Özdemir, 2011).

Martin Cooper, 1973 senesinde ilk cep telefonunu icat etmiştir. Üretilen telefonun bir kilogramdan daha ağır olduğu ve tam dolu bataryayla yirmi dakika görüşme yapmaya olanak verdiği bilinmektedir. 1983 senesinde satışa çıkarılan ilk

cep telefonunda 15 cm anten olduğu fakat ekranı olmadığı bilinmektedir. 1989 senesinde geliştirilmiş olan telefonunsa ekranı mevcuttu fakat bataryası çok güçsüz ve ağırdı. 1992 senesinde satışa çıkartılan telefon diğerlerine oranla daha hafif ve küçüktü, iki satırlık renksiz bir ekranı bulunmaktaydı ve rehberi 99 kişiyi kayıt edebilmekteydi (Özdemir, 2011).

1.3.5.Akıllı Telefon Kavramı ve Akıllı Telefon Kullanımı

Bilim alanındaki hızlı gelişmelerle beraber teknolojik gelişmeler ve ilerlemelerde farklılaşmalar meydana gelmiştir. Bu farklılaşmaların başında bilgisayar ve televizyonu yanında akıllı telefonlar ve cep telefonları hayatımızda öncelik kazanmıştır. Akıllı telefonlar sürekli gereksinim hissedebileceğimiz cihazlar olmuşlardır. Bu cihazlar hemen hemen toplumun her kesiminin elinde görülmektedir (Yücelten, 2016, ss. 39).

Cep telefonu icadı konusundaki ilk fikir 1947 senesinde Joel Engel ve Richard Frenkiel tarafından üretilmiştir. Bu fikrin ardından yakın bölgelerle iletişim kurmayı sağlayan ve arabalarda kullanılan telefonlar üretilmiştir. Fakat mobil telefon ilk kez Martin Cooper tarafından 1973 senesinde icat edilmiştir. Tasarlanan ilk cep telefonu oldukça ağır ve büyük olduğundan ilerleyen senelerde büyük şirketler farklı form ve çeşitlerde telefonlar üretmiş ve satışa sunmuşlardır (Akt: Yücelten, 2016, ss. 39).

Auter (2007) tarafından yapılmış araştırmada üniversitede eğitim gören gençlerin haftada yaklaşık olarak on buçuk saatlerini akıllı telefonla geçirdikleri ve büyük bir kısmının akıllı telefon kullanarak sosyal medya sitelerinde iletişim kurarak geçirdiği tespit edilmiştir. Teknolojik gelişmeler yaşamımızı kolaylaştıran yanlara sahip olduğu gibi, bazı olumsuz yanları da bulunmaktadır. Akıllı telefonlar yaşamımızda önemli ve popüler bir iletişim aracı olmasına karşın fazla kullanıldığında bağımlılıklara neden olan ruhsal bozukluklara neden olmaktadır (Akt: Süler, 2016, ss. 25).

1.3.6.Dünyada Akıllı Telefon Kullanımı ve Türkiye’de Akıllı Telefon Kullanımı

1.3.6.1. Dünyada Akıllı Telefon Kullanımı

Mobil telefonlar pek çok kesimde etkilere neden olmaktadır. Teknoloji toplumsal bir şekilde oluşturulmakta, mobil telefonların söz konusu teknolojiyi kullanan çeşitli toplum ve kişiler arasında ortak zaman algısına dayanan, evrensel ve yeni bir ruhun oluşmasına neden olmaktadır. Bu kuram “Apparatgeist Kuramı” olarak isimlendirilmektedir (Ergül, 2012, ss. 7).

2017 senesinde Global Digital tarafından yayımlanan verilere göre (Kemp, 2017, Erişim Tarihi: 07/09/2019);

- Dünyadaki nüfusun hemen hemen 2/3’ü cep telefonuna sahiptir,
- Dünyadaki insanların 500.000’den fazlası akıllı telefon kullanmaktadır,
- Dünyadaki internet trafiğinin büyük bir kısmı cep telefonlarıyla gerçekleşmektedir.
- Tüm dünyadaki mobil bağlantıların büyük bir kısmı geniş banttır.
- Dünyadaki nüfusun 1/5’inden fazlası son bir ay içerisinde internet üzerinden alışveriş yapmıştır.

İngiltere’de bulunan önemli dijital şirketlerden biri olan “O2” tarafından 2012 senesinde gerçekleştirilen araştırma akıllı telefonların kullanım amaçlarını ortaya koymuştur. Araştırmada akıllı telefona sahip kişilerin telefonlarıyla iki saatten fazla ilgilendiği belirlenmiştir. İnsanlar 128 dakikanın 17 dakikasını sosyal medyaya, 25 dakikasını internet gezintilerine, 13 dakikasını oyun oynamaya, 16 dakikasını müzik dinlemeye ve 12 dakikasını telefon ile konuşmaya ayırmaktadırlar. Araştırmaya katılan kişilerin %71’i telefonu aramak yapmak için, %74’ü fotoğraf çekmek için kullandıklarını belirtmişlerdir (Demirel, 2011, Erişim Tarihi: 08/09/2019).

Dünyada internete erişim ve akıllı telefona sahip olma seviyeleriyle alakalı gerçekleştirilen bir çalışmada son iki senede gelişmekte olan ülkelerin akıllı telefon sahibi olma oranlarında büyük artışlar olduğu görülmüştür. Akıllı telefonların satın alım oranları artmasına karşın zengin ülkelerdeki akıllı telefon sahibi olma düzeyi, fakir ülkelere oranlara hala daha yüksek seviyededir. En yüksek akıllı telefona sahip

olma oranına sahip ülke Güney Kore'dir. Sonrasında sırasıyla Avustralya ve İspanya gelmektedir. Ülkemiz bu sıralamada 12. Sırada yer almaktadır. Bu araştırmalar göstermektedir ki internet kullanımı ile beraber, ülkelerdeki ekonomi yüksekliği ve akıllı telefon sahibi olma arasında güçlü bir ilişki vardır. Araştırma kapsamındaki 18 ülkede 2013-2015 seneleri arasında akıllı telefon sahibi olma oranının büyük bir ivme ile arttığı görülmektedir. Türkiye bu ülkeler arasında ilk sıradadır (Yıldız, 2016, Erişim Tarihi: 11/09/2019).

Li ve Li (2010, ss. 132) tarafından gerçekleştirilen Batı Çin'de üniversite eğitimi gören gençlerin cep telefonu tüketimlerini ve telefon tercihlerini araştıran çalışma sonucunda cep telefonu tercihi etki eden etkenler arasında; tutarlılık, sosyal özellik, güvenilirlik ve yenilik olduğu belirlenmiştir.

International Data Corporation (IDC) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, akıllı telefon satıcılarına yönelik 5 senelik tahminler belirtilmiştir. Dünya üzerindeki akıllı telefon pazarının 2021 senesinde 2.001.3 milyona ulaşacağı düşünülmektedir (Scorsella ve Stofega, 2017, Erişim Tarihi: 11/09/2019).

1.3.6.2. Türkiye'de Akıllı Telefon Kullanımı

Türkiye'ye gelen ilk cep telefonun büyüklüğü neredeyse bir litrelik süt kutusuna denk gelmektedir. Bu telefon büyük çantaların içinde taşınmaktadır. 1994 senesinin mart ayında Türkiye'de ilk kez bir GSM operatörü hizmete başlamıştır. Aynı sene diğer operatörler de işleme girmiş, telefon ve kullanıcı sayısında büyük bir artış yaşanmıştır. Türkiye'de cep telefonu ile yapılan ilk görüşme 23 Şubat 1994'te gerçekleşmiştir ve ülkemizdeki ilk SMS, 1995 senesinde atılmıştır (Meral, 2016, Erişim Tarihi: 11/09/2019).

2011 senesinde Our Mobile Planet adlı şirket tarafından gerçekleştirilen çalışmaya göre; Türkiye'deki nüfusun %14'lük bir kısmının akıllı telefona sahip olduğu tespit edilmiştir. Akıllı telefona sahip olan kişilerin bir seneden daha kısa bir süredir akıllı telefon kullandığı belirlenmiştir. Türkiye'deki kullanıcıların %97'lik bir kısmı telefonu evde, %87'siyse dışarıda akıllı telefonlarını kullandıklarını belirtmişlerdir. Akıllı telefonun en sık kullanıldığı mekanlardan biri de %78'le iş

yerleri olmuştur. Araştırmada belirtilen diğer yerlerse; restoranlar, toplu taşıma araçları, havaalanları, mağazalar ve okullardır (Demirel, 2011, Erişim Tarihi: 08/09/2019).

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2016 senesi nisan ayı verilerine göre Türkiye de mevcut evlerin %96,9' unda akıllı telefon, mobil cihaz ya da cep telefonu kullanılmaktadır (TÜİK,2016). 2016 Senesi Nisan ayının 7' si ile 15' i tarihleri arasında 9519 vatandaşın internet üzerinden katılımı ile Dorinsight tarafından gerçekleştirilen teknoloji araştırmasına göre Türkiye' de yaşayan insanların mobil cihazlarını değiştirme sıklığı ortalama iki buçuk senede bir olarak saptanmıştır. Ayrıca gerçekleştirilen bu teknoloji araştırmasına katılan kullanıcılardan %95' i akıllı telefon kullanmaktadır. Bahsi geçen araştırmada cinsiyet ve yaş dağılımları incelendiğinde görülmektedir ki; cinsiyetler arası kadın erkek fark etmeksizin 10 da 9 unun akıllı telefon kullandığı ve günde ortalama 7 saat telefonları ile ilgilendikleri bilgisine araştırmacılar tarafından ulaşılmıştır (Scorsella ve Stofega, 2017).

Erkovan' ın 2015 senesinde gerçekleştirdiği bilimsel çalışmada ise birbirinden farklı meslek, cinsiyet, yaş ve gelir düzeyi gruplarında bu cihazların kullanım alışkanlıkları Üsküdar örneği üzerinden gözlemlenmiştir. Çalışma sonucundaki veriler ışığında, katılımcıların mobil cihazlarını en çok internete bağlanmak ve arama yapmak maksadı ile kullandığı görülmektedir. Katılımcıların kullanım alışkanlıklarının sebepleri arasında ise çevrelerinde gerçekleşen olaylar hakkında olabildiğince hızlı haber alma, bilgi edinme ve birçok fonksiyona ulaşabilmek olduğu gözlemlenmiştir.

1.3.7.Akıllı Telefon Bağımlılığının Tanı Kriterleri

Bağımlılık kelimesinin bireylerin ruhsal, biyolojik ve fiziksel işlevlerini ayrıca günlük yaşamlarının olumsuz etkileyen, bireylerin dengesini bozan anormal davranış biçimleri şeklinde tanımlaması yapılmaktadır. Güleç ve arkadaşlarına göre ise bağımlılık: bir davranışın tekrar etmesi, bireylerin davranış tekrarına karşı koyamaması, herhangi madde alımına engel olamama ve durumların kontrolünde

bireyin kendisine karşı güçlük çekmesi olarak yapmaktadırlar (Güleç, Köşger ve Eşsizoglu, 2015, ss. 448).

Alışkanlık ise bağımlılık ile benzerlikler gösteren aralarında yakın bir ilişki bulunan fakat aslında birbirinden farklı şeyler olmaktadır. Alışkanlık tanımlamasında genellikle bilinçsiz olarak gerçekleşen davranış biçimleri olduklarından söz etmek mümkündür. Alışkanlıklar belli şartlar altında gerçekleşen tekrar eden durumlardan ibarettir alışkanlıklar bu sabit faktörler ve durumlar çevresinde şekillenmektedir (Meral, 2017, ss. 17).

Yukarıda bahsi geçen bağımlılığın, farklı çeşitleri bulunmaktadır. Bunlar temel olarak davranış ve madde bağımlılığı olarak ikiye ayrılmaktadır. Ancak akıllı telefon bağımlılığından söz edilen bir bilimsel çalışma gerçekleştirildiğimizden biz bu çalışmada davranış bağımlılığına yer vermekteyiz.

Bilişim çağında teknolojiye meydana gelen hızlı gelişmeler çerçevesinde iletişim teknolojilerinde köklü değişimlere rastlanmaktadır. Sadece konuşma ve iletişim amacı ile piyasaya sürülen mobil iletişim cihazları gün geçmesi ile birlikte giderek donanımlı nitelikli ve işlevsel bir hale bürünmüştür. İletişim kanallarının artması yoluyla ise akıllı telefon ismini alarak yaşantımızın hemen her yerinde kendine yer edinmiş vazgeçilmez bir parçası olmuştur. Akıllı telefonlar günümüzde günlük mobil işletim sistemleri ve her lokasyondan internet ağına sağladıkları çevrim ile kişilerin yaşamını önemli ölçüde kolaylaştırmaktadır. Fakat akıllı telefonların bu özelliklerinin yanı sıra aşırı ve bilinçsiz kullanımı bireylerin karşısında bazı engellerde çıkartmaktadır ve bağımlılığa sebebiyet vermektedir. Güçlü işletim sistemlerine sahip ve bilgisayarların gerçekleştire bildiği birçok şeyi gerçekleştirebilen bu cihazlar gelişmiş özelliklerinden faydalanılarak insan hayatını her ne kadar kolaylaştırır da aynı zamanda aşırı kullanımı ve insan hayatından çaldığı aşırı zaman ile olumsuz etkilere sahip olmakta ve bununla birlikte insanların psikolojik olarak olumsuz biçimde etkilemektedir. Bu nedenlerden dolayı akıllı telefon bağımlılığı durumu meydana gelmektedir (Aktaş & Yılmaz, 2017, ss. 85, akt: Alfawerah & Jusoh, 2014, akt: Minaz & Çetinkaya, 2017, ss. 268).

Akıllı telefon bağımlılığının tanısındaki önemli kriterlerden bir tanesi ise kişilerin sahip olduğu akıllı telefondan ayrı kalmak istememesi eğer uzak kalır ise yoksunluk belirtisi göstermesi ve gündelik yaşamını engel olabilecek kadar cihaz ile ilgilenmesi şeklinde yapılabilmektedir. Ayrıca bu bağımlılık ile aşırı ve tekrarlayan madde kullanımının sebep olduğu bulgular üzerindeki araştırmalar sürdürülmektedir. Bireylerin günlük yaşantılarında bozulmaya sebep olan, madde bağımlılığı ile benzer özellikler taşıyan ve belirli bir hareketin alışılmışın dışında gerçekleştirilmesi bağımlılık olarak tanımlanmaktadır. Eğer örneklemek gerekirse insanların kumar oynaması bağımlılık konusunda güzel bir örnek oluşturmaktadır. Geleneksel tanı sistemlerinde kumar oynanması, dürtü kontrol bozukluğu şeklinde sınıflandırılmaktadır. Madde bağımlılığı ile kumar arasındaki benzerlik üzerine gerçekleştirilen çalışmalar ve araştırmalar sonucunda bulgular doğrultusunda bağımlılık olarak kabul edilmiştir. Son günlerde ise sohbet ve oyun gibi internete bağlı etkinliklerin madde bağımlılığı ile benzer özellikler taşıdığına ait bulgulara rastlanmıştır. Uyuşturucu madde ve telefon bağımlılığı seviyeleri arasında doğrusal orantı gözlemlenmektedir. İnternet ve akıllı telefon bağımlılığı arasındaki farkı ayırmak zor olduğundan bu konudaki çalışmaları zorlaştırmaktadır. 2014 yılında gözen ve arkadaşları tarafından gerçekleştirilen çalışmalar doğrultusundaki bulgularda internet bağımlılığı oranları %2,4 ile % 60 arasında değiştiğini belirtmektedir. Günümüzde akıllı telefonlar ile internete girmek kolaylaştığından akıllı telefonlar ile bağımlılık arasındaki ilişki incelenmelidir (Kwon, Kim, Cho & Yong, 2013, ss. 4). Akıllı telefon bağımlılığı, kimyasal olmayan, ancak kullanılmadığında rahatsızlık veren bir bağımlılık türüdür. Literatürde, “cep telefonunun problemlili kullanımı”, cep telefonunun aşırı kullanımı”, “akıllı telefonun patolojik kullanımı ”, “akıllı telefon bağımlılığı ” şeklinde tanımlamaları yapılmaktadır (Demir, 2018). Lin ve arkadaşlarının 2014 yılında gerçekleştirdiği çalışmalarda ise akıllı telefon bağımlılığının, teknoloji bağımlılığının bir yan dalı bir formu olduğundan söz etmek mümkündür. Teknolojik bağımlılıklar; kimyasal olmayan davranışsal bağımlılıklar ve insan-makine etkileşimine dayanır. Teknolojik bağımlılıklar; bilgisayar oyunları oynamak, TV izlemek gibi aktif bir bağımlılık veya pasif bir bağımlılık olabilir ve bununla ilişkili davranışlar heyecan verici, teşvik edici ve kullanışlı özelliklere sahiptir (Arısoy, 2009, ss. 55)

Akıllı telefona bağımlılık; “Kullanıcıların sosyal ilişkilerinin bozulması, bir akıllı telefon kullanma aşırı arzusu ve kontrol ve hoşgörü kaybı gibi problemleri olmasına rağmen, günlük yaşam üzerindeki olumsuz etki düzeyine göre belirlenmektedir” (Kwon, Kim, Cho, & Yang, 2013).

Ko ve arkadaşlarının 2012 yılında gerçekleştirdiği çalışmada ise bireylerin akıllı telefon bağımlılığına sürükleyecek beş farklı faktör olduğundan bunların ise şunlar olduğundan bahsedilmektedir:

- Güvensizlik ve umutsuzluk içinde bulunan bu sebepler ile başkalarıyla iletişim kurmaya çalışan kişiler.
- Cihazın aşırı kullanımı ve bu durumun bir alışkanlık davranışına dönmesi ayrıca bireylerin akıllı telefon kullanımı kontrolünün kaybedilmesi.
- Azalmış sabır, ayrılma kaygısı, aşırı bağlanma ve bağımlılık, tutukluluk gibi psikolojik güçlükler.
- Günlük yaşamın işlevselliği ile ilgili tehditler; düzensiz günlük yaşam, bağımsız günlük aktivitelerin bozulması, sağlık sorunları ve okul performansındaki düşüş.
- Bireylerin uyumsuz olduğuna ilişkin hissedilen duygular ve bireyler arasındaki ilişkilerin kötü ilerlemesi.

1.3.8.Akıllı Telefon Bağımlılığıyla İlişkili Etmenler

Akıllı telefonların gereğinden fazla kullanımını ve akıllı telefon bağımlılığının psikolojik sebeplerini anlayabilmek, akıllı telefon bağımlılığının anlaşılmasını büyük oranda kolaylaştıracaktır.

1.3.8.1. Özsaygı

Akıllı telefon bağımlılığı bulunan insanların özsaygısının düşük olduğunu belirten bulgular ile karşılaşılmıştır (Bianchi ve Philips, 2005, ss. 41). Ergenlik dönemindeki bireylerde özsaygı ve sosyal ilişkiler arasında bir ilişki bulunduğu ve diğer insanlar tarafından onaylanmanın özsaygıya doğrudan etki ettiği bilinmektedir. Anksiyete sahibi olan ve düşük özsaygıya sahip olan kişilerin daha az sesli telefon araması yaptıkları, arama yerine mesaj atmayı tercih ettikleri belirlenmiştir.

Bianchi ve Phillips (2005) tarafından yapılan araştırmada özsaygı, dışadönüklük ve genç yaş ile akıllı telefon kullanımı arasında bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bunun beraberinde düşük özsaygı sahibi bireylerin aşırı mobil telefon kullanımına yöneldiği ve özsaygı düzeylerini yükseltebilmek için mobil telefona daha çok yöneldikleri tespit edilmiştir (Meral , 2017, ss. 21).

1.3.8.2. Kişilik

Kişinin sahip olduğu kişisel özelliklerin akıllı telefon kullanımına önemli etkisi bulunduğu öne sürölmektedir. Araştırmacılar ve klinisyenler tarafından kabul edilen “beş faktörlü kişilik modeli” beş güçlü etmeden meydana gelmektedir. Bunlar; sorumluluk, dışadönüklük, deneyime açıklık, uyumluluk ve duygusal dengedir. Akıllı telefon bağımlılığı bulunan kişiler genellikle girişkeni sosyal, konuşkan ve dışadönük kişilerdir (Aslan ve Aylaz , 2014, ss. 16).

Takao (2014) tarafından gerçekleştirilen araştırmada problemli telefon kullanımı ve dışadönüklük arasında olumlu bir ilişki bulunduğu belirlenmiştir. Akıllı telefonlara karşı bağımlılık objelere karşı hissedilen bağımlılıkların bir türüdür. Bununla beraber deneyime açık olmayan bireylerdeki akıllı telefon kullanımı yüksek düzeyde problemli bulunmuştur ve bunun nedeninin bu kişilerin kaybetmişlik, depresyon ve yalıtılmışlık gibi olumsuz hislerden uzaklaştıklarından mobil telefon kullanımını bırakmak istememeleri olduğu belirtilmiştir. Akıllı telefon bağımlılığı ve bazı kişisel özellikler arasında güçlü bir bağ olduğu yönünde düşünceler bulunmaktadır (Akt: Süler, 2016, ss. 24).

1.3.8.3. Cinsiyet

Bugüne kadar gerçekleştirilen çalışmalara bakıldığında akrabaları veya aile üyeleri ile iletişimi sürdürmek veya yakın ilişki kurmak için akşamları telefon ile konuşma, e-mail gönderme ve mesaj atma gibi yöntemlerin kadınlar tarafından daha çok tercih edildiği belirlenmiştir (Bianchi ve Philips, 2005, ss. 41).

Bunların beraberinde kadınların akıllı telefon bağımlılığının erkeklere oranla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bianchi ve Philips (2005, ss. 49) tarafından gerçekleştirilen araştırmada dışadönüklük ve kaygının, akıllı telefon bağımlılığına neden olan önemli etmenlerden olduğu belirtilmiştir (Kahveci, Alemdar ve Ersoy, 2015, ss. 13).

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, amacı, veri toplama araçlarının nitelikleri ve veri analizi olmak üzere bilgiler açıklanmıştır.

2.1.Araştırmanın Modeli

Çalışmada genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli; iki veya daha fazla sayıdaki değişken arasında, birlikte değişim derecesini ve/veya varlığını tespit etmeye yarayan bir modeldir (Karasar, 1998).

2.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın evrenini İstanbul ili Esenyurt ilçesinde ikamet eden anne ve babalar oluşturmaktadır. Bu evrenden rastgele örneklem yöntemiyle toplamda 300 ebeveyne anket uygulanmıştır. Bu örneklem sayısı seçilirken Şahin'in (2014) Yıldırım ve Erdoğan'dan aktarmış olduğu tablo dikkate alınmıştır. Bu kapsamda gerçekleşme örneklem hatasının 0,05 olduğu, gerçekleşme ve gerçekleşmeme olasılığının 0,5 olduğu durum dikkate alındığında örneklem sayısının 278 olması gerekmektedir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan'dan, akt: Şahin, 2014, ss. 126). Örneklem sayısının üstüne çıkılarak toplamda 300 kişiye anket uygulanmıştır. Tüm bunlar doğrultusunda araştırmada ilk olarak katılımcılara araştırmanın amacı ve uygulanması hakkında bilgi verilmiştir.

2.3.Verİ Toplama Araçları

Bu araştırmada İstanbul ili Esenyurt ilçesindeki ebeveynlerin problem çözme becerilerinin ve akıllı telefon bağımlılığı belirtilerinin çocuklarıyla iletişimleri üzerindeki etkisini incelemek amacı ile üç farklı ölçek kullanılmıştır. Bunlar; Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Form (Ek-3), Problem Çözme Becerileri Algısı Ölçeği (Ek-5) ve Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeğidir (Ek-4). Bunların öncesinde katılımcılara araştırma hakkında detaylı bilgi verilmiş ve kişisel verilerini öğrenmek adına sosyo-demografik bilgi formu (Ek-2) verilmiş.

2.3.1. Sosyo-demografik Bilgi Formu

Araştırmaya katılan bireylerin, sosyo-demografik verilerini saptamak amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulan 10 sorunun bulunduğu Sosyo-demografik Bilgi Formu uygulanmıştır. Bu formda katılımcılara cinsiyet, yaş, eğitim durumu, medeni durumu, çocuk sahibi olup olmadıkları eğer var ise çocuk sayıları, ekonomik düzeyleri, kullandıkları telefon türü, telefonun kullanma süreleri, kendisi için profesyonel destek alıp almadığı, son olarak da çocuğu için profesyonel destek alıp almadığı sorulmaktadır. Etik kurallara uymak ve daha sağlıklı yanıtlar alabilmek amacıyla katılımcılardan isim ve soyadı istenmemiştir.

2.3.2. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Form

Araştırmada kullanılan Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği, Kwon ve arkadaşları tarafından ergenlerde akıllı telefon bağımlılığını ölçmek için geliştirilmiş ve altılı likert derecelemesine sahip bir ölçektir (Kwon, vd., 2013). Bu ölçekte puanlama 10-60 arasındadır. Testten elde edilen puanlar arttıkça bağımlılık seviyesi de yükselmektedir. Ölçeğin tek faktör boyutu bulunmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alpha Kat Sayısı 0,91'dir. Ölçek 2015 yılında Noyan vd. tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır (Noyan, vd., 2015). Ölçeğin Türkçe uyarlamasında toplam 367 öğrenci ile çalışılmıştır. Bu çalışmada ölçek güvenirlik katsayısı 0,867 bulunmuştur.

2.3.3.“Problem Çözme Envanteri” Ölçeği

“Problem Çözme Envanteri”, bir bireyin problem çözme ile ilgili davranış ve tutumlarını nasıl algıladığını değerlendirmektedir. Bu envanter 1982 yılında Heppner ve Petersen tarafından altılı likert derecelendirmesiyle geliştirilmiştir. Bu çalışmada envanterin toplamda üç alt boyutu bulunmuştur. Bunlar, kişinin problem çözme güveni, gelecekte başvurmak için ilk problem çözme çabalarını yeniden gözden geçirmek için kullanılan yaklaşma-kaçınma durumu ve kişisel kontrol durumudur (Phillips ve Paziienza, 1984). Bu envanterde bazı maddelerin puanlamasında tersine kodlama yapılmıştır (Ölçekte 9., 22., ve 29. sorular puanlamaya katılmamakta; 1., 2., 3., 4., 13., 14., 15., 17., 21., 25., 26., 30., 32. sorular ters puanlanmaktadır). Ölçekten alınan yüksek puan yetersiz beceriyi, düşük puan ise yeterli beceriyi göstermekte.

Ölçek 1990 yılında Taylan'ın yapmış olduğu yüksek lisans tezinde Türkçe'ye çevrilmiştir (Taylan, 1990). Ölçek tek faktör yükünde toplanmıştır.

2.3.4. Ebeveyn-Çocuk İletişimi Ölçeği

“Ebeveyn-Çocuk İletişim Ölçeği” Bu envanter, Kahraman tarafından (2016) geliştirilmiş ve ebeveyn ve çocuk arasındaki iletişim düzeyini ölçmek için tasarlanmıştır. Bu ölçekte toplamda beş alt boyut bulunmaktadır. Bu alt boyutlar sırasıyla engelsiz dinleme, paylaşıma açık olma, saygı-kabul, duyarlılık ve problem çözme alt boyutu şeklindedir. Problem çözme alt boyutunda 1,3,4,7 ve 19 numaralı sorular, paylaşıma açık olma alt boyutunda 11,13,14 ve 21 numaralı sorular, saygı-kabul alt boyutunda 5,9,16,18,20,22,23 numaralı sorular, duyarlılık alt boyutunda 6,12,17,24,25,26 numaralı sorular ve engelsiz dinleme alt boyutunda ise 2,8,10,15 ve 27 numaralı sorular bulunmaktadır. Ölçekte beşli likert derecelendirmesi bulunmaktadır. Alt boyutlardan engelsiz dinleme alt boyutundaki sorular ters kodlanmıştır. Ölçeğin değerlendirmesinde ölçekten alınan yüksek puanlar ebeveyn-çocuk iletişiminin yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin tamamı ve alt boyutları için hesaplanan alfa değerleri ve r değerleri problem çözme ($\alpha=.762$; $r=.610$), paylaşıma açık olma ($\alpha=.842$; $r=.690$), saygı-kabul ($\alpha=.768$; $r=.881$), duyarlılık ($\alpha=.769$; $r=.741$), engelsiz dinleme ($\alpha=.703$; $r=.453$), toplam ($\alpha=.865$; $r=.899$) şeklindedir. Ölçek toplamda 81 katılımcıya uygulanmıştır (Kahraman, 2016).

2.4. Veri Girişi ve Analizi

Araştırma kapsamında toplamda 300 katılımcıya belirtilen ölçekler ve demografik bilgi formu uygulanmıştır. Araştırmada toplanan veriler SPSS 25.0 paket programına işlenmiş ve analiz edilmiştir. Bu kapsamda araştırmadaki katılımcıların demografik özelliklerinin dağılımına bakmak için frekans analizi yapılmıştır. Sonrasında ölçeklerin ve verilerin güvenilirliğini test etmek adına güvenirlik analizi yapılmıştır. Bu analizlerden sonra demografik değerler ile ölçek verilerinin ilişkisi ölçmek adına Bağımsız T Testi, Anova Testi, Korelasyon Analizi yapılmıştır. Son olarak ölçekler arasındaki regresyon değerlerini tespit etmek adına Regresyon Analizi yapılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerinin Dağılımı

	Frekans	Yüzde
Cinsiyet		
Kadın	255	85,0
Erkek	45	15,0
Toplam	300	100,0
Yaş		
18-25	13	4,3
26-33	104	34,7
34-40	107	35,7
41 ve üstü	76	25,3
Toplam	300	100,0
Eğitim Durumu		
Okur-yazar değil	5	1,7
Okur-Yazar	15	5,0
İlkokul	78	26,0
Ortaokul	50	16,7
Lise	86	28,7
Üniversite	45	15,0
Yüksek Lisans	21	7,0
Toplam	300	100,0
Çocuk Sayısı		
1	62	20,7
2-3	204	68,0
4-6	34	11,3
Toplam	300	100,0
Gelir Düzeyi		
Düşük	48	16,0
Orta	244	81,3
Yüksek	8	2,7
Toplam	300	100,0
Telefon Türü		
Akıllı Telefon	273	91,0
Nor.Cep Telefonu	27	9,0
Toplam	300	100,0
Ortalama Telefona Ayrılan Süre		
1 Saatten Az	98	32,7
1-3 Saat	165	55,0
3-6 Saat	30	10,0
6-10 Saat	7	2,3
Toplam	300	100,0
Profesyonel Destek Alma Birey / Çocuk		
Evet	62/135	20,7/45,0
Hayır	238/165	79,3/55,0
Toplam	300	100,0

Yapılan araştırma sonucunda katılımcıların cinsiyet dağılımında büyük çoğunluğun kadın bireylerden oluştuğu sonucuna ulaşılmıştır (%85). Katılımcıların sadece %15'i erkek bireylerden oluşmaktadır. Katılımcıların yaş dağılımına bakıldığında 26-33 yaş arası bireylerin genelin %34,7'sini oluşturduğu; 34-40 yaş bireylerin ise genelin %35,7'sini oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır. %25,3'ünün ise 41 yaş ve üstü bireylerden oluştuğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların eğitim durumuna bakıldığında %28,7'sinin lise mezunu, %26'sının ilkokul mezunu ve %16,7'sinin ortaokul mezunu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcılardan %1,7'sinin okur-yazar olmadığı, %5'inin okuryazar olduğu ve %7'sinin ise yüksek lisans mezunu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların çocuk sayılarının dağılımına bakıldığında %68'inin 2 veya 3 çocuklarının olduğu; %20,7'sinin tek çocuk sahibi olduğu ve %11,3'ünün ise 4 ila 6 arasında çocuğa sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların gelir düzeylerini değerlendirmesine bakıldığında %81,3'ünün orta düzeyde gelire sahip olduğunu düşündüğü, %16'sının düşük düzeyde gelirlerini yorumladığını ve %2,7'sinin ise yüksek gelir düzeyine sahip olduğunu düşündüğü sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların kullanmış olduğu telefonların dağılımına bakıldığında %91'inin akıllı telefon kullandığı buna karşın %9'unun ise normal cep telefonu kullandığı sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların günlük ortalama kullandığı akıllı telefon sürelerinde %55'in 1-3 saat arası olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu saatler dışında %32,7'sinin 1 saatten az, %10'unun 3-6 saat ve %2,3'ünün 6-10 saat arası akıllı telefon kullanımında bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların %79,3'ünün kendileri için profesyonel bir destek almadığı; %20,7'sinin ise profesyonel bir destek aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların %55'inin çocukları için profesyonel bir destek almadığı; %45'inin ise profesyonel bir destek aldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 2. Ölçeklerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	N	Ortalama	Std. Sapma
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	300	23,4700	10,11386
Ebeveyn-Çocuk İletişimi Ölçeği	300	110,0867	12,50709
Problem Çözme Alt Boyutu	300	20,5767	3,25979
Paylaşım Açıklık Alt Boyutu	300	16,9567	3,04066
Saygı-Kabul Alt Boyutu	300	31,0800	3,94531
Duyarlılık Alt Boyutu	300	25,0833	3,71336
Engelsiz Dinleme Alt Boyutu	300	16,3900	4,11514
Problem Çözme Envanteri	300	88,4033	21,30666

Yapılan araştırmada 3 farklı ölçek kullanılmıştır. Bunlardan “Ebeveyn-Çocuk İletişimi Ölçeği”nin 5 alt boyutu bulunmaktadır. Diğer ölçeklerin ise herhangi bir alt boyutu bulunmamaktadır. Bu kapsamda bakıldığında “Akıllı Telefon Ölçeği”nin ortalama değerinin 23,4700 ve standart sapmasının ise 10,11 dolaylarında olduğu sonucuna ulaşılmıştır. “Problem Çözme Envanteri”nin ise 88,4033 ortalama ve 21,30666 standart sapma değerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. “Ebeveyn-Çocuk İletişimi Ölçeği”nin ise kendisinin 110,0867 ortalamaya ve 12,50709 standart sapma değerine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alt boyutların değerlendirilmesi yapıldığında ise problem çözme alt boyutunda 20,57 ortalama ve 3,25 standart sapma; paylaşım açıklık alt boyutunda 16,95 ortalama ve 3,04 standart sapma; saygı-kabul alt boyutunda 31,08 ortalama ve 3,94 standart sapma; duyarlılık alt boyutunda 25,08 ortalama ve 3,71 standart sapma; engelsiz dinleme alt boyutunda ise 16,39 ortalama ve 4,11 standart sapma değerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3. Cinsiyete İlişkin T Testi Tablosu

	Cinsiyet	N	Ort.	Ss.	T	Sd	P
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	Erkek	45	24,91	10,98	-1,037	298	,301
	Kadın	255	23,21	9,95			
Problem Çözme Paylaşım Açıklık Saygı-Kabul	Erkek	45	20,95	3,40	-,845	298	,399
	Kadın	255	20,50	3,23			
	Erkek	45	16,17	3,27	1,872	298	,062
	Kadın	255	17,09	2,98			
	Erkek	45	30,62	4,20	,844	298	,399
	Kadın	255	31,16	3,90			
Duyarlılık	Erkek	45	24,84	3,81	,467	298	,641
	Kadın	255	25,12	3,70			
Engelsiz Dinleme Ebeveyn Çocuk İletişimi Ölçeği	Erkek	45	15,48	3,75	1,597	298	,111
	Kadın	255	16,54	4,16			
	Erkek	45	108,08	13,49	1,163	298	,246
	Kadın	255	110,43	12,31			
Problem Çözme Envanteri	Erkek	45	91,97	23,83	-1,222	298	,223
	Kadın	255	87,77	20,81			

Katılımcıların cinsiyetlerinin faktör olarak belirlendiği durumda ölçekler ve alt boyutlarına vermiş oldukları cevaplar kıyaslandığında istatistiksel açıdan herhangi bir ölçek veya alt boyutu ile anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Tablo 4. Çocuğu İçin Destek Alma T Testi Tablosu

	Destek Al.	N	Ort.	Ss.	T	Sd	P
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	Evet	135	22,74	9,78	-1,130	298	,259
	Hayır	165	24,06	10,36			
Problem Çözme	Evet	135	20,33	3,39	-1,170	298	,243
	Hayır	165	20,77	3,14			
Paylaşım Açıklık Saygı-Kabul	Evet	135	16,99	3,12	,185	298	,854
	Hayır	165	16,92	2,98			
	Evet	135	31,25	4,33	,682	298	,496
	Hayır	165	30,93	3,60			
Duyarlılık	Evet	135	25,42	3,83	1,464	298	,144
	Hayır	165	24,80	3,59			
Engelsiz Dinleme	Evet	135	16,32	4,49	-,244	298	,808
	Hayır	165	16,44	3,79			
Ebeveyn Çocuk İletişimi Ölçeği	Evet	135	110,33	13,82	,309	298	,758
	Hayır	165	109,88	11,35			
Problem Çözme Envanteri	Evet	135	86,81	21,54	-1,169	298	,243
	Hayır	165	89,70	21,08			

Katılımcıların çocukları için destek almaları durumu faktör olarak belirlendiği durumda ölçekler ve alt boyutlarına vermiş oldukları cevaplar kıyaslandığında istatistiksel açıdan herhangi bir ölçek veya alt boyutu ile anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Tablo 5. Kendi İçin Destek Alma T Testi Tablosu

	Destek Al.	N	Ort.	Ss.	T	Sd	P
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	Evet	62	23,14	8,40	-,323	298	,747
	Hayır	238	23,55	10,52			
Problem Çözme	Evet	62	20,66	2,89	,229	298	,819
	Hayır	238	20,55	3,35			
Paylaşım Açıklık	Evet	62	17,59	2,45	2,165	298	,032
	Hayır	238	16,78	3,15			
Saygı-Kabul	Evet	62	31,80	3,51	1,632	298	,104
	Hayır	238	30,89	4,03			
Duyarlılık	Evet	62	25,59	3,42	1,223	298	,222
	Hayır	238	24,94	3,78			
Engelsiz Dinleme	Evet	62	17,04	4,20	1,417	298	,158
	Hayır	238	16,21	4,08			
Ebeveyn Çocuk İletişimi Ölçeği	Evet	62	112,70	10,99	1,862	298	,064
	Hayır	238	109,40	12,80			
Problem Çözme Envanteri	Evet	62	87,93	21,83	-,194	298	,846
	Hayır	238	88,52	21,21			

Yapılan analiz sonucunda kendi için psikolojik destek alan bireylerle almayan bireyler arasında paylaşım açıklık alt boyutunda anlamlı bir farkın olduğu ($p: 0,032$), diğer boyutlarda ise istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Anlamlı fark çıkan paylaşım açıklık alt boyutun puanları kendi için destek alanlarda daha yüksektir.

Tablo 6. Kullanılan Telefon Türüne Göre T Testi Tablosu

	Destek Al.	N	Ort.	Ss.	T	Sd	P
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	Akıllı T.	273	23,81	9,83	1,897	298	,059
	Normal T.	27	19,96	12,23			
Problem Çözme	Akıllı T.	273	20,64	3,19	,990	298	,330
	Normal T.	27	19,88	3,83			
Paylaşım Açıklık	Akıllı T.	273	17,02	2,95	1,251	298	,212
	Normal T.	27	16,25	3,78			
Saygı-Kabul	Akıllı T.	273	31,12	3,84	,621	298	,535
	Normal T.	27	30,62	4,93			
Duyarlılık	Akıllı T.	273	25,12	3,57	,469	298	,643
	Normal T.	27	24,66	4,94			
Engelsiz Dinleme	Akıllı T.	273	16,57	4,05	2,499	298	,013
	Normal T.	27	14,51	4,34			
Ebeveyn Çocuk İletişimi Ölçeği	Akıllı T.	273	110,49	12,13	1,477	298	,150
	Normal T.	27	105,96	15,48			
Problem Çözme Envanteri	Akıllı T.	273	87,19	20,44	-3,183	298	,002
	Normal T.	27	100,66	25,99			

Yapılan analiz sonucunda engelsiz dinleme alt boyutu (p: 0,013) ile problem çözme envanteri (p: 0,002) özelinde kullanılan telefon türüne göre bireyler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır. Bu alt boyut ve problem çözme envanteri dışında diğer faktörler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Engelsiz dinleme alt boyutu evet diyenlerde, problem çözme envanterinde ise hayır diyenlere yönelik bir yönelimin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 7. Yaşa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Tablosu

	AkıllıTel Bag. Top	Prob Cöz.	Paylaşım aAçıklık	SaygıK abul	Duyar lılık	Engelsiz Dinleme	EÇİÖ Top	PÇE Top
Kruskal-Wallis H	6,290	,436	4,103	5,023	4,024	1,352	1,822	5,641
Df	3	3	3	3	3	3	3	3
P	,098	,933	,251	,170	,259	,717	,610	,130

Yapılan Kruskal Wallis H Testi sonucunda değişkenler değerlendirildiğinde değerler ekseninde yaş grupları arasında anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 8. Eğitim Durumuna İlişkin Kruskal-Wallis H Testi Tablosu

	AkıllıTel Bag. Top	Prob Cöz.	Paylaşım aAçıklık	SaygıK abul	Duyar lılık	Engelsiz Dinleme	EÇİÖ Top	PÇE Top
Kruskal- Wallis H	6,776	9,126	10,299	4,870	6,327	9,652	10,498	9,500
Df	6	6	6	6	6	6	6	6
P	,342	,167	,113	,561	,388	,140	,105	,147

Yapılan Kruskal Wallis H Testi sonucunda değişkenler değerlendirildiğinde değerler ekseninde eğitim durumu grupları arasında anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 9. Medeni Duruma İlişkin Anova Testi Tablosu

		Kare Top.	df	Ort. Kare	F	p
Akıllı Telefon	Gruplar Arasında	124,978	3	41,659	,405	,750
Bağımlılığı Ölçeği	Gruplar	30459,752	296	102,905		
	Olmaksızın					
	Toplam	30584,730	299			
Problem Çözme	Gruplar Arasında	26,239	3	8,746	,822	,483
Alt Boyutu	Gruplar	3150,998	296	10,645		
	Olmaksızın					
	Toplam	3177,237	299			
Paylaşım Açıklık	Gruplar Arasında	36,051	3	12,017	1,304	,273
Alt Boyutu	Gruplar	2728,385	296	9,218		
	Olmaksızın					
	Toplam	2764,437	299			
Saygı Kabul Alt	Gruplar Arasında	208,012	3	69,337	4,616	,004
Boyutu	Gruplar	4446,068	296	15,020		
	Olmaksızın					
	Toplam	4654,080	299			
Duyarlılık Alt	Gruplar Arasında	41,426	3	13,809	1,001	,393
Boyutu	Gruplar	4081,491	296	13,789		
	Olmaksızın					
	Toplam	4122,917	299			
Engelsiz Dinleme	Gruplar Arasında	26,629	3	8,876	,522	,668

Alt Boyutu	Gruplar	5036,741	296	17,016		
	Olmaksızın					
	Toplam	5063,370	299			
Ebeveyn Çocuk İletişimi Ölçeği	Gruplar Arasında	1109,631	3	369,877	2,398	,068
	Gruplar	45662,116	296	154,264		
	Olmaksızın					
	Toplam	46771,747	299			
Problem Çözme Envanteri	Gruplar Arasında	673,100	3	224,367	,492	,688
	Gruplar	135065,096	296	456,301		
	Olmaksızın					
	Toplam	135738,197	299			

Yapılan anova analizi sonucunda saygı-kabul alt boyutu bağımsız değişkeninde gruplar arasında anlamlı bir farkın olduğu sonucuna ulaşılmıştır (p: 0,004). Diğer alt boyutlar ve ölçekler açısından anlamlı bir istatistiksel fark bulunmamaktadır. Bulunan istatistiksel farkı ölçmek adına Post-Hoc analizi yapılmıştır.

Tablo 10. Medeni Duruma İlişkin Post-Hoc Analizi Tablosu

Bağımsız Değişken	(I) Medeni Durumunuz	(J) Medeni Durumunuz	Ortalama Fark	Std. Hata	p
Saygı-Kabul Alt Boyutu	Bekar	Sözlü	-,22222	3,02972	,942
		Evli	,62690	1,31212	,633
		Dul	7,77778*	2,32896	,001
	Sözlü	Bekar	,22222	3,02972	,942
		Evli	,84912	2,75008	,758
		Dul	8,00000*	3,35639	,018
	Evli	Bekar	-,62690	1,31212	,633
		Sözlü	-,84912	2,75008	,758
		Dul	7,15088*	1,95137	,000
	Dul	Bekar	-7,77778*	2,32896	,001
		Sözlü	-8,00000*	3,35639	,018
		Evli	-7,15088*	1,95137	,000

Yapılan Post-Hoc analizinde LSD Testi tekniği kullanılmıştır. Bu kapsamda değerlendirildiğinde Saygı-Kabul alt boyutu açısından bekar bireylerle dul bireylerin vermiş olduğu cevaplar arasında istatistiksel bir farkın bulunduğu (p: 0,001), sözlü bireylerle dul bireyler arasında aynı farkın yer aldığı (p: 0,018), evli bireylerle dul bireyler arasında anlamlı bir farkın olduğu (p: 0,000) sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 11. Gelir Durumuna İlişkin Kruskal-Wallis H Testi Tablosu

	AkıllıTel Bag. Top	Prob Cöz.	Paylaşım aAçıklık	SaygıK abul	Duyar lılık	Engelsiz Dinleme	EÇİÖ Top	PÇE Top
Kruskal- Wallis H	5,767	1,862	1,491	4,411	,597	1,309	2,431	,291
Df	2	2	2	2	2	2	2	2
Asymp. p.	,056	,394	,475	,110	,742	,520	,296	,865

Yapılan Kruskal Wallis H Testi sonucunda değişkenler değerlendirildiğinde değerler ekseninde gelir dağılımı grupları arasında anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu yüzden Post-Hoc testi uygulanmamıştır.

Tablo 12. Çocuk Sayısına İlişkin Anova Testi Tablosu

		Kare Top.	df	Ort. Kare	F	p
Akıllı Telefon	Gruplar Arasında	209,721	2	104,861	1,025	,360
Bağımlılığı Ölçeği	Gruplar	30375,009	297	102,273		
	Olmaksızın					
	Toplam	30584,730	299			
Problem Çözme	Gruplar Arasında	66,729	2	33,365	3,186	,043
Alt Boyutu	Gruplar	3110,508	297	10,473		
	Olmaksızın					
	Toplam	3177,237	299			
Paylaşım Açıklık	Gruplar Arasında	27,381	2	13,690	1,486	,228
Alt Boyutu	Gruplar	2737,056	297	9,216		
	Olmaksızın					
	Toplam	2764,437	299			
Saygı-Kabul Alt	Gruplar Arasında	5,143	2	2,572	,164	,849
Boyutu	Gruplar	4648,937	297	15,653		
	Olmaksızın					
	Toplam	4654,080	299			
Duyarlılık Alt	Gruplar Arasında	68,192	2	34,096	2,497	,084
Boyutu	Gruplar	4054,724	297	13,652		
	Olmaksızın					
	Toplam	4122,917	299			
Engelsiz- Dinleme	Gruplar Arasında	13,940	2	6,970	,410	,664
Alt Boyutu	Gruplar	5049,430	297	17,001		
	Olmaksızın					
	Toplam	5063,370	299			
Ebeveyn İletişimi	Gruplar Arasında	599,867	2	299,933	1,929	,147

Ölçeği	Gruplar	46171,880	297	155,461		
	Olmaksızın					
	Toplam	46771,747	299			
Problem Çözme	Gruplar Arasında	3049,551	2	1524,775	3,413	,034
Envanteri	Gruplar	132688,646	297	446,763		
	Olmaksızın					
	Toplam	135738,197	299			

Yapılan anova analizi sonucunda çocuk sayısı grupları arasında anlamlı farkın olup olmadığı test edilmiştir. Problem çözme alt boyutuna verilen cevaplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olduğu sonucuna ulaşılmıştır (p: 0,043). Bunun dışında problem çözme envanteri ile de istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olduğu sonucuna ulaşılmıştır (p: 0,034).

Tablo 13. Çocuk Sayısına İlişkin Post-Hoc Analizi Tablosu

Bağımsız	(I) Kaç	(J) Kaç	Ortalama	Std.	Anl.
Değişken	Çocuğunuz var?	Çocuğunuz var?	Fark	Hata	Değeri
Problem Çözme alt boyutu	1	2-3	1,13852*	,46932	,016
		4-6	,46205	,69062	,504
	2-3	1	-1,13852*	,46932	,016
		4-6	-,67647	,59948	,260
	4-6	1	-,46205	,69062	,504
		2-3	,67647	,59948	,260
Problem Çözme Envanteri	1	2-3	3,50016	3,06527	,254
		4-6	11,73055*	4,51065	,010
	2-3	1	-3,50016	3,06527	,254
		4-6	8,23039*	3,91537	,036
	4-6	1	-11,73055*	4,51065	,010
		2-3	-8,23039*	3,91537	,036

Yapılan Post-Hoc analizi sonucunda gruplar arasındaki anlamlılık farkı değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme yapılırken LSD testi kullanılmıştır. Bu kapsamda problem çözme alt boyutu bağımsız değişkeninde tek çocuğu olanlar ile 2-3 çocuğu olanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olduğu (p: 0,016) sonucuna ulaşılmıştır. Problem çözme envanteri kapsamında değerlendirildiğinde ise

tek çocuğu olan bireylerle 4-6 çocuğu olan bireyler arasında (p: 0,010) ve 4-6 çocuğu olan bireylerle 2-3 çocuğu olan bireyler arasında (p: 0,036) istatistiki açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır.

Tablo14. Günlük Telefon Kullanımına İlişkin Kruskal-Wallis H Testi Tablosu

	AkıllıTel Bag. Top	Prob Cöz.	Paylaşım aAçıklık	SaygıK abul	Duyar lılık	Engelsiz Dinleme	EÇİÖ Top	PÇE Top
Kruskal- Wallis H	35,859	5,136	3,523	,945	5,803	3,566	5,004	2,192
Df	3	3	3	3	3	3	3	3
P	,000	,162	,318	,815	,122	,312	,172	,533

Yapılan Kruskal Wallis H Testi sonucunda değişkenler değerlendirildiğinde değerler ekseninde günlük telefon kullanımı grupları arasında sadece akıllı telefon bağımlılığı ölçeğinde anlamlı bir farkın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu yüzden Post-Hoc testi uygulanmıştır.

Tablo 15. Günlük Telefon Kullanımına İlişkin Pairwise Comparison Tablosu

Bağımsız Değişken	(I) Ortalama olarak günlük kaç saat telefona ayırıyorsunuz?	(J) Ortalama olarak günlük kaç saat telefona ayırıyorsunuz?	Ort. Fark	Std. Hata	Anl. Değeri
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	1 Saattten az	1-3 Saat	-1,87118	1,30331	,630
		3-6 Saat	-9,54694*	1,87749	,000
		6-10 Saat	-14,27551	4,60541	,104
	1-3 Saat	1 Saattten az	1,87118	1,30331	,630
		3-6 Saat	-7,67576*	1,67046	,000
		6-10 Saat	-12,40433	4,52496	,178
	3-6 Saat	1 Saattten az	9,54694*	1,87749	,000
		1-3 Saat	7,67576*	1,67046	,000
		6-10 Saat	-4,72857	4,72246	,923
	6-10 Saat	1 Saattten az	14,27551	4,60541	,104
		1-3 Saat	12,40433	4,52496	,178
		3-6 Saat	4,72857	4,72246	,923

Yapılan post-hoc testi sonucunda non-parametrik testlere uygulan olan “Tamhane” testi uygulanmış ve gruplar arasında farklar ölçülmeye çalışılmıştır. “Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği”nin bağımsız değişken kabul edildiği testte 1 saatten az kullananlar ile 3-6 saat kullananlar (p: 0,000) ve 1-3 saat kullananlar ile 3-6 saat kullananlar (p: 0,000) arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 16. Araştırmanın Korelasyon Tablosu

		1	2	3	4	5	6	7	8
1-Akıllı Telefon	Korelasyon	1	-	-,139*	-,210**	-	-,084	-,225**	,120*
			,173**			,175**			
Bağımlılığı Ölçeği	Sig. Değeri		,003	,016	,000	,002	,146	,000	,037
	N	300	300	300	300	300	300	300	300
2-Problem Çözme	Korelasyon	-,173**	1	,394**	,554**	,511**	,071	,706**	-,217**
	Sig. Değeri	,003		,000	,000	,000	,222	,000	,000
Envanteri	N	300	300	300	300	300	300	300	300
3-Paylaşım-Açıklık	Korelasyon	-,139*	,394**	1	,552**	,501**	,061	,689**	-,243**
	Sig. Değeri	,016	,000		,000	,000	,290	,000	,000
	N	300	300	300	300	300	300	300	300
4-Saygı-Kabul	Korelasyon	-,210**	,554**	,552**	1	,712**	,167**	,861**	-,344**
	Sig. Değeri	,000	,000	,000		,000	,004	,000	,000
	N	300	300	300	300	300	300	300	300
5-Duyarlılık	Korelasyon	-,175**	,511**	,501**	,712**	1	,051	,793**	-,320**
	Sig. Değeri	,002	,000	,000	,000		,380	,000	,000
	N	300	300	300	300	300	300	300	300
6-Engelsiz Dinleme	Korelasyon	-,084	,071	,061	,167**	,051	1	,430**	-,284**
	Sig. Değeri	,146	,222	,290	,004	,380		,000	,000
	N	300	300	300	300	300	300	300	300
7-Ebeveyn Çocuk İletişimi Ölçeği	Korelasyon	-,225**	,706**	,689**	,861**	,793**	,430**	1	-,413**
	Sig. Değeri	,000	,000	,000	,000	,000	,000		,000
	N	300	300	300	300	300	300	300	300
8-Problem Çözme	Korelasyon	,120*	-	-,243**	-,344**	-	-,284**	-,413**	1
			,217**			,320**			
Envanteri	Sig. Değeri	,037	,000	,000	,000	,000	,000	,000	
	N	300	300	300	300	300	300	300	300

Yapılan korelasyon analizi sonucunda akıllı telefon bağımlılığı ile engelsiz dinleme alt boyutu (p: 0,143) dışında diğer değerlerle arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Problem çözme alt boyutu ile

engelsiz dinleme alt boyutu dışında (p: 0,222) diğer ölçek ve alt boyutları arasında anlamlı bir farkın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Paylaşım açıklık boyutu ile de durum aynı şekilde gerçekleşmektedir. Saygı-kabul alt boyutu ile bütün alt boyutlar ve ölçekler arasında anlamlı bir farkın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Duyarlılık alt boyutu ile engelsiz dinleme alt boyutu (p: 0,380) dışında diğer durumlar ile istatistiksel bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Engelsiz dinleme alt boyutu ile saygı kabul alt boyutu (p: 0,004), ebeveyn çocuk iletişim ölçeği (p: 0,000) ve problem çözme envanteri (p: 0,000) arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Ebeveyn çocuk iletişimi ölçeği ve problem çözme envanteri ile tüm durumlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Tablo 17. Problem Çözme ve Akıllı Telefon Bağımlılığı Puanlarının Ebeveyn-Çocuk İletişimi Üzerindeki Etkisine İlişkin Regresyon Analizi

Yordayan	Yordanan	B	Standart Hata B	B	T	P
Problem Çözme Envanteri	Sabit	131,515	2,816		46,703	,000
	Ebeveyn Çocuk İletişimi Ölçeği	-,242	,031	-,413	-7,827	,000
R= ,413	R ² = ,171	F _(1,299) = 61,256			p=,000	
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	Sabit	135,566	3,012		45,005	,000
	Ebeveyn-Çocuk İletişimi Ölçeği/Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	-,230/-220	,031/,065		-7,497/-	
				-,319/-,178	3,405	,001
R= ,449	R ² = ,202	F _(1,299) = 37,513			p=,001	

Tablo 17’de problem çözme envanteri ve akıllı telefon bağımlılığı ölçeği puanlarının ebeveyn çocuk iletişimi ölçeği puanlarını yordamasına ilişkin regresyon analizi stepwise modeli ile ölçülmüştür. Buna göre problem çözme envanterinden alınan puanları ebeveyn çocuk iletişimi ölçeği puanlarını anlamlı şekilde yordamaktadır (p<,05). Problem çözme envanterinden alınan puanlar, ebeveyn-çocuk iletişimi ölçeği puanlarını %17,1 oranında yordamaktadır (F_(1,299) = 61,256; p<,01). Oluşturulan ikinci modelde ise problem çözme envanteri ve akıllı telefon bağımlılığı ölçeği puanlarının birlikte ebeveyn-çocuk iletişimi ölçeği puanlarını anlamlı şekilde yordadığı görülmüştür (p<,05). Buna göre problem çözme envanteri ve akıllı telefon bağımlılığı ölçeği puanları birlikte ebeveyn-çocuk iletişimi ölçeği puanlarını %20,2 oranında yordamaktadır (F_(1,209)= 37,513;p<,05). Akıllı telefon bağımlılığı ölçeğinin modele katkısı %3 civarında gerçekleşmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA

Gerçekleştirilen araştırmadaki amaç ebeveynlerin problem çözme becerilerinin ve akıllı telefon bağımlılığı belirtilerinin çocukları ile kurdukları iletişim üzerinde yarattığı etkiyi belirlemektir.

Kwon ve arkadaşları tarafından Güney Kore’de gerçekleştirilen araştırmada erkek öğrencilerin akıllı telefon bağımlılığının kadın öğrencilere oranla daha düşük olduğu belirlenmiştir (Kwon, et al. 2013). Yine Güney Kore’de gerçekleştirilen bir diğer çalışmada kadın öğrencilerin akıllı telefon bağımlılıklarının erkeklere oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Lee, 2015). Amerika’da gerçekleştirilen bir araştırmadaysa kadınların akıllı telefon bağımlılığı ölçeğinden aldığı puanlar erkeklere oranla anlamlı bir biçimde yüksek bulunmuştur (Mok ve ark, 2014).

Akıllı telefonlar ve kullanılmakta olan teknolojik aletler toplumun neredeyse bütün kesimlerini etki alanına almakta ve kişilerin yaşamının bir parçası haline gelmektedir. Akıllı telefonların öneminin giderek artması erkek ve kadın bireyler etkisi altına almasına neden olmaktadır. Bundan kaynaklanan kontrolsüz kullanımın sonucunda akıllı telefon bağımlılığı ortaya çıkmaktadır. Bu araştırmanın sonuçları yukarıda belirtilmiş olan sonuçlar ile ters düşmektedir, çünkü gerçekleştirdiği çalışmada cinsiyet faktörüne göre akıllı telefon bağımlılığı puanlarında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir.

Çakır ve Oğuz (2017) tarafından gerçekleştirilen çalışmada 18 yaş grubunun akıllı telefonun en yoğun kullanıldığı grup olduğu belirlenmiştir. Taylan (2016, ss. 1097) tarafından gerçekleştirilen araştırmada internet ve akıllı telefon bağımlılıkları üzerinde durulmuştur. Yapılan çalışma sonucunda her 3 öğrenciden birinin akıllı telefon bağımlılığı riski altında olduğunu, %10 civarında öğrencinin ise akıllı telefon bağımlısı olduğu belirlenmiştir. Literatürde yaş ve akıllı telefon bağımlılığı arasında anlamlı korelasyon bulunduğu belirtilmektedir. Bu çalışmada yaş grupları arasında anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Eftekin (2015) tarafından gerçekleştirilen araştırmada eğitim düzeyinin akıllı telefon bağımlılığı boyutunda herhangi bir etkisi olmadığı belirlenmiştir. Araştırmada yapılan eğitim durumu grupları arasında anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Eftekin tarafından gerçekleştirilen çalışma bu bağlamda araştırmanın ile benzerlik göstermektedir.

Gerçekleştirdiğimiz araştırmada gelir düzeyine göre akıllı telefon bağımlılığı puanlarında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Günümüzde tüm insanların maddi imkanları yeterli olsun olmasın bir yol bularak akıllı telefon sahibi olduğu bilinmektedir. Ancak Nilsen Araştırma şirketi (2012)'nin gerçekleştirdiği araştırmada akıllı telefona sahip olmak için aile gelir düzeyinin oldukça önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer bir araştırmada ise bireyin gelirinin ortalama üstü olmasının akıllı telefon bağımlılığını arttıracakı belirtilmiştir (Savage ve Waldam, 2014). Yukarıda belirtilmiş olan sonuçlar, araştırmamızda elde ettiğimiz sonuçlar ve hipotezlerimizle bağdaşmamaktadır.

Ebeveynlerin cinsiyetleri ve problem çözme becerileri arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir. Ayrıca ailelerin aylık gelirinin, problem çözme becerisi üzerinde herhangi bir etkisi bulunmadığı tespit edilmiştir.

şahin (1999) tarafından gerçekleştirilen araştırmada çocukların problem çözme becerileri araştırılmış, erkek ve kız çocuklar arasında problem çözme becerisi puan ortalamalarında farklılıklar bulunmasına rağmen istatistiki bir anlamlılık belirlenmemiştir.

Gerçekleştirdiğimiz araştırmada ebeveynlerin sosyal problem çözme becerileri ve ailelerinin aylık gelir durumlarına göre anlamlı bir fark bulunamamıştır. Yılmaz (2012) tarafından gerçekleştirilen araştırmaya göre, ailelerin gelir düzeyleri yükseldikçe problem çözme becerileri artmaktadır. Fakat söz konusu araştırmada bireylerin sahip olduğu problem çözme becerilerinin aile gelir seviyelerine göre anlamlı olup olmadığı test edildiği zaman ortalamalar arasındaki farklılık istatistiksel açıdan anlamsız bulunmuştur. Bu sonuç ve araştırmamızın sonucu paralellik göstermektedir.

Akbaş (2005) tarafından gerçekleştirilen araştırma çalışmamız ile çelişen sonuçlar ortaya koymuştur. Araştırmada sosyo-ekonomik seviye arttıa sosyal problem çözme yeteneğinin de artacağı belirtilmiştir. Bahsedilen araştırma sonucuyla gerçekleştirdiğimiz araştırma sonuçlarının çelişkili olması, örneklem grubu farklılığından kaynaklı olabilir.

Akıllı telefon bağımlılığı ve problem çözme becerisi arasındaki ilişkiye bakıldığında problem çözme becerisi ve akıllı telefon bağımlılığı arasında çok zayıf ilişki vardır. Söz konusu bulguları akıllı telefon kullanmanın problem çözme becerileri üzerinde bir etkisi olmadığı biçiminde yorumlamak mümkündür. Söz konusu yorum bu çalışmadan elde edilen bulgular için geçerlidir.

Ebeveynin ocuğuyla İletişimi leği puanlarında cinsiyet faktörüne göre herhangi bir anlamlı farklılık belirlenmemiştir. Katılımcıların çocukları için destek almaları durumu faktör olarak belirlendiği durumda ölçekler ve alt boyutlarına vermiş oldukları cevaplar kıyaslandığında istatistiksel açıdan herhangi bir ölçek veya alt boyutu ile anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan analiz sonucunda kendi için psikolojik destek alan bireylerle almayan bireyler arasında paylaşıma açıklık alt boyutunda anlamlı bir farkın olduğu, diğer boyutlarda ise istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Anlamlı fark çıkan paylaşıma açıklık alt boyutunda yardım alanların daha fazla paylaşıma açık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan analiz sonucunda engelsiz dinleme alt boyutu ile problem çözme envanteri özelinde kullanılan telefon türüne göre bireyler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmaktadır. Bu alt boyut ve problem çözme envanteri dışında diğer faktörler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Engelsiz dinleme alt boyutu evet diyenlerde, problem çözme envanterinde ise hayır diyenlere yönelik bir yönelimin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan anova analizi sonucunda saygı-kabul alt boyutu bağımsız değişkeninde gruplar arasında anlamlı bir farkın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer alt boyutlar ve ölçekler açısından anlamlı bir istatistiksel fark bulunmamaktadır. Saygı-Kabul alt boyutu açısından bekar bireylerle dul bireylerin vermiş olduğu cevaplar arasında istatistiksel bir farkın bulunduğu, sözlü bireylerle dul bireyler arasında aynı farkın yer aldığı, evli bireylerle dul bireyler arasında anlamlı bir farkın olduğu sonucuna

ulaşılmıştır. Problem çözme envanterinden alınan puanları ebeveyn çocuk iletişimi ölçeği puanlarını anlamlı şekilde yordamaktadır. Problem çözme envanterinden alınan puanlar, ebeveyn-çocuk iletişimi ölçeği puanlarını %17,1 oranında yordamaktadır. Oluşturulan ikinci modelde ise problem çözme envanteri ve akıllı telefon bağımlılığı ölçeği puanlarının birlikte ebeveyn-çocuk iletişimi ölçeği puanlarını anlamlı şekilde yordadığı görülmüştür. Buna göre problem çözme envanteri ve akıllı telefon bağımlılığı ölçeği puanları birlikte ebeveyn-çocuk iletişimi ölçeği puanlarını %20,2 oranında yordamaktadır. Akıllı telefon bağımlılığı ölçeğinin modele katkısı %3 civarında gerçekleşmiştir.

Baxter ve Akkor (2011) tarafından gerçekleştirilen araştırmada ebeveynlerin çocukları ile diyaloglarında konuyu açık bir şekilde belirtmesinin ve açık yüreklilik ile konuşmasının oldukça önemli olduğunu belirlemişlerdir. Barbato ve Arkadaşları (2003)'ün gerçekleştirdiği araştırmada etkili iletişimde kontrolcü tavırlar yerine rahatlatıcı iletişim şeklini tercih eden ebeveynlerin çocuklarıyla iletişimlerinin daha sağlıklı olduğunu belirlemişlerdir.

Gordon (1997) ebeveyn çocuk iletişiminde yönlendirmenin, emir vermenin, ahlak dersi vermenin, uyarmanın, korkutmanın, öneri ve çözüm getirmenin, dalga geçmenin, lakap takmanın, sorgulamanın, oyalamanın, sözünden dönmenin iletişime engel olduğunu belirtmektedir. Öztürk (2006)'ün ergenlerin duygusal sağlıkları ve aile içindeki iletişimleri arasındaki ilişkiyi değerlendirdiği araştırmada ailelerin eğitim düzeylerinin önemli bir etken olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç araştırmamızın sonucu ile ters düşmektedir.

SONUÇ

Araştırma sonucunda, ebeveynlerin problem çözme becerilerinin ve akıllı telefon bağımlılığı belirtilerinin çocukları ile kurdukları iletişim üzerindeki etkiyi belirlemektir. akıllı telefon bağımlılığı belirtileri üzerinde herhangi cinsiyete göre anlamlı fark yoktur. Ayrıca çocuğu için destek alma durumuna göre akıllı telefon bağımlılığı belirtilerinde anlamlı bir fark tespit edilememiştir. Akıllı telefon bağımlılığının medeni duruma göre değişkenlik gösterdiği, bekar kişilerin akıllı telefon bağımlılığının daha fazla olduğu görülmüştür. Gelir durumuna göre akıllı telefon bağımlılığı arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. Akıllı telefon bağımlılığı ölçeğın de günlük telefon kullanımına göre arasında anlamlı bir fark bulunduğu belirlenmiştir. Akıllı telefonu 1 saatten az kullananlar ile 3-6 saat kullananlar ve 1-3 saat kullananlar ile 3-6 saat kullananlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Gerçekleştirilen çalışmaya katılım genel olarak anneler tarafından sağlanmıştır. Bulguların geneli değerlendirildiğinde, çocukların sorumluluğunu genel olarak anneler aldığı için, çocukların sorunlarına annelerin çözüm bulduğu görülmektedir. Ayrıca araştırmada kendi için destek alan kişilerin kendini daha rahat ifade ettiğı belirlenmiştir. Bireyler aldıkları destek sonucunda kendini analiz ve ifade edebilmektedir. Bu araştırmada yapılan analizler sonucunda ebeveynlerin çocuk sayısı arttıkça problem çözme becerilerinin arttığı görülmektedir. Çocuk sayısı bir olan ebeveynlerin problem çözme yöntemi ile çocuk sayısı 2-3 olan bireylerin veya 3-4 ve üzeri olan bireylerin problem çözme yöntemi farklılık göstermektedir. Çocuk sayısı arttıkça ebeveynlerin çözüm bulma yöntemi de artış göstermekte, ebeveynlerin tecrübe kazandığı ve problem çözme yönteminin başarılı olduğu görülmektedir.

Ebeveynler, çocukları ile kurdukları iletişim sayesinde ortaya çıkan sorunlarla nasıl baş edebileceklerini bilmekte ve çözüm süreci pratikleşince diğer çocukları ile yaşadıkları sorunlar daha kolay çözüme ulaşabilmektedir. Bireyler akıllı telefon değil de normal tuşlu telefon kullandıklarında karşılarındaki kişiyi daha iyi dinlemekte ve problem çözmede daha başarılı olmaktadır. Bununla birlikte akıllı telefon kullanan kişilerin dikkat dağınıklığı yaşadığını ve insanlarla iletişim kurmada güçlük çektiğini söylemek de mümkündür.

ÖNERİLER

Çalışmamızda elde ettiğimiz verilerden ve literatür taramasından yola çıkarak şu önerileri sunmamız yerinde olacaktır;

- Bekar olan ebeveynlerin akıllı telefon kullanımı yerine, çocuklarına ve kendilerine zaman ayırmasının daha önemli olduğu,
- Ebeveynlerin akıllı telefon kullanım sürelerini azaltmaları gerektiği,
- Ebeveynler kendileri için destek almalı, destek almayan ebeveynlere yardımcı olmalıdır.
- Ebeveynler çocukları ile açık bir şekilde iletişim kurmalıdır.
- Ebeveynlerin problem çözme becerilerini daha etkin kullanması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Agarwal, Ritu, ve Jayesh Prasad. Are Individual Differences Germane to the Acceptance of New Information Technologies? *Decision Sciences* 30, no. 2 (1999): 361-391.
- Aktaş, Aliye M. *Aile İçi Şiddet ve Önleme Yolları*. Ankara: Somgür Yayın Dağıtım, 2002.
- Allison, Derek J. ve Anoll P. Allison. Both Ends of a Telescope. Experience and Expertise in Principal Problem Solving, *Educational Administration Quarterly* 29, no. 3 (1993): 302-322.
- Altun, Murat. *İlköğretimde Problem Çözme Öğretimi*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2000.
- Argenti, Paul A. *Corporate Communication*. New York: The McGraw Hill Companies Inc., 2003.
- Aslan, Sinan, ve Rukiye Aylaz. Akademisyenlerin İnternet Bağımlılık Düzeyleri ve Buna Bağlı Oluşabilecek Sağlık Sorunlarının Değerlendirilmesi, *İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi* 3, no. 2 (2014): 14-19.
- Başaran, Ethem İ. *Eğitim Yönetim*. Ankara, 1996.
- Bayraktar, Erkan, Ekrem Tatoğlu, Ali Türkyılmaz, Dursun Delen, Selim ve Zaim. Measuring The Efficiency of customer Satisfaction and Loyalty for Mobile Phone Brands with DEA. *Expert Systems With Applications*, no. 39 (2012): 99-106.
- Bianchi, Adriana, James G. Phillips. Psychological Predictors of Problem Mobile Phone Use. *CyberPsychology & Behavior* 8, no. 1 (2005): 39-51.
- Bıçakçı, İlker. *İletişim ve Halkla İlişkiler*. Ankara: Mediacat Yayınları, 2000.
- Bıçakçı, İlker. *İletişim ve Halkla İlişkiler*. İstanbul: Kapital Medya Hizmetleri A.Ş., 2002.

- Bingham, Alma. *Çocuklarda Problem Çözme Yeteneklerinin Geliştirilmesi*. Çeviren Oğuzhan Ferhan A. İstanbul: M.E. Basımevi, 2004.
- Borkowski, John G, Ramey Louses ve Bristol- Power M. Development içinde, 2002.
- Carbonell, Xavier, Carla Graner, ve Ordenez Belen Quintero. Prevenir Las Adicciones A Las Tecnologias De La Informacion Y La Comunicacion En La Escuela Mediante Actividades Educativas.» *Trastornos Adictivos* 12, no. 1 (2012): 19-26.
- Ceyhan, Aydoğan Aykut. An Investigation Of Adjustment Levels Of Turkish University Students With Respect to Perceived Communication Skill Levels. *Social Behavior and Personality and International Journal* 4, no. 34 (2006): 367-380.
- Cheever, Nancy A, Rosen D. Larry, ve Lim F. Alex. Causes, Effects and Practicalities of Everyday Multitasking. *Development Review*, no. 35 (2014): 64-78.
- Chóliz, Mariano, Mariano C. Choliz, Villanueva V. Girls, Boys and Their Mobile: Use, Abuse (and Dependence) of the Mobile Phone in Adolescence. *Revista Espanola De Drogodep*, no. 34 (2009): 74-88.
- Cihangir, Zeynep. *Kişilerarası İletişimde Dinleme Becerisi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2004.
- Crowley, David, & David Mitchell. *Communication Theory Today*. Oxford: Blackwell Publishers, 1995.
- Cüceloğlu, Doğan. *İnsan Davranışı- Psikolojinin Temel Kavramları*. Ankara: Remzi Kitabevi, 2003.
- Cüceloğlu, Doğan. *İçimizdeki Biz*. İstanbul: Sistem Yayıncılık, 1993.
- Cüceloğlu, Doğan. *İçimizdeki Çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1997.

Çakır, Özlem, ve Ebru Oğuz. Lise Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeyleri ile Akıllı Telefon Bağımlılığı Arasındaki İlişki. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 13, no. 1 (2017): 418-429.

Çekici, Ferah. Problem Çözme Terapisine Dayalı Becerilerin Geliştirme Grubunun Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Problem Çözme Becerileri, Öfkeyle İlişkili Davranış ve Düşünceler ile Sürekli Kaygı Düzeylerine Etkisi. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.

Çoban, Onur. *Newcomb'un ABX Denge Modeli*. 2011.

<https://www.onurcoban.com/2016/11/newcombun-abx-denge-modeli.html>
(09 11, 2019 tarihinde erişilmiştir).

Deloitte. *Türkiye Mobil Tüketici Anketi*. 2013.

<http://www.deloitte.com/assets/DcomTurkey/Local%20Assets/Documents/yeniinfografikC.pdf> (09 14, 2019 tarihinde erişilmiştir).

Demir, Emel. Birey ve Aile Yaşamına İlişkin Konularda İnternet Kullanımının Belirlenmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 2006.

Demiray, Uğur. *Etkili İletişim*. Ankara: Pagem Akademi, 2008.

Demirel, Fırat. *Akıllı Telefonları Ne İçin Kullanıyoruz?* 2011. <https://webrazzi.com/>
(09 08, 2019 tarihinde erişilmiştir).

Demirel, Özcan. *Planlamadan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı*. Ankara: PagemA Yayıncılık, 1999.

Dereli, Esra. Çocuklar İçin Sosyal Beceri Eğitim Programının 6 Yaş Çocukların Sosyal Problem Çözme Becerilerine Etkisi. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.

Dereli-İman, Esra. Çocuklar İçin Sosyal Problem Çözme Ölçeğinin 6 Yaş Grubu İçin Türkiye Uyarlaması ve Okul Öncesi Davranış Problemleri ile Sosyal

Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkiler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri* 13, no. 1 (2013): 479-498.

Doğan, Uğur, ve Nurcan İlçin Tosun. Lise Öğrencilerinde Problemlili Akıllı Telefon Kullanımının Sosyal Kaygı ve Sosyal Ağların Kullanımına Aracılık Etkisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 1, no. 1 (2016): 99-128.

Dökmen, Üstün. *İletişim Çatışmaları ve Empati*. Ankara: Sistem Yayıncılık, 2002.

Dökmen, Üstün. *Küçük Şeyler*. İstanbul: Sistem Yayıncılık, 2004.

Dönmezer, İbrahim. *Ailede İletişim ve Etkileşim*. İstanbul: Sistem Yayıncılık, 1999.

D'Zurilla, Thomas J, Arthur M. Nezu, ve Albert Maydeu-Olivares. What is Social Problem Solving? Meanings, Models and Measures. *Social Problem Solving: Theory, Research and Training* içinde, yazar C E Chang, J T D'Zurilla ve J L Sanna, 11-27. Washington: American Psychological Association, 2004.

D'Zurilla, Thomas J, ve Arthur M. Nezu. *Problem- Solving Life's Problems: A 5-Step Guide to Enhanced Well Beding*. 2007.

D'Zurilla, Thomas J, ve Marvin R. Goldfried. Problem Solving and Behavior Modification. *Journal of Abnormal Psychology* 78, no. 1 (1971): 107-126.

Eftekin, Pınar. Ergenlik Dönemindeki Öğrencilerin İnternet Bağımlılığı ve Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2015.

Ekşi, Aysel. *Çocuk Genç Ana Babalar*. İstanbul: Bilgi Yayınları, 1990.

Elmacioğlu, Tuncer. *Başarıda Aile Faktörü*. İstanbul: Hayat Yayınları, 1998.

Erdoğan, İrfan. *Okul Yönetimi Öğretim Liderliği*. İstanbul: Sistem Yayıncılık, 2003.

- Erdoğan, İrfan. *İletişimi Anlamak*. Ankara: Erk Yayınevi, 2002.
- Ergül, Hakan. *İletişim Sosyolojisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını, 2012.
- Eroğlu, Feyzullah. *Davranış Bilimleri*. İstanbul: Beta Yayınları, 2004.
- Evans, James R. Creativity in OR/MS: The Creative Problem Solving Process. *Interfaces* 27, no. 5 (1991): 7-83.
- Evliyaoğlu, Gökhan. *İletişim Psikolojisi- Psikolojik İletişim*. Ankara: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, 1987.
- Gelbal, Selahattin. Problem Çözme. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 6, no. 6 (1991).
- Gresham, Frank M, ve Richard J Nagle. Social Skills Training with Children: Responsiveness to Modeling and Coaching as a Funktion of Peer Orientation. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, no. 6 (1980): 718-729.
- Grotewell, Petr G, ve Yanus R. Burton. *Early Childhood Education*. New York: Nova Science Publishers Inc., 2008.
- Güçlü, Nezahat. Lise Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri. *Milli Eğitim Dergisi*, no. 160 (2003): 272-300.
- Güçlü, Nezahat. Okula Dayalı Yönetim. *Milli Eğitim Dergisi*, no. 148 (2003).
- Güler, Mehmet. Endüstri İşletmelerinin İş Doyumu ve Depresyon, Kaygı ve Diğer Bazı Değişkenlerin Etkisi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1990.
- Gülerce, Aydan. *Türkiye'de Ailelerin Psikolojik Örüntüleri*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 1996.
- Gürgen, Haluk. *Örgütlerde İletişim Kalitesi*. İstanbul: Der Yayınları, 1997.

- Gürüz, Demet ve Ayşe Temel-Eğın. İletişime Yeni Yaklaşımlar, Nobel Yayıncılık, (2005): 133.
- Güven, Bülent, Etkili İletişim, 2016, Güven, B. İletişim Kavramı ve İletişim Sürecim Temel Öğeleri, Pegem Akademi, Ankara (2016).
- Hamarta, Erdal. İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Problem Çözme Becerilerinin Algılanan Anne-Baba Tutumları Açısından İncelenmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.
- Hargie, Owen. *The Handbook of Communication Skills*. Psychology Press, 1986.
- Hartley, Peter. *Kişilerarası İletişim*. Çeviren Ü Doğanay, M A Yamanoglu, B Şimşek, P Özdemir, H Kağanlı ve İ Ö Taştan. Ankara: İmge Kitabevi, 2010.
- Heppner, Paul P, ve Charles J. Krauskopf. An Information-Processing Approach to Personal Problem Solving. *The Counseling Psychologist* 15, no. 3 (1987): 371-447.
- Holmes, David. *Communication Theory*. USA: Sage Publications, 2007.
- İslamoğlu, Hamdi A, ve Ümit Alnıaçık. *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2013.
- Kaf, Özlem. Hayat Bilgisi Dersinde Bazı Sosyal Becerilerin Kazandırılmasında Yaratıcı Drama Yönteminin Etkisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, no. 6 (2000): 173-184.
- Kahraman, Süleyman. Ebeveynin üstün yetenekli çocuğuyla iletişimini geliştirmeye yönelik psikoeğitim programının etkisinin incelenmesi (Doktora Tezi). Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2016.

- Kahveci, Ali Y, Hande Alemdar, ve Cem Ersoy. Çevresel ve Mobil Algılama ile Uyku Kalitesi Takibi. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi NETLAB Bilgisayar Ağları Araştırma Laboratuvarı, 2015.
- Kalaycı, Nurdan. *Sosyal Bilimlerde Problem Çözme ve Uygulamalar*. Ankara: Gazi Kitabevi, 2001.
- Kalba, Kas. The Adoption of Mobile Phones in Emerging Markets: Global Diffusion and The Rural Challenge. *International Journal of Communication*, no. 2 (2008): 631-661.
- Kaptan, Fitnat, ve Hünkar Korkmaz. Fen Eğitiminde Probleme Dayalı Öğrenme Yaklaşımı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 20, no. 20 (2001).
- Karaaziz, Meryem, ve Buse Keskindağ. I Love My Smartphone: A Review Study of Smartphone Addiction and Related Psychological Risk Factors. *Bağımlılık Dergisi* 16, no. 2 (2015): 78-85.
- Karasar, Niyazi. Ankara: Nobel Yayınevi, 1998.
- Karasar, Niyazi. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları, 2012.
- Kaypakoğlu, Serdar. *Kişilerarası İletişim: Cinsiyet Farklılıkları Güçve Çatışma*. İstanbul: Der Yayınları, 2010.
- Keenan, Karen. *Sorun Çözme*. İstanbul: Remzi Kitapevi, 1997.
- Kemp, Simon. *Digital in 2017: Global Overview*. 2017. <https://wearesocial.com/> (09 7, 2018 tarihinde erişilmiştir).
- Kim, Junk Hyun, Mihye Seob, ve David Prabu. Alleviating Depression Only to Become Problematic Mobile Phone Users: Can Face to Face Communication Be the Antidote? *Computers in Human Behavior*, no. 51 (2015): 440-447.
- Kırkıncıoğlu, Meliha. *Çocuk Ruh Sağlığı*. İstanbul : Esin Yayınevi, 1999.

- Kırmızı, Hasan. *Genel ve Teknik İletişim*. Trabzon: Üçyol Kitap Kirtasiye, 2005.
- Knapp, Mark L, ve Anita L. Vangelisti. *Interpersonal Communication and Human Relationship*. America: Allyn & Bacon, 2008.
- Koray, Özer, ve Ali Azar. Ortaöğretim Öğrencilerinin Problem Çözme ve Mantıksal Düşünme Becerilerinin Cinsiyet ve Seçilen Alan Açısından İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi* 16, no. 1 (2008): 125-136.
- Korkut, Fidan. İletişim Becerileri Eğitimi Alan Psikolojik Danışmanların Bazı Nitelikleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, no. 15 (2004): 8-15.
- Kuyucu, Mihalıs. Gençlerde Akıllı Telefon Kullanımı ve Akıllı Telefon Bağımlılığı Sorunsalı; Akıllı Telefon (Kolik) Üniversite Gençliği, Global Media Journal Editör 7(14), Radyo Tv Sinema Bölümü İletişim Fakültesi, Aydın Üniversitesi, İstanbul,2017.
- Kwon, Min, Joon-Yeop Lee,Wang-Youn Won, Jae-Park Park, Jung-Ah Min, ve Changtae Hahn. Development and Validation of a Smartphone Addiction Scale (SAS). *Plos One* 8, no. 2 (2013).
- Le Compte, Wom G, Compte A. Le, ve Sinan Özer. Üç Sosyo- Ekonomik Düzeyde, Ankaralı Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumları: Bir Ölçek Uyarlaması. *Psikoloji Dergisi*, no. 1 (1978).
- Lepp, Andrew, Jacob E. Barkley, ve Aryn C. Karpinski. The Relationship Between Cell Phone Use, Academic Performance, Anxiety and Satisfaction with Life in College Students.*Computers in Human Behavior*, no. 31 (2014): 343-350.
- Li, Yongjian, ve Sanshan Li. An Exploration of the Psychological Factors Influencing College Students' Consumption of Mobile Phone in West China. *International Journal of Business and Management* 5, no. 9 (2010): 132-138.

- Maccoby, Elaenor E. Parenting Effects: Issues and Controverties. *Parenting and the Child's World: Influences on Academic, Intellectual and Social* Emotional*
- Marshall, Gordon. *Sosyoloji Sözlüğü*. Çeviren O Akınhay ve D Kömürcü. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 2003.
- Matson, Johnny L, Tessa T. Rivet, ve Matson L. Matson. Social Skills Treatments with Children with Autism Spectrum Disorders. *Behavior Modification* (Behavior Modification), no. 31 (2007): 682-707.
- May, Harvey, ve Greg Hearn. The Mobile Phone as Media. *International Journal of Cultural Studies* 8, no. 2 (2005): 195-211.
- Mcquail, Denid, ve Sven Windahl. *Kitle İletişim Modelleri*. Çeviren K Yumlu. Ankara: İmge Kitabevi, 1997.
- Meral, Dursun. Orta Öğretim Öğrencilerinde Akıllı Telefon Bağımlılığının Yalnızlık, Yaşam Doyumu ve Bazı Kişisel Özellikler Bakımından İncelenmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Erzincan: Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017.
- Meral, Orhan. *Türkiye'de İlk Cep Telefonu*. 2016. <http://tarihinizinde.com> (09 11, 2019 tarihinde erişilmiştir).
- Minaz, Ali, ve Özlem Ç-Bozkurt. Üniversitesi Öğrencilerinin Akıllı Telefon Bağımlılık Düzeylerinin ve Kullanım Amaçlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Mehmet Akif Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2, no. 9 (2017): 268-286.
- Mısırlı, İrfan. *Genel ve Teknik İletişim*. Ankara: Detay Yayıncılık, 2004.
- Morgan, Clifford T. *Psikolojiye Giriş*. Ankara: Meteksan Yayınları, 1998.
- Morgan, Clifford T. *Psikolojiye Giriş*. Çeviren Hasan Arıcı ve Arkadaşları. Ankara: Meteksan, 1999.

- Moseley, Alexander. *A'dan Z'ye Felsefe*. Çeviren Ali Süha. İstanbul: NTV Yayınları, 2010.
- Mutlu, Erol. *İletişim Sözlüğü*. Ankara: Ayraç Kitabevi, 2008.
- Nacar, Fatma S. Sınıf Öğretmenlerinin İletişim ve Kişilerarası Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.
- Oktay, Ayla. *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem*. İstanbul: Epsilon Yayınları, 2002.
- Oskay, Ünsal. *İletişimin ABC'si*. İstanbul: Der Yayınları, 2001.
- Öğülmüş, Selahaddin. *Kişilerarası Sorun Çözme Becerileri ve Eğitimi*. Ankara: Nobel Kitabevi, 2006.
- Ömeroğlu, Esra. Ailenin Okul Öncesi Eğitime Katılımı. *Okul Öncesi Eğitimi*, no. 47 (1994).
- Önder, Alev. *Ailede İletişim*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları, 2003.
- Özdemir, Ahmet S. *Cep Telefonunun Tarihçesi*. 2011. www.mobiletisim.com (09 08, 2019 tarihinde erişilmiştir).
- Özdil, Gökçe. Kişilerarası Problem Çözme Becerileri Eğitimi Programının Okulöncesi Kurumlara Devam Eden Çocukların Kişilerarası Problem Çözme Becerilerine Etkisi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.
- Pesen, Cahit. *Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımına Göre Matematik Öğretimi*. İstanbul: Pagem A Yayıncılık, 2006.
- Phillips, James G, Peter R. Ogeil, ve Alexander Blaszcztnski. Electronic Interest and Behaviors Associated with Gambling Problems. *Int J Ment Health Addiction* 1, no. 2 (2011): 33-42.

- Polat, Fatih. *İşte, Aşkta, Okulda, Sokakta İletişim Nasıl Kurulur?* İstanbul: Avrupa Yakası Yayınları, 2009.
- Redmond, Mark V, ve Houghton Mifflin. *Communication: Theories and Applications*. New York: Houghton Mifflin Company, 2000.
- Rice, Ronald E, ve James E. Katz. Assessing New Cell Phones Text and Video Services. *Telecommunication Policy*, no. 37 (2008): 455-467.
- Sanne. *What is the Difference Between a Smartphone and a Traditional Cellphone?* 2009. <http://www.myce.com/mobile-phones/faq/what-is-the-differencebetween-a-smartphone-and-a-traditional-cellphone-21963/> , (09 17, 2019 tarihinde erişilmiştir).
- Scorsella, Anthony, ve William Stofega. *Worldwide Mobile Phone Forevast Update*. 2017. <https://www.idc.com/> (09 11, 2019 tarihinde erişilmiştir).
- Semerci, Nuriye, ve Çelik Vehbi. İlköğretimde Problemler ve Çözüm Yolları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi* 8, no. 30 (2002).
- Severin, Werner J, ve James W. Tankard. *Communication Theories: Origins, Methods and Uses in the Mass Media*. New York: Longman Publishing Group, 1992.
- Stacks, Don W, Mark Hickson, ve Sidney R. Hill. *An Introduction to Communication Theory*. USA: Harcourt Brace Jovanovich, 1991.
- Sungur, Nuray. *Yaratıcı Düşünme*. İstanbul: Evrim Yayınları, 1997.
- Süler, Melek. Akıllı Telefon Bağımlılığının Öznel Mutluluk Düzeyine Etkisinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü , 2016.
- Şahin, Fatma. *Okul Öncesinde Fen Bilgisi Öğretimi ve Aktivite Örnekleri*. Ankara: Yapa Yayınları, 1999.

- Şahin, Gülhan. Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 5-6 Yaş Çocuklarının Özerklik Ve Atılganlık Düzeyleri ile Sosyal Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.
- Şata, Mehmet, Zafer Ertürk, İlyas Çelik, ve Umut E. Taş. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği'nin (ATBÖ) Türk Lise Öğrencileri İçin Uyarlama Çalışması. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi* 7, no. 1 (2016): 156-169.
- Takao, Motoharu. Problematic Mobile Phone Use and Big- Five Personality Domains. *Indian Journal of Community Medicine* 39, no. 2 (2014): 111-113.
- Taylan, Sabahat. Heppner'in Problem Çözme Envanterinin Uyarlama Güvenilirlik ve Geçerlik Çalışmaları. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi, 1990.
- Tekin, Çiğdem. Cep Telefonu Problemleri Kullanım (PU) Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Malatya: İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2012.
- Telman, Nursel, ve Pınar Ünsal. *İnsan İlişkilerinde İletişim*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık, 2005.
- Tınaz, Pınar. *Organizasyonlarda Etkili Öğrenme Stratejileri*. İstanbul: Mess Yayınları, 2000.
- Tomul, Ekber. Sınıfta Öğretmen- Öğrenci İletişim. *Etkili Sınıf Yönetimi* içinde, yazar Hüseyn Kıran. Ankara: Anı Yayıncılık, 2005.
- Tutar, Hasan, Mustafa K.Yılmaz, ve Cumhuriyet Erdönmez. *Genel ve Teknik İletişim*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2004.
- Tutarel-Kışlak, Şennur. Evlilikte Uyum Ölçeğinin Güvenilirlik ve Geçerlik Çalışması. *3P Dergisi* 7, no. 1 (1999): 50-57.

- Tüik. 2014. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1028, (09 08, 2019 tarihinde erişilmiştir).
- Tüik. *Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması*. 2016. www.tuik.gov.tr (09 02, 2019 tarihinde erişilmiştir).
- Uçar, Canan. *Sosyal Paylaşım Ağlarının Önemi ve İnsan Üzerindeki Etkileri*. 2012. , http://cucar.blogspot.com/2012/11/sosyal-paylasm-aglarnn-onemive-insan_7.html (09 23, 2019 tarihinde erişilmiştir).
- Ülger, Özlem E. Okul Yöneticilerinin Problem Çözme Becerilerinin Liderlik Davranışlarıyla İlişkisi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003.
- Velleman, Ricard, Willim Mistral, ve Lora Sanderling. *Involving Parents in Drug Prevention: A Review of the Literature*. Review for home Office Central Drugs Prevention Unit, 1997.
- Yazlık, Özlem D. Problem Çözme Basamaklarına Dayalı Bireyselleştirilmiş WEB Tabanlı Matematik Öğrenme Ortamının Tasarlanması, Uygulanması, Değerlendirilmesi ve Öğrenci Başarısına Etkisi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 2015.
- Yengin, Deniz. *Gençlik Çağı*. İstanbul: Özgür Yayınları, 2000.
- Yıldırım, Ramazan. *Yaratıcılık ve Yenilik*. İstanbul: Sistem Yayıncılık, 1999.
- Yıldız, Aysel. *Dünya'da Akıllı Telefona Sahil Olma ve İnternete Erişim Oranları*. 2016. <https://yenimedya.wordpress.com/> (09 11, 2019 tarihinde erişilmiştir).
- Yılmaz, Elif. 60-72 Aylık Çocukların Duyguları Anlama Becerilerinin Sosyal Problem Çözme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.

Yılmaz, Mustafa K, ve Hasan Tutar. *Genel İletişim: Kavramlar ve Modeller*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005.

Yörükoğlu, Atalay. *Çocuk Ruh Sağlığı*. Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları, 2000.

Yücelten, Ece. Üniversite Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı ve Akıllı Telefon Bağımlılığının Bağılanma Stilleri ile İlişkisinin İncelenmesi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi* . İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016.

Yüksel, Galip. Sosyal Beceri Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerine Etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, no. 2 (1999): 37-45.

Zıllıoğlu, Merih. *İletişim Nedir?* İstanbul: Cem Yayınevi, 2010.

EKLER

Ek-1: Etik Kurul Onayı

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ

REKTÖRLÜĞÜ

12.12.2018

Enstitümüz Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji (tezli) programı öğrencisi **Sevim DOĞAN**' ın "**Problem Çözme Becerileri ve Akıllı Telefon Bağımlılığı Belirtilerinin Ebeveyn Çocuk İletişimi Üzerindeki Etkisi**" konulu tezine anket çalışması yapması Etik Kurulumuzca uygun görülmüştür.

ETİK KURUL ÜYELERİ

Prof. Dr. Akile Reşide GURSOY
BAŞKAN

Prof. Dr. Turgut ÖZKAN
ÜYE

Prof. Dr. Selahattin SARI
ÜYE

Prof. Dr. Cenk DEMİRKIRAN
ÜYE

Prof. Dr. Tekin MEMİŞ
ÜYE

Prof. Dr. Ali Vahit TURHAN
ÜYE

Prof. Dr. Oğuz MAKAL
ÜYE

Prof. Dr. Nihal KÜÇÜKSAVAŞ
ÜYE

Prof. Dr. Erdoğan TAŞKIN
ÜYE

Beykent Üniversitesi İletişim Hattı: 444 1997 - 0850 340 34 34 - www.beykent.edu.tr

Ayazağa-Maslak Yerleşkesi: Ayazağa Mahallesi Hadım Kuru Yolu Cad. No: 19, Sarıyer 34396 İstanbul / Faks: (0212) 289 64 90

Beylikdüzü Yerleşkesi: Cumhuriyet Mah. Gürpınar Yolu Cad. No: 3/A, Beykent Siteleri, Büyükdere 34500 İstanbul / Faks: (0212) 867 55 68

Taksim Yerleşkesi: Sıraselviler Cad. No: 65, Taksim, Beyoğlu 34437 İstanbul / Faks: (0212) 243 02 78 info@beykent.edu.tr

Ek-2: Sosyo Demografik Bilgi Formu

Sayın Ebeveynler;

Elinizdeki soru formları, bilimsel bir araştırmaya veri sağlamak amacıyla kullanılacaktır. Aşağıda sizi tanımamıza yönelik bazı sorular bulunmaktadır. Bu anket için isim, soy isim, telefon numarası gibi kişisel bilgiler kesinlikle istenmemektedir. Vereceğiniz bilgiler asla bilginiz dışındaki başka çalışmalar için kullanılmayacaktır ve bilgileriniz saklı kalacaktır. Soruları eksiksiz ve samimiyetle cevaplamanız araştırmanın sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi açısından önemlidir.

Teşekkür ederim

Sevim DOĞAN
Yüksek Lisans Öğrencisi

Dr. Öğr. Üyesi Süleyman KAHRAMAN
Tez Danışmanı

1. Cinsiyet: a) Kadın () b) Erkek ()
2. Kaç yaşındasınız
18-25 () 26 -33() 34-40 () 41 ve Üstü ()
3. Eğitim Durumunuz....
a)Okur yazar değil () b) Okur Yazar () c)İlk okul () d)Ortaokul () e)Lise ()
f) Üniversite () g)Yüksek Lisans () h)Doktora ()
4. Medeni durumunuz.....
a)Bekar () b)Sözlü/Nişanlı () c)Evli () d)Dul ()
5. Kaç Çocuğunuz var.....
1() 2 -3() 4-6() 7-10 ()
6. Aile gelir düzeyinizi nasıl buluyorsunuz: Düşük () Orta () Yüksek ()
7. Kullandığınız telefonu türü: Akıllı Telefon () Normal Cep Telefonu()
8. Ortalama olarak günlük kaç saatinizi telefonunuza ayırmaktasınız? (konuşma, mesaj vs. dahil)
1 saatten az () 1-3 saat () 3-6 saat () 6-10 saat ()
9. Kendiniz için hiç profesyonel destek aldınız mı?....
Evet () Hayır ()
10. Çocuğunuzun herhangi bir probleminde çözüm için profesyonel destek aldınız mı?...
Evet () Hayır ()

Ek-3: Akıllı Telefon Bağımlılığı ölçeği

Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Form

Yönerge: Aşağıda akıllı telefon kullanımı ile ilgili çeşitli duygu ve düşünceleri içeren anlatımlar verilmiştir. Lütfen her anlatımın size ne kadar uyduğunu değerlendirerek en uygun seçeneği yuvarlak içine alınız.

1-Kesinlikle katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Kısmen katılmıyorum, 4-Kısmen katılıyorum,
5-Katılıyorum, 6-Kesinlikle katılıyorum

1 Akıllı telefon kullanmaktan dolayı planladığım işleri aksatırım.	1	2	3	4	5	6
2 Akıllı telefonu kullanmaktan dolayı derslerime odaklanmakta,ödevlerimi yapmakta ve işlerimi tamamlamakta güçlük çekerim.	1	2	3	4	5	6
3 Akıllı telefon kullanmaktan dolayı el bileğimde veya ensemdede ağrı hissederim.	1	2	3	4	5	6
4 Akıllı telefonumun yanımda olmamasına tahammül edemem.	1	2	3	4	5	6
5 Akıllı telefonum yanımda olmadığında sabırsız ve sinirli olurum.	1	2	3	4	5	6
6 Kullanmasam da, akıllı telefonum aklımdadır.	1	2	3	4	5	6
7 Günlük yaşamımı aksatmasına rağmen akıllı telefonumu kullanmaktan vazgeçemem.	1	2	3	4	5	6
8 İnsanların twitter veya facebook üzerindeki konuşmalarını kaçırmamak için sürekli Akıllı telefonumu kontrol ederim.	1	2	3	4	5	6
9 Akıllı telefonumu hedeflediğimden daha uzun süre kullanırım.	1	2	3	4	5	6
10 Çevremdeki insanlar akıllı telefonumu çok fazla kullandığımı söylerler.	1	2	3	4	5	6

Ek-4: Ebeveynin Çocuğuyla İletişimi Ölçeği

		Her Zaman	sıklıkla Bazen	Nadiren Hiçbir zaman
1	Çocuğumla kurduğum iletişimin niteliği, onun sorumluluklarını yerine getirmesini kolaylaştırır			
2	Çocuğumun anlattığı konuların önemsiz olduğunu düşündüğümde genellikle şakaya vururum			
3	Çocuğumla kurduğum iletişimin niteliği, onu disipline etmemi kolaylaştırır			
4	Kullandığım iletişim tarzı çocuğumun sınırlarını anlamasını kolaylaştırır			
5	Çocuğum için koyduğum kuralları onun anlayacağı şekilde açıklarım			
6	Çocuğumla iletişim kurarken onun ne hissediyor olabileceğini anlarım			
7	Çocuğum yanlış bir davranış yaptığında bunu anlaması için onunla rahatça konuşurum			
8	Çocuğumla konuşurken genellikle kendimi ona öğüt verirken bulurum			
9	Bir durum hakkında gerçekten ne düşündüğümü çocuğumla paylaşıyorum			
10	Çocuğumu beni dinlemediğinde ona gözdağı vererek konuşurum			
11	Çocuğum düşüncelerini benimle paylaşır			
12	Çocuğumla iletişimimi aksatacak engelleri kullanmaktan kaçınırım			
13	Çocuğum duygularını benimle paylaşır			
14	Çocuğum canını sıkkan bir durum olunca bunu benimle paylaşabileceğini bilir			
15	Çocuğumu dinlerken başkalarını ona örnek gösteririm			
16	Çocuğumu dinlerim			
17	Çocuğuma bir sorumluluk verirken bunu ona en iyi şekilde ifade etmenin yollarını bilirim			
18	Çocuğumu fikirlerini ifade etmesi konusunda cesaretlendiririm			
19	Çocuğumla kurduğum iletişimin niteliği, onun motivasyonunu artırır			
20	Çocuğumla iletişim kurarken onun kişisel haklarına saygı duymaya özen gösteririm			
21	Çocuğum benimle her konuyu rahatça konuşur			
22	Çocuğumun fikirlerine değeri veririm			
23	Çocuğumla iletişim kurarken içten olmaya çalışırım			
24	Çocuğumla iletişim kurarken potansiyelinin/yeteneklerinin getirdiği özelliklerine dikkat ederim			
25	Çocuğumla iletişim kurarken onun ne düşünüyor olabileceğini anlarım			
26	Çocuğumla iletişimimi geliştirmek için yapabileceklerimi araştırırım			
27	Çocuğumun konuşmak istediği konuyu dinlemek istemediğimde konuyu değıştiririm			

Ek-5: Problem Çözme Becerileri Algısı Ölçeği

PÇE

Bu envanterin amacı, günlük yaşantınızdaki problemlerinize (sorunlarınıza) genel olarak nasıl tepki gösterdiğinizi belirlemeye çalışmaktır. Sözü ettiğimiz bu problemler, matematik ya da fen derslerinizdeki alışmış olduğunuz problemlerden farklıdır. Bunlar, kendini karamsar hissetme, arkadaşlarla geçinememe, bir mesleğe yönelme konusunda yaşanan belirsizlikler ya da boşanıp boşanmama gibi karar verilmesi zor konularda ve hepimizin başına gelebilecek türden sorunlardır. Lütfen aşağıdaki maddeleri elinizden geldiğince samimiyetle ve bu tür sorunlarla karşılaştığınızda tipik olarak nasıl davrandığınızı göz önünde bulundurarak cevaplandırın. Cevaplarınızı, bu tür problemlerin nasıl çözülmesi gerektiğini düşünerek değil, **böyle sorunlarla karşılaştığınızda gerçekten ne yaptığınızı düşünerek** vermeniz gerekmektedir. Bunu yapabilmek için kolay bir yol olarak her soru için kendinize şu soruyu sorun: “Burada sözü edilen davranışı be ne sıklıkla yaparım?”.

Yanıtlarınızı aşağıdaki ölçeğe göre değerlendirin:

<i>1. Hep böyle davranırım</i>	<i>4. Arada sırada böyle davranırım</i>
<i>2. Çoğunlukla böyle davranırım</i>	<i>5. Ender olarak böyle davranırım</i>
<i>3. Sıklıkla böyle davranırım</i>	<i>6. Hiç böyle davranmam</i>

Ne kadar sıklıkla böyle davranırsınız?

	Hep	Hiç
1. Bir sorunumu çözmek için kullandığım çözüm yolları başarısız ise bunların neden başarısız olduğunu araştırmam*.	(1) (2) (3) (4) (5) (6)	
2. Zor bir sorunla karşılaştığımda ne olduğunu tam olarak belirleyebilmek için nasıl bilgi toplayacağımı uzun boylu düşünmem.*	(1) (2) (3) (4) (5) (6)	
3. Bir sorunumu çözmek için gösterdiğim ilk çabalar başarısız olursa o sorun ile başa çıkabileceğimden şüpheyi düşerim.*	(1) (2) (3) (4) (5) (6)	
4. Bir sorunumu çözdükten sonra bu sorunu çözerken neyin işe yaradığını, neyin yaramadığını ayrıntılı olarak düşünmem.*	(1) (2) (3) (4) (5) (6)	
5. Sorunlarımı çözme konusunda genellikle yaratıcı ve etkili çözümler üretebilirim.	(1) (2) (3) (4) (5) (6)	

6. Bir sorunumu çözmek için belli bir yolu denedikten sonar durur ve ortaya çıkan sonuç ile olması gerektiğini düşündüğüm sonucu karşılaştırırım.	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
7. Bir sorunum olduğunda onu çözebilmek için başvurabileceğim yolların hepsini düşünmeye çalışırım.	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
8. Bir sorunla karşılaştığımda neler hissettiğimi anlamak için duygularımı incelerim.	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
9. Bir sorun kafamı karıştırdığın da duygu ve düşüncelerimi somut ve açık seçik terimlerle ifade etmeye uğraşmam.Ω	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
10. Başlangıçta çözümünü farketmesem de sorunlarımın çoğunu çözme yeteneğim vardır.	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
11. Karşılaştığım sorunların çoğu, çözebileceğimden daha zor ve karmaşıktır.	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
12. Genellikle kendimle ilgili kararları verebilirim ve bu kararlardan hoşnut olurum.	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
13. Bir sorunla karşılaştığımda onu çözmek için genellikle aklıma gelen ilk yolu izlerim.*	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
14. Bazen durup sorunlarım üzerinde düşünmek yerine, gelişi güzel sürüklenip giderim.*	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
15. Bir sorunla ilgili olası bir çözüm yolu üzerinde karar vermeye çalışırken seçeneklerimin başarı olasılığını tektek değerlendirmem.*	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
16. Bir sorunla karşılaştığımda, başka konuya geçmeden önce durur ve o sorun üzerinde düşünürüm.	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
17. Genellikle aklıma ilk gelen fikir doğrultusun dahareket ederim.*	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
18. Bir karar vermeye çalışırken her seçeneğin sonuçlarını ölçer, tartar, birbirleriyle karşılaştırır, sonar karar veririm.	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
19. Bir sorunumu çözmek üzere plan yaparken o planı yürütebileceğime güvenirim.	(1) (2) (3) (4) (5) (6)

20. Belli bir çözüm planını uygulamay aksıymadan önce, nasıl bir sonuç vereceğini tahmin etmeye çalışırım.	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
21. Bir soruna yönelik olası çözümyollarını düşünürken çok fazlaseçenek üretmem.*	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
22. Bir sorunumu çözmeye çalışırken sıklıkla kullandığım biryöntem, daha önce başıma gelmiş benzer sorunları düşünmektir. Ω	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
23. Yeterince zamanım olur ve çaba gösterirsem karşılaştığım sorunların çoğunu çözebileceğime inanıyorum.	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
24. Yeni bir durumla karşılaştığımda ortaya çıkabilecek sorunları çözebileceğime inancım vardır.	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
25. Bazen birsorunu çözmek için çabaladığım halde, bir türlü esas konuya giremediğim ve gereksiz ayrıntılarla uğraştığım duygusunu yaşarım.*	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
26. Ani kararlar verir ve sonar pişmanlık duyarım.*	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
27. Yeni ve zor sorunları çözebilme yeteneğime güveniyorum.	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
28. Elimdeki seçenekleri karşılaştırırken ve karar verirken kullandığım sistematik bir yöntemvardır.	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
29. Bir sorunla başa çıkma yollarını düşünürken çeşitli fikirleri birleştirmeye çalışmam. Ω	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
30. Bir sorunla karşılaştığımda, bu sorunun çıkmasında katkısı olabilecek benim dışımdaki etmenleri genellikle dikkate almam.*	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
31. Bir konuyla karşılaştığımda, ilk yaptığım şeylerden biri, durumu gözden geçirmek ve konuyla ilgili olabilecek her türlü bilgiyi dikkate almaktır.	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
32. Bazen duygusal olarak öylesine etkilenirimki, sorunumla başa çıkmayollarından pek çoğunu dikkate bile almam.*	(1) (2) (3) (4) (5) (6)

33. Bir karar verdikten sonra, ortaya çıkan sonuç genellikle benim beklediğim sonuca uyar.	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
34. Bir sorunla karşılaştığımda, o durumla başa çıkabileceğimden genellikle eminimdir.	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
35. Bir sorunun farkına vardığımda, ilk yaptığım şeylerden biri, sorunun tam olarak ne olduğunu anlamaya çalışmaktır.	(1) (2) (3) (4) (5) (6)

Şahin, N., Şahin, N. H., and Heppner, P. P. (1993) "The psychometric properties of the Problem Solving Inventory". *Cognitive Therapy and Research*, 17, 4, 379-396.

Heppner, P.P. (1988). *Problem Solving Inventory (PSI): Research Manual*. Palo Alto, CA. Consulting Psychologists Press

ÖZGEÇMİŞ

30 Ocak 1989 tarihi, Malatya İli Arapgir ilçesi doğumluyum. Evli, 1 kız çocuk annesiyim. İlkokul, ortaokul ve lise eğitimimi İstanbul ilinde tamamladım. Lisans eğitimimi ise Kıbrıs Girne Amerikan Üniversitesi Psikoloji Bölümünde tamamlayarak akabinde Beykent Üniversitesi Klinik Psikoloji yüksek lisans programına başladım. Devlet kurumuna bağlı danışmanlık merkezinde psikolog olarak görev yapmaktayım.

Sevim DOĞAN

